

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2017

Jaroslava Součková

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra primární pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Žák 1. třídy a jeho adaptace v sociální oblasti
z pohledu rodičů a učitelů 1. tříd ZŠ

First class primary school pupil and its adaptation in the social sphere from
the perspective of parents and elementary school teachers.

Jaroslava Součková

Vedoucí práce: PhDr. Jana Kropáčková, Ph.D.
Studijní program: Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Žák 1. třídy a jeho adaptace v sociální oblasti z pohledu rodičů a učitelů 1. tříd ZŠ“ vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 21. dubna 2017

.....

Podpis

Poděkování

Poděkování patří paní PhDr. Janě Kropáčkové, Ph. D. za odborné vedení mé diplomové práce, za čas, který mi věnovala při konzultacích a poskytovala velmi cenné rady a odkázala mne na vhodnou odbornou literaturu. Poděkování patří osloveným paním učitelkám 1. tříd základních škol, které mi poskytly potřebné informace k realizaci výzkumu. Děkuji své rodině za podporu a trpělivost během celé doby studia.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá problematikou adaptace žáků 1. třídy ZŠ na školní prostředí v sociální oblasti. Je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je zaměřena na proces adaptace žáka na školní prostředí, objasňuje pojem socializace, analyzuje školní zralost, připravenost a podmínky školního vzdělávání.

Praktická část je založena na kombinaci kvantitativního a kvalitativního výzkumného šetření. Metoda dotazníku, rozhovoru a pozorování poskytuje zjištěná data k problematice adaptace žáka 1. třídy ZŠ v sociální oblasti a analyzuje přístup a postoj rodičů a učitelů 1. tříd základní školy k adaptaci žáků na školní prostředí v sociální oblasti

Cílem diplomové práce je analyzování názoru na uvedenou problematiku ze strany rodičů a učitelů 1. tříd základní školy.

KLÍČOVÁ SLOVA

základní škola, žák, mladší školní věk, učitel, adaptace, školní zralost, školní připravenost, socializace, rodina, vstup do 1. třídy základní školy, zahájení povinné školní docházky, sociální zralost.

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the adaptation 1st class primary school pupils, to the school environment in social area. It is divided into theoretical and practical part. The theoretical part is focused on the process of adaptation pupil to the school environment, it explains the concept of socialization, analyzing school maturity, the readiness and the terms of school education.

The practical part is based on a combination of quantitative and qualitative research. The method of questionnaire, interview and observation provides the identified data to deal with the issue of adaptation pupil at the 1st class primary school in the social field and analyzes the attitude of parents and first class teachers to the adaptation pupils to the school environment in the social sphere.

The aim of the diploma thesis is analyzing the opinion to that issue by parents and first class primary school teachers.

KEYWORDS

primary school, pupil, younger school age, a teacher, adaptation, school maturity, school readiness, socialization, the family, the entrance to 1st class primary school, social maturity.

Obsah:

1	Úvod	9
2	DÍTĚ NA POČÁTKU ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	11
2.1	Školní zralost.....	12
2.2	Školní připravenost	13
2.2.1	Fyzický vývoj a fyzická zralost	15
2.2.2	Rozumový vývoj a rozumová zralost	16
2.2.3	Sociální, emocionální a pracovní zralost	21
3	ZAHÁJENÍ POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	24
3.1	Zápis do základní školy.....	24
3.2	Odklad povinné školní docházky	29
3.3	Předčasný nástup zahájení povinné školní docházky.....	30
4	VSTUP DO ZÁKLADÍ ŠKOLY	32
4.1	Školní prostředí	33
4.2	Role školáka	34
4.3	Role žáka.....	38
4.4	Role žáka v mladším školním věku	38
5	SOCIALIZACE	42
5.1	Primární socializace	43
5.2	Sekundární socializace	44
5.3	Socializace dítěte – socializační aspekty.....	46
6	ADAPTACE	49
6.1	Přípravné třídy.....	51
6.2	Mateřské školy	54
7	CÍLE A METODIKA VÝZKUMU	56

7.1	Cíle výzkumu	56
7.2	Výzkumné otázky.....	56
7.3	Metodologie	56
7.3.1	Metody, kriteria a vyhodnocení výzkumu	56
7.4	Charakteristika a popis výzkumného vzorku	57
7.4.1	Organizace výzkumného šetření.....	57
7.5	Výsledky a jejich hodnocení	58
7.5.1	Analýza a interpretace dat kvantitativního výzkumu	58
7.5.2	Analýza a interpretace dat kvalitativního výzkumu	87
7.5.3	Analýza a interpretace dat kvalitativního výzkumu	91
8	SHRNUTÍ A DISKUZE.....	93
9	ZÁVĚR.....	95
10	Seznam použitých informačních zdrojů	97
11	Seznam tabulek a grafů	100
12	Seznam příloh	102

1 Úvod

Jedním z významných sociálních mezníků v životě dítěte je vstup do základní školy. Tento sociální mezník přináší dítěti náročné životní změny a spoustu nového. Dítě se postupně seznamuje s novými kamarády a třídní učitelkou, sžívá se s novou rolí žáka a spolužáka, začleňuje se do nového kolektivu a poznává školní prostředí. Přechod dítěte z „období her a zábavy“ do období povinného školního vzdělávání je považován za první důležitý společensky významný krok v životě dítěte. Dítě vstupuje do školního prostředí, které je pro něho nové a podmiňuje jeho vztah ke škole, ale i vztah k osobám, které jsou tohoto prostředí součástí. Zahájení povinné školní docházky lze chápat jako součást socializace dítěte, která se vzájemně ovlivňuje a doplňuje i s adaptací dítěte. Úspěšnost dítěte v základní škole a zejména v 1. třídě je závislá především na rodičích, ale podstatnou roli zde hraje právě zmíněná socializace a adaptace dítěte na školní prostředí. Téma adaptace žáka 1. třídy je v současné době mnohem více vnímáno nejen ze strany učitelů, ale i ze strany rodičů dětí nastupujících do 1. třídy.

Stále častěji se v poslední době se svými kolegyněmi na naší škole setkáváme s dětmi v prvních třídách, které umí číst, psát a počítat, ale bohužel některým z nich chybí důležité a klíčové návyky, zaostávají v sociální oblasti, ve které jsou dost často nezralé a mají v ní velké nedostatky. S adaptací na školní prostředí velmi úzce souvisí sociální zralost dítěte, na kterou se ve své diplomové práci zaměřuji.

K volbě tématu diplomové práce „Žák první třídy a jeho adaptace“ mě motivovala právě problematika adaptace žáka 1. třídy v sociální oblasti. Cílem diplomové práce je zjistit, s jakými problémy adaptace v sociální oblasti se potýkají žáci 1. třídy základní školy.

V teoretické části diplomové práce první kapitola popisuje charakteristiku dítěte na počátku školní docházky. Vymezuje pojmy školní zralost a školní připravenost. Popisuje celkový vývoj dítěte zahajující povinnou školní docházku. Ve druhé kapitole se zmiňují o zahájení povinné školní docházky a zachycují význam a průběh zápisu dítěte do základní školy. Další kapitola se zabývá procesem vstupu do školy a jeho důležitými atributy, jako jsou: školní prostředí, role školáka, žáka a role žaka v mladším školní věku. Čtvrtá kapitola charakterizuje proces socializace a význam socializačních aspektů při socializaci dítěte. Pátá kapitola objasňuje proces adaptace, zmiňuje případné adaptační potíže dítěte na počátku školní docházky. Dále předkládá charakteristiku přípravných tříd a význam mateřských škol a jejich vzdělávání v návaznosti na základní vzdělávání.

Empirická část přináší výsledky výzkumného šetření, při kterém byla použita metoda dotazníku, rozhovoru a pozorování. Kombinací kvantitativního a kvalitativního výzkumného šetření jsme získali pohled rodičů a názory učitelů 1. tříd základních škol na aktuální problematiku adaptace žáků 1. tříd v sociální oblasti.

2 DÍTĚ NA POČÁTKU ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

Na konci předškolního období, kdy dítě dovrší šestého roku života a současně se projevuje dostatečnou školní zralostí, připraveností, může zahájit povinnou školní docházku a stává se žákem 1. třídy. Vstupem do základní školy, fakticky prvním školním dnem, se z dítěte stává školák. Na samém začátku dlouhého školního období se dítě seznamuje se školním prostředím, s učiteli a s novými spolužáky. Musí se na nové prostředí a spolužáky adaptovat.

Školní věk je období, které se v naší společnosti vymezuje nástupem dítěte do základní školy (6 – 7 let) a trvá do doby dokončení povinné školní docházky (15 – 16 let). (Langmeier, 2006) Jelikož se toto období považuje za velmi dlouhé, někteří autoři (Vágnerová, 2000, Matějček 1986) dávají přednost podrobnějšímu rozdělení.

Raný školní věk začíná nástupem do školy, tj. přibližně od 6 – 7 let do 8 – 9 let. Je typický změnou životní situace a různými vývojovými změnami, projevující se zejména ve vztahu ke škole.

Střední školní věk trvá od 8 – 9 let do 11 – 12 let, do doby kdy dítě přestupuje na 2. stupeň základní školy. Pro tuto etapu jsou typické změny, které jsou podmíněny nejen sociálně, ale i biologicky. Považují se za přípravu na dospívání.

Starší školní věk následuje po období středního školního věku a trvá do ukončení základní školy, zhruba kolem 15 let věku dítěte. (Vágnerová, 2000)

Mladší školní věk je období mezi 6. – 8. rokem věku dítěte, kdy si dítě ještě hraje, ale zároveň si už musí plnit povinnosti školáka.

Střední školní věk trvá od 9 – do 12 let. Oproti mladšímu školnímu věku je toto období stabilnější a vyhraněnější. Těžiště zájmů spočívá v životní realitě, ale ani fantazii dítě zcela neopouští. Výrazně vzrůstá vliv dětské skupiny.

Starší školní věk je období kryjící se s pubescencí. Dítě je stále dítětem a nelze od něho očekávat předčasně zralé chování. (Matějček, 1986)

Jelikož se v diplomové práci zaměřuji na počáteční fázi dítěte, které vstupuje do základní školy, použiji označení dle Matějčka (1986) mladší školní věk, protože se domnívám, že toto označení je mnohem více využíváno jak učiteli, tak i širší veřejností.

Každá fáze celého období školního věku má své typické znaky a odlišuje se svou charakteristikou. Pro konec předškolního období a začátek období mladšího školního věku je typická a podstatně důležitá školní zralost a připravenost.

V odborných publikacích se tyto pojmy často zaměňují, jsou používány souběžně (Bednářová 2010, Greger 2015, Matějček 1986), mnohdy se překrývají, doplňují nebo jsou od sebe naopak oddělovány (Vágnerová 2001). S jistotou můžeme tvrdit, že školní zralost a školní připravenost jsou dva směrdatní ukazatelé, dle nichž se při zápisu posuzuje, zda je dítě schopno zahájit povinnou školní docházku v řádném termínu, jak určuje Školský zákon. (Školský zákon. č. 561/2004Sb.)

2.1 Školní zralost

Hartl, Hartlová (2009) definují školní zralost jako způsobilost dítěte k absolvování školní docházky. Školní zralost představuje určitou jazykovou úroveň a úroveň myšlenkových operací, schopnost aktivní pozornosti, soustředěnosti a určitou úroveň sociálních dovedností. Po zahájení školní docházky, musí dítě tzv. „dozrát“, aby těchto uvedených úrovní dosáhlo.

Kropáčková (2008) vysvětluje školní zralost jako stav, zahrnující psychickou, zdravotní a sociální způsobilost začít školní docházku. Je – li dítě po stránce fyzické a zdravotní školsky zralé, předpokládá se, že bude více odolné vůči únavě a zátěži, ale i jeho organismus bude mít větší obranyschopnost. Psychická způsobilost je závislá na zrání organismu, především na zrání centrální nervové soustavy. Vrcholí diferenciací mozkové kůry. Je vytvořen základ pro kvalitní fungování nervové soustavy. Pro sociální způsobilost je charakteristická emoční stabilita, předpokládající určité prvotní sebeovládání, schopnost přijmout a plnit roli školáka, schopnost odpoutat se od své rodiny, přizpůsobit se základní škole, školnímu prostředí, autoritě a plnit povinnosti a požadavky základní školy.

Vágnerová (2008) vymezuje školní zralost prostřednictvím kompetencí, které jsou závislé na biologickém zrání a zahrnuje do ní emoční stabilitu, schopnost koncentrace pozornosti, odolnost vůči zátěži, schopnost motorické a senzomotorické koordinace, lateralizace ruky, manuální zručnost, vizuální a sluchovou diferenciaci a integraci, konkrétní a logické myšlení a schopnost autoregulace spojenou s vědomím povinnosti. Na problematiku školní zralosti nahlíží v kontextu celoživotního učení.

Langmeier (2006) pojímá školní zralost jako stav somato–psycho–sociálního vývoje dítěte, který:

- Je výsledkem úspěšně dovršeného vývoje celého předchozího období útlého a předškolního dětství.
- Je vyznačen přiměřenými fyzickými a psychickými dispozicemi pro požadovaný výkon ve škole a je doprovázen pocitem štěstí ve škole.
- Je současně dobrým předpokladem budoucího úspěšného školního výkonu a sociálního zařazení (Langmeier, 2006, s. 107).

Z výše uvedených charakteristik lze říci, že mnozí autoři se v pojetí na školní zralost shodují v tom, že školní zralost je charakterizována spíše biologickým zráním organismu, a že v sobě zahrnuje fyzickou, psychickou a sociální zralost.

2.2 Školní připravenost

Vágnerová (2000) školní připravenost pojímá jako kompetenci závislou na prostředí a učení. Vysvětluje ji jako souhrn předpokladů, které jsou nezbytné pro úspěšné zvládnutí základní školy. Definiuje ji nejen jako motivaci ke školní práci, ale zároveň i schopnost dítěte rozlišovat různé role a schopnost rozlišovat adekvátní jednání a chování, které je s těmito rolemi spojeno. Zahrnuje sem i určitou úroveň verbální komunikace a s ní spojené respektování běžných norem chování a hodnotového systému. (Vágnerová, 2000)

Podle Jucovičové, Žáčkové (2014, s. 25) je školní připravenost ovlivněna výchovou, učením a působením vlivů sociálního prostředí.

Kropáčková (2008) uvádí, že školní připravenost je chápána jako aktuální stav rozvoje osobnosti dítěte ve všech oblastech s ohledem na vývoj vnitřních předpokladů a vnější výchovné podmínky.

Školní připravenost se podle Monatové (2000, s. 65) vyznačuje „ potřebou učit se a vážným vztahem k učení. Je součástí celkové způsobilosti dítěte, která zahrnuje výsledky výchovy v rodině, v jeslích, mateřské škole či denním stacionáři.“

Monatová (2000) dále školní připravenost rozděluje na vnitřní a vnější připravenost. Do vnitřní připravenosti zahrnuje určitou úroveň poznatků a rozumových schopností, určité množství citů, sociálních vztahů, adaptability a kompetencí k učení, které jsou potřebné z hlediska schopnosti dítěte se přizpůsobit novým podmínkám a požadavkům školy.

Vnější připravenost vysvětluje Monatová (2000) jako vlastní zájem dítěte. V tomto ohledu je každé dítě jiné. Některé děti chápou učení jako hru a úkoly a požadavky učitele nepovažují za závazné. Jiné děti jsou snaživé, ale současně se brání rozumové práci. A jiné děti potřebují pouze více citlivého a individuálního přístupu. Na základě studia odborné literatury lze konstatovat, že výše uvedení pedagogové vysvětlují školní připravenost jako určitou úroveň vědomostí, dovedností a návyků, které by mělo dítě před nástupem do základní školy ovládat. Ztotožňuju se s jejich vymezením školní připravenosti, na kterém se mnozí shodují v tom, že školní připravenost je závislá na prostředí, učení a výchově.

Úspěšný školní začátek závisí na celém dosavadním vývoji, zahrnující čas potřebný k biologickému dozrání, stimulaci pro rozvoj schopností, které jsou nutné pro zvládnutí učiva, i celkovou emoční a motivační přípravu na plnění požadavků a povinností školy. (Langmeier, 2006)

Problematika zralosti dítěte pro školu není skutečně jednoduchá. Greger (2015) vidí optimální řešení v jiném přístupu základních škol k dětem nastupující do základního vzdělávání a v zásadních změnách celého vzdělávacího systému. Greger (2015) zastává názor, že by základní školy měly akceptovat všechny děti, které zahajují povinnou školní docházku. Příkládá základní škole odpovědnost za vzdělávání všech dětí, bez ohledu na jejich schopnosti, rodinné zázemí, výchovu a další faktory, které mohou zkomplikovat přístup dětí ke vzdělávání. Zdůrazňuje individuální přístup ke každému žákovi a upouští od přístupu hromadného. Odklad školní docházky vidí pouze pro děti, které mají výrazné a závažné zdravotní či psychické problémy. Jakékoli řešení týkající se dětí nastupujících do základních škol a jejich školní zralosti připravenosti spatřuje v přátelském přístupu základních škol ke všem dětem bez jakéhokoli rozdílu. Považuje za prioritní, aby se žáci měli chuť vzdělávat a ne, aby se základní školy zaměřovaly pouze na výkon.

Osobně se domnívám, že Gregerova představa je v našem současném vzdělávacím systému poněkud nereálná a bude ještě několik let trvat, než se podmínky našeho vzdělávacího systému změní k lepšímu. Myslím si, že učitelé mateřských a základních škol dělají pro děti maximum, a že je i jejich zájmem, aby děti bezproblémově zvládly vstup do základní školy. Dle mého názoru hraje také velkou roli přístup a komunikace mezi rodinami dětí a vzdělávacími institucemi. Budou – li všechny strany vzhledem ke školní připravenosti dítěte přistupovat racionálně se společným názorem a společnou snahou, aby bylo dítě školsky připravené, pak lze eliminovat, jak uvádí Greger (2015) odklady školní docházky.

2.2.1 Fyzický vývoj a fyzická zralost

V době nástupu do základní školy dochází k různým vývojovým změnám, tělesný vývoj je vyváženě rozvinut, ale objevují se i individuální rozdíly, vyjma pohlavních rozdílů. Ne vždy odpovídá biologický věk věku kalendářnímu. Rozdíly se objevují mezi výškou a váhou. Zrychlený tělesný vývoj pozorujeme u dívek. Současně se zlepšuje odolnost organismu, zdokonaluje se činnost svalů a pohyblivost kloubů a dokončuje se vývoj vnitřních orgánů. (Čížková, 2005)

Pohybový vývoj se zpomaluje, dítě vykonává pohyby účelně, přesně, rychle a koordinovaně. Při pohybových činnostech je dítě aktivní, projevuje zájem o různé druhy sportu, které jsou ve většině případů nedílnou součástí denního režimu a z hlediska psychohygieny navrací dítě do duševní rovnováhy. (Vágnerová, 2000).

Fyzickou zralost a současně i zdravotní stav posuzuje praktický dětský lékař nebo odborný lékař, popřípadě jiní specializovaní odborníci, kteří mají dítě ve své péči z nějakého zdravotního důvodu. Při celkovém posuzování školní zralosti se na podkladě lékařských zpráv vyjadřuje i poradenský psycholog nebo speciální pedagog.

Dítě by mělo mít určitou tělesnou vyspělost, tedy váhu a výšku (přibližně 20 kg/120cm), ale rozhodně to není nejdůležitější ukazatel školní zralosti. Tento ukazatel je pouze orientační a dítě se posuzuje i z tohoto hlediska individuálně.

Jako další fyzický znak zralosti se považuje výměna dentice (výměna mléčných zubů za zuby druhé). Ta se ale také nedá považovat za rozhodující ukazatel fyzické zralosti, protože i výměna dentice je individuální.

Globálně však můžeme říci, že děti enormně malé, slabé, drobné mohou mít sklon k rychlejší a vyšší unavitelnosti, jelikož školní práce má velký vliv na psychickou i fyzickou stránku dítěte. Je třeba tedy zvážit, jestli fyzická nezralost nebude překážkou v dětském kolektivu, a jestli se fyzicky nezralé děti dokážou prosadit proti fyzicky silnějším dětem.

V potaz je také brát často se opakující chronická onemocnění a slabou imunitu dítěte, které jsou ohrožující pro fyzickou zralost. Častá nemocnost a s ní spojená absence ve škole taktéž fyzicky i psychicky vyčerpává. (Vágnerová, 2001).

Svobodová (2012) zahrnuje do fyzické zralosti i úroveň hrubé a jemné motoriky a vizuomotorické koordinace, protože tyto schopnosti jsou předpokladem pro úspěšné zvládnutí psaní, kreslení, sportování, střihání a dalších činností v různých předmětech.

2.2.2 Rozumový vývoj a rozumová zralost

Rozumová zralost je vysvětlována jako úroveň poznávacích procesů a funkcí, díky kterým dítě dokáže nějakým způsobem splnit požadavky školního vyučování. Velkou roli sehrává inteligence dítěte a vyzrálost náležitých struktur současně s podněty vnějšího prostředí. (Skorunková, 2001)

Psychická zralost je podmíněna zráním organismu a pojímá celou řadu aspektů. Je chápána jako určitá dosažená úroveň v oblasti poznávacích procesů. (Kropáčková, 2008)

Psychická oblast v sobě zahrnuje kromě mentální a rozumové vyspělosti dítěte i všechny poznávací procesy: myšlení, vnímání, představivost, pozornost, paměť, řeč. (Jucovičová, Žáčková, 2014)

Kolem šesti let věku dítěte dochází k zásadním změnám v poznávací činnosti dítěte.

2.2.2.1 Poznávací procesy

Poznávací procesy jsou psychické procesy, které se podílejí v poznávání skutečnosti. Dítě je aktivnější i v oblasti poznání. Nevyžaduje přítomnost dospělého, zkoumá předměty, jevy a vztahy mezi nimi sám. Na základě poznávání se poznávací procesy vyvíjejí. (Vágnerová, 2001).

Bednářová, Šmardová (2010) uvádí následující schopnosti, které jsou pro dítě nejen na počátku školní docházky z hlediska poznávacích procesů a poznávacích předpokladů velmi důležité:

- vizuomotorika a grafomotorika,
- řeč,
- zrakové vnímání,
- sluchové vnímání,
- vnímání prostoru,
- vnímání času,
- základní matematické představy.

Motorické schopnosti provází jedince celý jeho život. Pohyb a manipulace s předměty jsou každodenní činností každého člověka. Motorické schopnosti velmi úzce souvisí s fyzickou zdatností dítěte. Neobratnost může ovlivnit dítě i z hlediska jeho začlenění se do kolektivu. Dítě může mít na počátku školní docházky potíže i s grafomotorickými schopnostmi. Potíže se projevují především při psaní – písmo je neúhledné, nečitelné, tempo psaní je pomalé. Při psaní a kreslení dítěte je nutné dbát správných pracovních návyků:

- držení těla,
- držení psacího náčiní,
- postavení ruky při kreslení nebo psaní
- uvolnění ruky a tlaku na podložku,
- plynulost a způsob vedení čar.

Pro kreslení a psaní je podstatná schopnost koordinace oka a ruky, neboli vizuomotorika. Ta ovlivňuje rozvoj „*jemné motoriky, grafomotoriky, zrakovou diferenciaci, zrakovou analýzu a syntézu, prostorovou orientaci.*“ (Bednářová, Šmardová, 2010, s. 21) Ovlivněny jsou i každodenní činnosti dítěte.

Na řeč a komunikaci jsou v základní škole kladeny vysoké nároky, protože pokud dítě nerozumí určitému sdělení, nemůže ani chápat, co se po něm vyžaduje.

Řeč se rozvíjí a obohacuje na základě myšlení. Je základním předpokladem úspěšného školního učení a napomáhá zapamatování. Jazykově se dítě školního věku dostává na vyšší úroveň. Slovní zásoba, délka a složitost vět, souvětí a celá stavba vět i užití gramatických pravidel výrazně roste. Nejen, že si dítě osvojuje nová slova, ale poznává i nové významy týchž slov. Také je už užívá s dostatečným porozuměním a v přiměřených souvislostech. U některých dětí je výrazný pokrok i v artikulaci. U některých dětí ještě na začátku školní docházky částečně přetrvávají poruchy řeči. (Langmeier, 2006)

Pro školní výuku je žádoucí, aby dítě umělo kvalitně vyslovovat, především v oblasti sykavek a měkčení. Ideální je, když dítě nastupuje do základní školy s dobrou výslovností. (Kutálková, 2005)

Poruchy řeči mohou mít zásadní vliv na školní úspěšnost dítěte, na výuku čtení a psaní. Často ovlivňují i postavení mezi spolužáky. Děti s řečovými nedostatky bývají centrem posměchu a mnohdy jim nerozumí nejen spolužáci, ale i učitelé. Děti s poruchou řeči mívají často problémy i v oblasti hrubé a jemné motoriky. Mnohdy řečové nedostatky přispívají ke vzniku specifických poruch učení. Proto je vhodné včas zajistit odborné posouzení a diagnostikování odborníky (foniatři, logopedi), kteří se poruchami řeči zabývají. (Otevřelová, 2016)

Komunikace a úroveň komunikačních schopností budoucího prvňáka je ovlivněna vnějším prostředím, především rodinou, jejími výchovnými styly a dostatkem adekvátních podnětů. Rodiče jsou pro své dítě zdrojem informací, modelem komunikace, množstvím a kvalitou slovní zásoby a zdrojem porozumění. Podle způsobu komunikace rodičů, která je jimi předkládána dítěti, se dítě učí naslouchat, vnímat druhé, neskákat do řeči, vést rozhovor a zároveň si prostřednictvím komunikace buduje určité postavení ve skupině. (Bednářová, Šmardová, 2010)

Vnímání je základem poznání, stává se účelovým a cílevědomým aktem. Na počátku školního učení má prvořadé postavení. Postupně se stává diferencovanějším. Dítě citlivě analyzuje celek na části, vnímá detailněji, a proto zároveň roste schopnost pozorování. (Kolláriková, 2001)

Vnímání je složitý psychický proces, na kterém se účastní všechny složky osobnosti člověka – postoje, očekávání, soustředěnost, vytrvalost, zkušenosti, zájem a dosud rozvinuté schopnosti. Před nástupem do základní školy dochází ve vnímání ke kvantitativním a kvalitativním změnám. Právě ve školním věku pozorujeme v oblasti zrakového a sluchového vnímání zřetelný rozvoj. (Langmeier, 2006)

Zrakové vnímání ovlivňuje velkou měrou čtení a psaní. Aby tyto dovednosti budoucí prvňáček bezpečně ovládal, musí mít vyzrálé následující schopnosti:

- rozlišení figury a pozadí,
- rozlišování detailů a polohy předmětů,
- zraková analýza a syntéza,
- zraková paměť,
- vizuomotorická koordinace. (Bednářová, Šmardová, 2010)

Sluch je důležitý prostředek komunikace, ovlivňuje rozvoj řeči a myšlení. Sluchové vnímání je taktéž jedna ze složek, která je podkladem pro čtení a psaní. Při rozvoji sluchového vnímání je podstatné se zaměřit na tyto schopnosti:

- naslouchání,
- rozlišení figury a pozadí,
- sluchová diferenciaci,
- sluchová analýza a syntéza,
- sluchová paměť,
- vnímání rytmu. (Bednářová, Šmardová, 2010)

Bednářová, Šmardová (2010) věnují pozornost i vnímání prostoru dítěte. Orientace v novém prostředí a v okolí ve kterém se dítě pohybuje, je nesmírně důležitá v jeho každodenním životě. Prostorové vnímání je úzce spjato s vnímáním vlastního těla, jelikož určují koordinovanost pohybů dítěte.

Pro rozvoj samostatnosti a sebeobsluhy je pro dítě velice důležité uvědomění si časové posloupnosti. Uvědomuje – li si dítě časové hranice, dokáže odpovídajícím způsobem rozlišit, kdy je doba práce a kdy odpočinku a podle toho se chovat a jednat. Zvláště u budoucích prvňáčků je vnímání časových úseků podstatné. (Bednářová, Šmardová, 2010)

Výše uvedené schopnosti a dovednosti se podílí na vytváření matematických představ. Dítě musí projít všemi fázemi tohoto procesu, aby pochopilo charakteristiku čísla a počtu. Základem všeho je utváření předčíselných představ, ze kterých se následně utváří představy číselné. Zvládne –li dítě všechny fáze procesu, porovnávání, třídění, řazení, pak je to dobrý předpoklad pro početní práci s čísly.(Bednářová, Šmardová, 2010) Tento proces je ovlivněn myšlením.

Myšlení je podstatně rozvinutější než v předškolním věku, ale stále ještě není abstraktní. Podle Piageta (2014) nastupuje v tomto období etapa konkrétních operací. Dítě je schopno přemýšlet o konkrétních vnímaných nebo představovaných věcech či dějích. Nastupuje logika, děti v tomto období zvládají klasifikovat, třídít, řadit. Stále se ještě opírají o názorné poznání, na konkrétní předměty a procesy, které mohou přímo vnímat a představit si je nebo s nimi manipulovat. Školák upouští od subjektivního egocentrického postoje ke světu a zaujímá postoj objektivní, realističtější, nejen k věcem a lidem, ale i k sobě samému. Je také zřejmé, že jsou v myšlení dětí individuální rozdíly z hlediska vloh, ale i způsobu vyučování. (Kolláriková, 2001)

Z hlediska představivosti dítě neopouští svět fantazie, ale dokáže ho už lépe odlišit od reality, do které mnohem více proniká. Představy a představivost ztrácí expresivitu a samovolnost. S nástupem plnění školních povinností se rozvíjí představivost záměrná, úmyslná. Je – li dítě schopno pracovat s představami, následně dokáže pracovat s pojmy.(Čížková, 2000).

Na počátku školní docházky má dítě tendenci k doslovnému zapamatování a ještě v 1. třídě základní školy u většiny dětí převládá neúmyslná, mechanická paměť. Zde jsou důležité učitelovy metody, formy a postupy práce, kterými postupně docílí u dětí záměrného zapamatování. Uvědomí – li si dítě účel a cíl zapamatování, pak je paměť efektivnější. (Vágnerová, 2000).

Při výuce hraje důležitou roli pozornost. V počátcích školního vyučování u dítěte ještě převládají procesy vzruchu nad procesy útlumu, dítě se nedokáže koncentrovat a dochází k poklesu pozornosti. Proto musí učitelé v nižších ročnících a převážně v 1. třídě základní školy dbát při vyučování na to, aby se děti neunavily a nevyčerpaly. Doporučuje se: střídání forem a metod práce, využívání hrových a alternativních prvků, udělování pochval, povzbuzování dětí, zařazování relaxačních chviliek a zdravotních cviků apod. (Vágnerová 2000, Čížková 2005).

Souhlasím s názorem Vágnerové (2000) a Čížkové (2005), že nedostatečná koncentrace pozornosti je prakticky vždy příčinou školního neúspěchu.

2.2.3 Sociální, emocionální a pracovní zralost

„ Od budoucího prvňáčka se očekává také vyžralá úroveň citová, sociální i pracovní.“(Otevřelová, 2016, s. 45)

Pro celkovou adaptaci a úspěšnost dítěte v základní škole je velmi důležitá i emocionální stránka dítěte. Schopnosti jako je vyrovnanost, dostatečná míra stability, přiměřené zvládnání emocí, sebeovládání, odolnost vůči zátěži jsou u každého dítěte jiné. (Bednářová, Šmardová, 2010)

Jucovičová, Žáčková (1999) uvádí, že žák mladšího školního věku je méně labilní, daří se mu ovládat impulsivní chování, dovede odkládat okamžité uspokojování přání a zároveň je schopen větší seberegulace a zvyšuje se schopnost samostatnosti. Dítě by mělo své pocity z části ovládat vůlí. Mělo by do určité míry umět ovlivňovat agresi, zčásti překonávat pocity úzkosti, strachu a ostychu. Časté záchvaty vzteku, křiku a pláče by měly ustupovat do pozadí jeho jednání a chování.

Přikláním se k názoru Jucovičové, Žáčkové (2014), že dítě nadměrně přecitlivělé, úzkostné nebo naopak nadměrně neklidné a impulzivní, bude ve smyslu školní úspěšnosti a bezproblémovosti více ohrožené než dítě emocionálně vyrovnané.

Čížková (2003) v souvislosti s emocionální zralostí hovoří o tzv. emoční inteligenci, na které z hlediska úspěšnosti dítěte ve škole záleží mnohem více než na stránce intelektové.

Emoční inteligence dle Mayera, Saloveyho (1999) in Stuchlíková a kol. (2005, s. 12) „*se vztahuje ke schopnosti rozpoznávat významy vlastních emocí druhých lidí a využívat toho při usuzování a řešení problémů. Emoční inteligence je obsažena v kapacitě vnímat emoce, přijímat vlastní pocity, rozumět informacím, které tyto emoce nesou, a emoce řídit.*“

Goleman (1997) in Stuchlíková a kol. (2005, s. 13) rozšířil definici emoční inteligence o motivaci a sociální vztahy a uvádí pět oblastí:

- znalost vlastních emocí,
- řízení vlastních emocí,
- motivace sebe samého,
- rozpoznávání emocí druhých lidí,
- zvládání sociálních vztahů.

Stuchlíková (2005) zmiňuje, jak je pro žáky nastupující do 1. třídy základní školy emocionální a sociální zralost, připravenost důležitá. Má – li dítě tendenci si neustále hrát, nechápe smysl školního vzdělávání a školních povinností, nepadno si hledá kamarády, hůře snáší zátěžové situace, je unavené, podrážděné, atd., není inteligenčně vyspělé. Přikláním se k názoru Stuchlíkové a kol.(2005), že úspěšná adaptace dítěte na školní prostředí bude tehdy, bude – li emocionální rozvoj dítěte včas rozvíjen a neustále podněcován. Stuchlíková a kol. (2005) uvádí, že s tímto názorem se ztotožňuje většina učitelů na 1. stupni základní školy a zároveň poukazuje na nedostatečný emocionální rozvoj dítěte v některých rodinách. Učitelé rovněž upozorňují na fakt, že mnoho dětí neumí zpracovávat vlastní emoce a proto také často neumí řešit konfliktní situace.

Souhlasím s Čížkovou (2005), že pro úspěšnou adaptaci dítěte a úspěšné vzdělávání je zcela významná emocionální a sociální vyrovnanost.

V sociální oblasti jsou na dítě kladeny velké požadavky. Dítě musí být optimálně vyspělé, musí mít osvojené určité sociální dovednosti. Budoucí prvňáček musí být schopen umět přiměřeně ovládat své chování v daných situacích, podřídít se autoritě učitelky, navazovat kamarádké vztahy, ustoupit od momentálních přání, podřídít se většině, neskákat druhému do řeči, spolupracovat ve skupině, vhodně komunikovat, přijatelně prosadit své nápady. (Otevřelová, 2016)

I v sociální oblasti se musí dítě maximálně rozvíjet. Umožnění dostatku příležitostí pro setkávání se s jinými dětmi, podpora kamarádských vztahů, umění komunikace s vrstevníky, chápání a respektování pravidel společného soužití, to vše a nejen to jsou sociální dovednosti, které se musí v dítěti podporovat a rozvíjet. (Bednářová, Šmardová, 2010)

Mimo jiné by měl mít budoucí prvňáček osvojené základy společenského chování. Učitelé považují za samozřejmost, že dítě umí pozdravit, poděkovat a poprosit, avšak tyto základní a dost důležité atributy mnohým dětem chybí.

Své opodstatněné místo v sociální oblasti má sebeobsluha. Děti, které se umí about, obléknout, jí příborem, dodržují základy hygieny, dosahují uznání a obdivu od svých učitelů.

Úspěšnost dítěte ve škole a bezproblémový vztah ke škole do určité míry závisí na jeho soustředěnosti, současně na přiměřené schopnosti samostatně pracovat, plnit náročnější úkoly, dokončovat úkoly, respektovat rozdíl mezi hrou a učením, mezi přestávkou a hodinou, to jsou dovednosti, které spadají do oblasti pracovní zralosti, a každý školáček by je měl umět zvládnout. (Otevřelová, 2016)

U budoucího školáka se předpokládá i určitá pracovní úroveň. Většina dětí nastupuje do základní školy se zájmem o učení a poznávání nových věcí, a tudíž se od nich očekává určitá dávka koncentrace pozornosti na danou činnost. Dítě si musí uvědomovat smysl pro povinnost a zodpovědnost. V prvních dnech po zahájení povinné školní docházky jsou ve třídě děti, které se rychle unaví, ztrácí zájem o činnost, odbíhají od činnosti a někdy dokonce některé děti odmítají pracovat. Pracovní vyspělost dítěte je určena vyzrálostí centrální nervové soustavy, souvisí se zralostí osobnosti, ale také, jak bylo dítě doposud vychovááno. (Bednářová, Šmardová, 2010)

3 ZAHÁJENÍ POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

Podmínky školního vzdělávání vymezuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Pravidla plnění školní docházky stanovuje Školský zákon (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění).

§36

(1) Školní docházka je povinná po dobu devíti školních roků, nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne sedmnáctého roku věku (dále jen „povinná školní docházka“).

(3) Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad. Dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od září do konce června příslušného školního roku, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce, je-li přiměřeně tělesně i duševně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce. Podmínkou přijetí dítěte narozeného v období od září do konce prosince k plnění povinné školní docházky podle věty druhé je také doporučující vyjádření školského poradenského zařízení, podmínkou přijetí dítěte narozeného od ledna do konce června doporučující vyjádření školského poradenského zařízení a odborného lékaře, která k žádosti přiloží zákonný zástupce.

(4) Zákonný zástupce je povinen přihlásit dítě k zápisu k povinné školní docházce, a to v době od 1. dubna do 30. dubna kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku.

3.1 Zápis do základní školy

Zápis do základní školy je první velkou slavnostní a společenskou událostí v životě dítěte. Z předškoláka se stane školák a život se změní jak dítěti, tak i celé jeho rodině.

Převážná většina dětí přichází k zápisu zvesela, s radostí a s nadšením, avšak najdou se i mezi nimi děti, které mají strach a někdy dokonce i pláčou. Pro optimální vyrovnanost dítěte při zápisu do základní školy je vhodné předem dítě se školním prostředím seznámit, např. v rámci Dnů otevřených dveří, zábavných akcí a odpoledních setkávání pro budoucí prvňáčky, které základní školy pořádají.

Jestliže dítě prošlo cílenou předškolní přípravou v mateřské škole nebo v jiném zařízení, není potřeba ho speciálně výkonově připravovat na zápis. (Jucovičová, Žáčková, 2014)

Učitelé na základních školách si moc dobře uvědomují, jak je pro děti zápis do první třídy důležitý a jaká je to pro ně důležitá životní událost. Proto se pečlivě na zápis připravují, zdobí prostory základní školy a vytvářejí příjemnou atmosféru. (Kropáčková, 2008)

Kropáčková (2008) uvádí, že smyslem zápisu není zkoušení dítěte, ale jeho bližší poznání. Hlavním cílem je zjistit a posoudit, zda je dítě na dostatečné vývojové úrovni, aby mohlo zahájit povinnou školní docházku. Považuje zápis za formu depistáže, která má objevit děti pro školu nezralé.

Jak uvádí Kendíková, Vosmik (2016) zpravidla se zápis k povinné školní docházce skládá z formální části, kdy zákonný zástupce vyplní žádost o přijetí dítěte do první třídy a zápisní lístek (jedná se o dotazník, ve kterém zákonný zástupce uvádí základní údaje o dítěti, informace o dosavadním vývoji dítěte a data zákonných zástupců), z činností a rozhovoru s dítětem a popř. rozhovoru se zákonným zástupcem.

Realizace zápisu probíhá na základních školách různým způsobem. Některé základní školy pojmají zápis zábavnou pohádkovou formou a škola se v den zápisu změni např. v pohádkovou říši. Žáci z vyšších ročníků provází rodiče a budoucí prvňáčky po budově školy, kde jsou pro děti připraveny stanoviště, na kterých plní různé úkoly. (Kropáčková, 2008)

Jiné základní školy, jak uvádí Kropáčková (2008) upřednostňují zápis formou rozhovoru s dítětem, doplněný jednoduchými činnostmi, kterými učitelé zjišťují školní připravenost dítěte.

Někdy bývají u zápisu mimo učitelů, které prověřují připravenost dětí na školu ještě další odborníci, jako je např. výchovný poradce, dětský psycholog z pedagogicko-psychologické poradny a někdy i učitelky z MŠ. (Kropáčková, 2008)

Klégrová (2003) doporučuje, aby učitelé při zápisu zaměřili větší pozornost na děti, které jsou narozeny v letních měsících, jelikož vzhledem k jejich věku je mnohem vyšší riziko školní nezralosti. Kromě těchto dětí je zapotřebí si více všimnout i dětí, které nenavštěvovaly mateřskou školu. Sice těchto dětí v současné době není více než 10% (Greger, 2015), ale nepatrně málo takových dětí k zápisu přijde. I přesto, že se rodiče snaží zařadit děti do zájmových kroužků nebo se jim snaží zajistit účastnit se programu ve školce alespoň částečně, třeba jen na několik měsíců, mají tyto děti omezenější zkušenosti. Tyto děti mohou být u zápisu poněkud zakřiknuté, ostýchavé, bojácné a i přesto, že určité věci umí, nepředvedou skoro nic. Zde je na místě, když rodiče chování dítěte učitelům vysvětlí a objasní situaci.

Beníšková (2007) uvádí na jaké konkrétní znalosti a dovednosti dítěte se učitelé zaměřují a co u dítěte při zápisu sledují (viz. Příloha č. 1).

Základním předpokladem pro učení je taktéž citová, pracovní a sociální zralost. Vyrovnanost, sebejistota, pohoda, soustředěnost, pozornost, vnitřní klid dítěte jsou základními předpoklady pro učení. Má – li dítě potíže v citové, pracovní a sociální oblasti, je to velký předpoklad k jeho budoucí neúspěšnosti v základní škole. (Otevřelová, 2016)

Podle Jucovičové, Žáčkové (2014) bývá sociální a pracovní nezralost častou příčinou odložení školní docházky. Pro úspěšné zahájení školní docházky a úspěšné zvládnutí nároků základní školy je nutné děti učit sociálním dovednostem a pracovními návykům. Jedná se o tyto činnosti a dovednosti:

- základy společenských návyků – společenského chování,
- oblast sebeobsluhy,
- oblast pracovních návyků,
- rozvoj volných schopností,
- ovládání emocí.

Z oblasti společenských návyků a základů společenského chování by dítě na prvním místě mělo umět pozdravit, poprosit a poděkovat. Vstup do základní školy je určitým způsobem i vstup do světa dospělých a dítě si musí postupně tyto společenské návyky osvojit a zvyknout si na ně. Ve třídě zdraví žáci učitele povstáním. Dále se musí naučit při výuce nevykřikovat a mluvit kdy se jim zachce, ale pokud chtějí něco říci ve třídě, musí se přihlásit o slovo zvednutím ruky. Současně se děti učí neskákat druhým do řeči, učí se druhým naslouchat a zároveň se učí nechat druhého domluvit. (Jucovičová, Žáčková, 2014)

V oblasti sebeobsluhy Jucovičová, Žáčková (2014) poukazuje na samostatnost dětí v oblékání, obouvání a zavazování si tkaniček. Oblast sebeobsluhy tvoří hygienické, stolovací návyky, schopnost udržet si pořádek a systém ve svých věcech a umět si své věci poznat. Na počátku školní docházky musí mít dítě určitou dávku samostatnosti jak ve zvládnání běžných životních situací, tak v praktických činnostech.

Mimo pracovních návyků se dítě musí začít soustředit na povinnosti, které mu škola ukládá. Povinnosti musí předcházet zábavě a hře. S tím souvisí i jiný denní režim, který se s nástupem dítěte do školy mění. Každodenní činnosti, které dítě vykonává pravidelně a víceméně automaticky, jako je ranní vstávání, doba klidné snídaně, včasný příchod do školy, ukládání ke spánku, si dítě osvojí jako stereotypy a rituály a budou mu přinášet jistotu.

Neméně důležitou sociální dovedností je požadavek na určité sociální chování. Neadekvátní chování jako je provokování, urážení, nadávání, fyzické ubližování vůči spolužákům je u dětí nežádoucí. Při nástupu do základní školy se očekává určitá míra samostatnosti v chování dítěte a ovlivňování jeho chování. Používání volných schopností se však dítě musí postupně naučit. Do určité míry musí umět ovlivnit i své emoce, především ty negativní. Sklony ke vzteku, urážení popř. napadání druhých mají hlavně chlapci, děvčata jsou více lítostivá, plačtivá. Velmi těžko děti rozeznávají, co je žalování, pomlouvání druhých nebo upozornění na něco nebezpečného. Tomu všemu se musí naučit. (Jucovičová, Žáčková, 2014)

Prvotní nácvik sociálních dovedností by měl vycházet z rodiny. Upevňování a rozšiřování těchto dovedností je pak úkolem mateřské školy a následně školy základní. Velkou výhodou mají právě ty děti, které mají převážnou část sociálních dovedností osvojenou a zautomatizovanou.

Otevřelová (2016) zmiňuje několik aspektů, které by mělo dítě nastupující do 1. třídy základní školy bezproblémově zvládat.

- Bezproblémové začleňování dítěte mezi ostatní děti.
- Ochota spolupráce s ostatními dětmi.
- Potřeba poznávat nové věci.
- Samostatnost dítěte.
- Schopnost přemýšlet nad zadaným úkolem.
- Umět pozdravit, rozloučit se, poprosit, poděkovat...
- Respektování pravidel.
- Umět požádat o pomoc.
- Dlouhodobější odloučení od rodičů
- Přiměřené emocionální chování, zvládání svých emocí.
- Umět přijmout názor druhého.
- Překonávání překážek.
- Umět komunikovat s vrstevníky i dospělými.
- Umět řešit konflikty.
- Zvládnutí základů sebeobsluhy.
- Těšit se do školy.

Pokud se při zápisu dítěte ukáže, že dítě není dostatečně školsky připravené a není - li schopné vykonat mnohé z uvedených dovedností, učitelé zákonným zástupcům doporučí k dalšímu podrobnějšímu posouzení školní zralosti návštěvu lékaře, logopeda nebo psychologa v pedagogicko – psychologické poradně a možnost odkladu povinné školní docházky. (Klégrová, 2003)

3.2 Odklad povinné školní docházky

Rozhodnou – li se rodiče pro odklad školní docházky u svého dítěte, musí předat řediteli základní školy písemnou žádost o odklad povinné školní docházky. Současně musí doložit doporučení k odkladu školní docházky od příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře nebo klinického psychologa. (Otevřelová, 2016)

Školský zákon (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění.) §37 odstavec (1) uvádí: „*Není-li dítě tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte v době zápisu dítěte k povinné školní docházce podle § 36 odst. 4, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení, a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.*“

Odklad školní docházky může povolit ředitel základní školy žákovi i dodatečně během prvního pololetí školního roku. Projeví – li se nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost na počátku plnění povinné školní docházky, může ředitel základní školy rozhodnout o odkladu školní docházky žáka 1. třídy ve své základní škole. Současně doporučí zákonnému zástupci dítěte vzdělávání v přípravné třídě nebo v posledním ročníku mateřské školy, domnívá – li se, že dané vzdělávání vyrovná vývoj dítěte. (Kendíková, Vosmik, 2016)

Školský zákon (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění.) §37 odstavec (3) říká: „*Pokud se u žáka v prvním roce plnění povinné školní docházky projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost k plnění povinné školní docházky, může ředitel školy se souhlasem zákonného zástupce žákovi dodatečně v průběhu prvního pololetí školního roku odložit začátek plnění povinné školní docházky na následující školní rok.*“

Dle Opravilové (2016) je celospolečenský postoj k odkladu školní docházky podstatně jiný, než tomu bylo kdysi. V sedmdesátých letech minulého století se lidé odkladu povinné školní docházky bránili, nechťeli ho a chápali ho jako známku selhání svého dítěte a jejich výchovného působení. Dnes o odkladu povinné školní docházky uvažují rodiče jinak. Přijímají ho jako určitou výhodu a chtějí mít jistotu, že dítě v tak vysoké konkurenci vrstevníků bezproblémově obstojí. Podstatně častěji se dnes v 1. třídách základní školy setkáváme s dětmi sedmiletými, kterým byl udělen odklad školní docházky.

Vágnerová (2000) mimo jiné zmiňuje, že ze statistických údajů vyplývá častější udělování odkladu povinné školní docházky chlapcům. Poukazuje na jejich ještě stálou hravost, emoční nevyrovnanost a neudržitelnou pozornost.

3.3 Předčasný nástup zahájení povinné školní docházky

Povinnou školní docházku může zahájit i dítě, které dovrší šestého roku od září do konce června příslušného školního roku. Školský zákon (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění.) §36 odstavec (3) říká: „ *Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povoleno odklad. Dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od září do konce června příslušného školního roku, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce, je-li přiměřeně tělesně i duševně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce. Podmínkou přijetí dítěte narozeného v období od září do konce prosince k plnění povinné školní docházky podle věty druhé je také doporučení školského poradenského zařízení, podmínkou přijetí dítěte narozeného od ledna do konce června doporučení školského poradenského zařízení a odborného lékaře, která k žádosti přiloží zákonný zástupce.*“

Děti nastupující do školy předčasně mívají většinou rozvinuty funkce potřebné pro čtení, psaní, počítání, jsou intelektově vybaveny, avšak tyto jejich klady bývají někdy doprovázeny drobnými odchylkami v pracovní nebo sociální zralosti. (Šulová, Moravcová, 2009)

Základní škola, by tedy měla zejména na počátku školní docházky brát v úvahu přirozené vzdělávací výkony a rozdíly dětí, jejich věková a individuální specifika a podporovat a umožňovat optimální osobní rozvoj v rámci individuálních možností a schopností dítěte. (RVP PV, 2017)

..

4 VSTUP DO ZÁKLADÍ ŠKOLY

Vstup do základní školy patří k náročné životní změně dítěte vůbec, s níž se musí vyrovnat. Znamená pro dítě velký tlak a nápor na jeho psychiku. Děti přicházejí do školy nesterilně psychicky vybavené, s různou úrovní adaptačních mechanismů, odlišně snášejí zátěž. Některé dítě si zvykne rychleji, jiné je plačtivé, stydlivé a trvá mu déle, než se přizpůsobí školnímu prostředí. (Franclová, 2013)

„Škola umožňuje dítěti postupnou integraci do společnosti.“ (Vágnerová, 2001, s. 218) Určuje další vývoj dítěte prostřednictvím určité perspektivy. Stimuluje rozvoj schopností, dovedností i osobnostních vlastností, které dítě potřebuje k dosažení žádoucích cílů. Působení školy je velmi významné, jelikož ovlivňuje vývoj dětské osobnosti v době, kdy se teprve mnohé psychické vlastnosti a psychosociální kompetence začínají vyvíjet. Základní škola poskytuje obrovské množství variabilních zkušeností, než se obecně předpokládá. Současná společnost má tendenci podceňovat význam socializace a přeceňovat hodnotu na výkon. Vágnerová (2001, s. 218) uvádí: „*Existuje obecně platný názorový stereotyp, že je pro dítě důležitější prospěch než sociální kompetence.*“ Mnohokrát je tomu však naopak a sociálně zdatné dítě se umí mnohem lépe prosadit a získat lepší postavení. (Vágnerová, 2001)

Dítě v základní škole získává jiné zkušenosti, než jaké získává v rodině. Základní škola v dítěti stimuluje vznik nových potřeb, přijetí norem a hodnot a s tím související proměnu hodnotové orientace. Základní škola má svoje normy, pravidla, která jsou zaměřena na podporu sociální konformity a na rozvoj nových způsobů chování, a ty musí dítě respektovat a dodržovat. (Vágnerová, 2001)

Vágnerová (2001) interpretuje vstup do základní školy jako důležitý mezník v procesu odpoutávání se ze závislosti na rodině. Vliv rodiny je postupně nahrazován působením jiných sociálních skupin.

Zahájení školní docházky sebou přináší řadu změn a Helus (2009) je rozděluje do pěti oblastí:

a) Soustavné vzdělávací působení prostřednictvím vyučování.

Ve škole se jedná o systematické vzdělávání, řízené učení a ne vždy učitel vyučuje to, co by chtělo poznávat dítě a ne zrovna v momentě, kdy dítě chce. Nutnost podřídit se výuce, aktivitám, podávat výkon, soustředit se na vyučování ve vymezeném čase je pro dítě náročná životní změna.

b) Nová struktura denního režimu a využívání času.

Zahájením školní docházky se mění časový rytmus života dítěte. Dny dostávají svůj řád a režim. Změna režimu je podstatná především pro dítě, ale sehrává důležitou roli pro celou rodinu.

c) Realizace nových životních rolí.

Žákovská role znamená pro dítě změnu ve vývoji jeho sebepojetí, sebehodnocení, sebeúcty. Ovlivňuje jeho spokojenost i školní výkon.

d) Objevování nových aktivit.

Dítě zažívá nové zkušenosti, díky kterým, objevuje nové skutečnosti, nové obzory možností a ujasňuje si vztahy mezi lidmi.

e) Získávání nových zážitků a zkušeností se svou vlastní kompetencí.

Vlastní kompetence je jedna z dominant motivující žáka, hybná síla vývoje jeho osobnosti. Dítě zjišťuje, co dokáže a v čem je dobré.

4.1 Školní prostředí

Děti nastupují do základní školy s určitým očekáváním. Pro úspěšné zvládnutí všech požadavků, které na dítě základní škola klade, je nezbytná orientace v prostředí základní školy. Zahrnuje porozumění sociálním faktorům, ale i orientaci v časovém rozvrhu a v prostoru základní školy. Zpočátku školní docházky se dítě může cítit v novém prostředí nejisté, jelikož nového je příliš mnoho a dítě není schopno všechno najednou pojmout a zpracovat. (Vágnerová, 2001)

Dítě se postupně seznamuje s exteriérem a interiérem školy. Ekologická, společenská, sociální a kulturní stránka základní školy ovlivňuje postoj dítěte, který zaujme při nástupu do instituce, ve které bude trávit podstatnou část svého života. Architektura základní školy, její další prostory – hřiště, zahrada atd., materiální vybavení, učitelé, žáci, provozní personál, s tím vším se musí dítě seznámit a najít si zde své místo, ve kterém se musí postupně naučit žít. Vztahy mezi vrstevníky, učiteli, komunikace, kooperace jsou taktéž součástí školního prostředí, a i tyto aspekty mají velký vliv na postoj dítěte ke školnímu vzdělávání.

Podstatnou část dne tráví děti především ve třídě. Ve třídě se musí žák cítit příjemně, bezpečně, musí cítit a vědět, že do třídy patří a že tu má své vlastní místo. Útulná a přitažlivá třída usnadňuje dětem na začátku školní docházky překonat nejistotu, obavy a strach z nového neznámého prostředí.

Děti do základní školy přichází z různých rodinných a společenských prostředí, proto je pro učitele klíčové, uzpůsobit stimulační prostředí třídy, aby vyhovovalo a uspokojovalo veškeré potřeby všech dětí. Učitelé dávají interiéru třídy takovou podobu, aby se děti cítily ve třídě spokojeně.

4.2 Role školáka

Vágnerová (2001, s. 218) uvádí: „ Role školáka je významnou rolí dětského věku, jejíž získání lze chápat jako potvrzení přijatelné vývojové úrovně, tj. normality dítěte.“ Jejím prostřednictvím získává dítě určité postavení a stává se členem jedné sociální instituce. Aby bylo schopné nároky této role zvládnout, musí mít přijatelné sociální schopnosti a dovednosti.

Role školáka je první významnou institucionální rolí. Dítě se stává členem společenské instituce – základní školy, která na něho klade určité požadavky a vyžaduje jejich plnění.

Vágnerová (2001) charakterizuje roli školáka dle několika základních kritérií:

a) Role školáka jako obligatorní role.

Tuto roli si dítě nevybírá, je mu v daném věku určena společností, ve které žije. Její přijetí závisí na dosažení určité vývojové úrovně. Obecně je chápána jako potvrzení normality dítěte, které může být přijaté do školy tehdy, pokud očekávané úrovni přibližně odpovídá.

b) Role školáka jako formální role.

Způsob získání a obsah této role je přesně určen a toto vymezení má obecnou platnost. Jednoznačnost získání této role potvrzuje zápis a první den v základní škole. Již první den v základní škole dítě ví, že je školákem, a že se mnoho podstatného změnilo.

c) Role školáka jako podřízená role.

Tato role má pro dítě osobní význam a v průběhu školní docházky pod vlivem rozmanitých zkušeností se může postoj dítěte k této roli měnit.

Jaký postoj dítě k přijetí role školáka zaujme a jakým způsobem se s touto rolí ztotožní, závisí na celé jeho osobnosti, poznávacích procesech, motivační a emoční složce, schopnostech, dovednostech a návycích. Dle Vágnerové (2005) záleží na složkách, které uvádím, a které přijetí role školáka ovlivňují.

a) Kognitivní přístup.

Před nástupem do základní školy si dítě vytváří určitou představu o obsahu role školáka a naivně o ní uvažuje. Porozumění obsahu a významu role školáka je tedy podmíněna tím, jaké má dítě o základní škole informace, od koho je získá a jakým způsobem je zpracovává – interpretuje. Záleží na tom, které informace se dítěti jeví podstatné a naopak. Role školáka má tedy pro dítě takový význam, jak ji chápe, jak rozumí jejímu obsahu a smyslu.

b) Motivační – emoční význam.

K přijetí role školáka je důležité, jak je dítě k této roli motivováno, jestli se do základní školy těší nebo z ní má obavy. Motivace úzce souvisí i s představami, které si dítě o škole vytváří. Motivaci ovlivňuje způsob, jakým dítě chápe obsah a význam této role. Míra sociální prestiže má pro školáka velký význam. Přináší mu vyšší sociální status a zároveň je jakýmsi formálním potvrzením předpokladů pro další jeho rozvoj a s ním spojených perspektiv. Dítě projeví postoj k roli určitou mírou identifikace, která je závislá na tom, s jakými pozitivy popřípadě negativy je spojena. Má – li dítě jen negativní zážitky a zkušenosti, nemůže se s rolí školáka plně ztotožnit. Role školáka sebou nese zásadní změny životního stylu, zvýšení nároků a velký důraz na jejich plnění.

c) Kompetenční složka.

Předpokladem pro zvládnutí role školáka je soubor schopností, dovedností a návyků dítěte, a s tím souvisí i jeho dostatečná zralost a připravenost na školní docházku.

Optimální zvládnutí role školáka bezpodmínečně závisí na dosažení potřebné socializační úrovně v několika oblastech:

a) Úroveň sociálního poznávání a orientace.

Školsky zralé a připravené dítě by mělo umět rozlišovat různé role a diferencovat chování, které tyto role vyžadují. Mělo by vědět, jak vhodně se chovat k učiteli jako k autoritě, jak přijatelně se chovat ke svým spolužákům, a zároveň se tak skutečně chovat. S tím je spojena i schopnost sociálního porozumění, tedy jak dítě chápe význam různých společenských situací. Tato schopnost je podmíněna celkové úrovní uvažování a závisí i na specifické sociální zkušenosti. Proto je důležitá i empatie a postupný úbytek egocentrického hodnocení společenského dění. Schopnost náležitě a správně interpretovat různé projevy chování je nesmírně důležitá pro adaptaci na školu.

b) Diferenciace způsobu komunikace.

Způsob komunikace závisí na tom, jaké sociální postavení má partner, se kterým dítě komunikuje. Je tedy patrné, že dítě musí rozlišovat způsob komunikace s učitelem a způsob komunikace se svými spolužáky a vrstevníky. Dítě si musí uvědomovat a chápat významové rozdíly různých sdělení a znalost komunikačních vzorců, které jsou dány určitou rolí. Dítě, které není schopno diferenciací způsobu komunikace, má většinou nedostatečné zkušenosti nebo omezenější kompetence. Sdělení učitele nebo spolužáků chápe úplně jinak, než je myšleno a může se mnohdy stát, že na ně bude neadekvátně reagovat. Při nedostatku porozumění může dojít k dezorientaci, protože dítě nechápe, co se od něho očekává. Většinou tyto potíže mívají výchovně zanedbané děti nebo sociálně izolovaní jedináčci, kteří nedovedou komunikovat s vrstevníky.

Jakýkoliv nedostatek v komunikaci nebo i porucha řeči zhoršují pozici dítěte ve třídě a zároveň narušují jeho vztah s učitelem i spolužáky. Dítě, které špatně mluví nebo má určité nedostatky v komunikaci, prožívá komunikaci jako stresovou situaci a zákonitě se brání. Komunikaci omezuje, mluví co nejméně, aby nebyl mezi spolužáky terčem posměchu. Ve výsledku se pak stává, že dochází k sociální izolaci a školní neúspěšnosti dítěte. Ne náhodou se často učitelé na počátku školní docházky setkávají u dětí s poruchami řeči, jako je zadržávání, resp. koktavost.

c) Respekt základních norem chování.

Schopnosti dodržovat pravidla, chovat se podle nich, přijmout hodnoty a normy, tomu všemu se dítě učí převážně v rodině. Může se tedy někdy stát, že ve větší či menší míře, se hodnotový systém bude odlišovat od očekávaného standardu. Ojedinelé může vést rozpor mezi normami rodiny a společnosti – základní školy k velké zátěži pro dítě. Dítě pak ani neví, jak se má vlastně chovat. V jiném případě se normy rodiny nijak lišit nemusí, ale pokud je dítě nemá dostatečně zafixované, tak se podle nich ani nechová. Nezvládne – li dítě přijmout a dodržovat běžné normy chování, zcela jistě bude mít značné potíže v adaptaci na školu. Základní škola, jako společenská instituce má pro své školáky svoje specifické hodnoty a normy, které nekompromisně a důsledně vyžaduje.

d) Schopnost sebekontroly.

Přijetí a dodržování určitých pravidel a norem chování úzce souvisí se sebekontrolou dítěte. Školsky zralé dítě by mělo být schopno do určité míry ovládat své chování, vhodným způsobem reagovat na aktuální impulzy. Dítě by se mělo postupně naučit zralějšímu způsobu sebeovládání a emoční autoregulaci potlačit, jelikož má značný vliv pro úspěšnou adaptaci na školu. (Vágnerová, 2001)

4.3 Role žáka

Role žáka je určena zařazením dítěte do určité třídy, kterou tvoří skupina žáků. Vymezuje se chováním ve vztahu k učiteli, k jakožto nadřazené osobě a autoritě, ve vztahu k obsahu, výkonu a cíli výuky. Žák si začíná uvědomovat, že patří do své třídy a ke svému učiteli. V průběhu školního věku se mění vztah k učiteli, ale i ke svým vrstevníkům. Zpočátku a převážně v 1. třídě je pro dítě nejvýznamnější učitel. S postupnou adaptací a s přibývajícím věkem začne být pro dítě důležitější třída a významnost učitele ustupuje do pozadí. Zvládnutí role žáka vyžaduje překonání egocentrického způsobu uvažování, osamostatnění se z vázanosti na rodinu a přijetí určité zodpovědnosti. (Vágnerová, 2001)

4.4 Role žáka v mladším školním věku

Role žáka vyžaduje respektování požadavků učitele vztahující se jak k výuce, tak k chování dítěte v základní škole. Požadavky jsou přesně dány, institucionálně jsou určeny školním řádem a nepřipouští obsahovou variabilitu. Obsah je obecně známý a dítě většinou ví, jak se má chovat. Normativní představu o roli žáka si vytváří i společnost. Tato norma má ve společnosti poměrně stabilní platnost a společnost od dítěte vyžaduje, aby tuto normu respektovalo a co nejvíce se jí přiblížilo. Za plnění požadavků je žák hodnocen. Nejen, že je klasifikována jeho práce, ale hodnoceno je i jeho chování. Pokud se dítě chová v souladu s danými požadavky, je odměňováno a pozitivně hodnoceno. Pokud se chová jiným způsobem, než je požadováno, je hodnoceno negativně a někdy i odmítáno. Pozitivní hodnocení přináší dítěti vyšší sociální prestiž a negativní hodnocení jeho status redukuje. Všechny školní děti se mají chovat požadovaným způsobem. Role žáka napomáhá k určitému vyrovnání a eliminaci individuálně typických znaků, které nejsou zcela žádoucí. Dochází tak k posilování určitých osobnostních vlastností a způsobů chování, za něž je dítě pozitivně hodnoceno a zároveň vyhasínají ty, které mu nic příjemného nepřinášejí. Takto škola ovlivňuje další rozvoj dětské osobnosti. Děti, jež požadované předpoklady nemají, bývají v základní škole znevýhodněny. (Vágnerová, 2001)

Role žáka, jak uvádí Vágnerová (2001) sebou přináší i různé zátěžové situace. Jak již bylo řečeno, základní škola vyžaduje osvojení a respektování pravidel, plnění různých požadavků a dodržování určitých norem. Striktní dodržování všech požadavků může působit jako zátěž. Dítě však do školy chodit musí, nemůže z ní odejít, i kdyby pro něho byla z jakéhokoliv důvodu subjektivně neuspokojující. Škola je pro děti na počátku školní docházky a zvláště v 1. třídě cizím prostředím neosobní instituce. Většina prvňáčků ví, jak by se měla chovat, avšak často mívají sklon k impulzivním reakcím. Nedokážou ještě své jednání patřičným způsobem ovládat. Možný konflikt obvykle nezvládnou, protože jejich autoregulační schopnosti ještě nedosahují vhodné úrovně. Chování mladšího žáka je do jisté míry závislé na aktuálních podnětech, a proto je lehce ovlivnitelné. Záleží na situaci, potřebách dítěte a reakcích učitele. Je proto třeba, aby učitel chování žáků sledoval, kontroloval, reguloval a stimuloval jejich motivaci k výkonu.

Pro mladšího žáka a zvláště pro žáka 1. třídy, není plnění požadavků vůbec jednoduché. Proto je pro něho velmi důležité vytvářet a uchovávat si pozitivní vztah s učitelem. Velký význam má v tomto věku emoční autoregulace. Žáci 1. třídy základní školy ve většině případů chtějí učiteli udělat radost a zároveň očekávají patřičné ocenění. Mají – li takové vazby na učitele, jsou snáze ovlivnitelné a současně se cítí jistější. Veškerá sdělení a názory učitele přijímají zcela úplně, nekriticky, se zájmem. Pocit bezpečí a jistoty v novém prostředí je u žáků 1. třídy posílena emoční vazbou na učitele. Obdiv učitele a ztotožnění se s ním, umožňuje dítěti překonat počáteční nejistotu v novém a neznámém prostředí a snáze se adaptovat na školní systém. Z pocitu nejistoty dítěte vyplývá potřeba prosadit se, upoutat na sebe pozornost a někdy i již zmiňující nežádoucí projevy chování. Děti si vynucují pozornost učitele různým způsobem. Nejčastějším projevem bývá vykřikování, žalování, chlubení. Učitelé v 1. třídách základní školy by takové dětské chování měli chápat jako infantilní způsob uspokojování potřeby nejistoty a ne jako nedostatek respektu k normám školy nebo k nim samotným. Dítě má neustálou potřebu se ujišťovat o své hodnotě v roli žáka a o své pozici ve třídě. Usiluje o dosažení výlučného postavení jaké má doma. Snaží se získat určitá privilegia. Toto jednání se žákům 1. třídy základní školy připisuje jako běžný a vývojově přiměřený způsob vyrovnávání se se zátěží zařadit se do větší sociální skupiny, jakou je třída. (Vágnerová, 2001)

Role žáka mladšího školního věku je spojena s nutností osamostatnit se a přijmout odpovědnost za své jednání. V základní škole se dítě musí vzdát egocentrismu. Musí přijmout fakt, že není ve třídě jediné, a že vztah učitele je ke všem dětem přibližně stejný. Dítě chce a potřebuje být pozitivně hodnoceno. Musí přijmout skutečnost, že ho učitel nebude automaticky akceptovat, ale že ho vždy bude chápat ve vztahu k plnění nějakých požadavků, které jak již bylo zmíněno, jsou pro dítě zcela nové. (Vágnerová, 2001)

Mladší školák je nekritickým realistou a přijímá skutečnost bez zkreslování. Nemá také tolik zkušeností, aby dokázal lépe diferencovat názory lidí, zvláště představují – li autoritu. Hodnocení se transformuje na sebehodnocení, které je u mladšího školáka velmi citlivé, jelikož je silně závislé na mínění okolí. V tomto období není ještě schopen tyto názory korigovat, popřípadě emocionálně odolávat případným výkyvům. Sebehodnocení je výrazně ovlivněno sebevědomím, které může být základem identity a zároveň umožní překonat vývojovou změnu a daným uvědoměním postavení ve světě. Pozitivní sebevědomí je spjata s pozitivním sebehodnocením a je dáno mírou úspěšnosti ve všech důležitých oblastech, např. výkonem ve škole, přijímáním spolužáky, jistotou v rodině. Hodnocení rodiny má jiný smysl než hodnocení školou, jelikož zde hrají velkou roli emoční vazby. Základní škola, spolužáci, představují nový činitel, který je objektivnější, ale zároveň často přísnější. Mladší školák se ke své pozici musí dopracovat, nemá ji automaticky, na základě citového vztahu. Očekávání většiny dětí ve vztahu k jejich ocenění v jiném prostředí než v rodině je obzvláště velmi naivní, především pokud nemají jinou zkušenost. Očekávají stejný přístup a potřeba změnit tento postoj je pro ně náročná životní situace. Dítě usiluje dosáhnout společenského uznání, potřebuje být akceptováno a touží být oceňováno a v období mladšího školního věku to platí obzvláště. Uspokojení v oblasti ocenění a akceptace znamená zároveň naplnění potřeby bezpečí a jistoty. Pokud je okolí pozitivně akceptuje, dítě se cítí méně ohrožené a nebezpečné. (Vágnerová, 1997)

5 SOCIALIZACE

Socializace je dlouhodobý celoživotní proces, který začíná narozením jedince a končí jeho smrtí. Jedinec vstupuje do kulturního prostředí lidské společnosti a přijímá vlivy společnosti, které jsou velmi různorodé, vzájemně se doplňují, jindy působí protikladně, ale všechny určitým způsobem jedince ovlivňují. Ve své podstatě představují souhrn všech možných působení společnosti a souhrn všech vývojových změn jedince, které v rámci tohoto působení společnosti vznikají.

V pedagogickém slovníku Průcha, Walterová, Mareš (1995, s. 202) vykládají socializaci jako „*celoživotní proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje specificky lidské formy chování a jednání, jazyk, poznatky, hodnoty, kulturu, a začleňuje se tak do společnosti.*“ Děje se sociálním učením, sociální komunikací a interakcí, někdy i nátlakem. Uskutečňuje se v první řadě v rodině, mezi vrstevníky a kamarády, ve vzdělávacích institucích, práci, ale i vlivem masmédií.

Hartl, Hartlová (2000, s. 548) definují socializaci jako „*postupné začleňování jedince do společnosti prostřednictvím nápodoby a identifikace, zprvu v nukleární rodině, v malých společenských skupinách jako je školní třída, zájmový klub, sportovní družstvo, až po zapojení se do nejširších celospolečenských vztahů, součástí socializace je přijetí základních etických a právních norem dané společnosti.*“

Socializace představuje schopnost přiměřené komunikace se svým sociálním okolím, přiměřené plnění rolí a přizpůsobení se lidské společnosti, sociálním skupinám. Směřuje k subjektivní orientaci v lidské společnosti, k optimálnímu fungování jedince jako společenské bytosti jak ve společnosti, tak v soukromí. (Nakonečný, 2003)

Janoušek a kol. (2003, s. 134) definují socializaci jako: „*Souhrn procesů vzájemné interakce mezi společností a jedincem, v nichž společnost působí na jedince tak, aby v sobě svým učením vytvořil vnitřní psychologické předpoklady nezbytné k participaci ve společnosti současně jako člen společnosti i jako relativně samostatná osoba schopná řídit své jednání a odpovídat za ně, v důsledku toho se jedinec postupně přeměňuje z biologického organismu novorozeněte v dospělého kulturního člověka, který je určitým způsobem začleněn do společnosti a který pak postupně tento svůj způsob začlenění do společnosti v dospělosti a ve stáří mění a ve shodě s tím neustále mění i sám sebe.*“

Čáp, Mareš (2001, s. 54) vysvětlují socializaci jako „*Vzájemné působení, diskuze, konverzace mezi jedincem a druhými lidmi i celou společností a její kulturou.*“ Do socializace zařazují osvojení různých vzorců lidského chování, osvojení jazyka, značné množství informací a poznatků, hodnot a norem společnosti a její kultury. Je to proces, ve kterém se utvářejí poznávací procesy, emoce a současně celá osobnost. To vše se uskutečňuje od raného dětství nejdříve v rodině, pak ve škole a nato i v různých společenských skupinách a institucích až do konce života. (Čáp, Mareš, 2001)

Výše zmiňovaní autoři se z velké části shodují v tom, že socializace je celoživotní proces v rámci integrace a interakce jedince a společnosti.

5.1 Primární socializace

Jak již bylo řečeno v úvodu kapitoly, socializace začíná od věku novorozeněte a zpravidla probíhá v rodině. Socializace probíhající v rodině se uskutečňuje jako určitá forma učení, tedy sociální učení.

Dítě získává zkušenosti v sociálních situacích, prostřednictvím sociálních interakcí a to interakcí mezi matkou a dítětem, jelikož matka je v raném věku dítěte představitel rodinné výchovy. (Nakonečný, 2003)

Nakonečný (2003) zahrnuje do primární socializace tyto aspekty:

- osvojení základních kulturních návyků (dodržování hygieny, slušné chování, sebeobsluha v užívání předmětů denní potřeby, oblékání, atd.),
- osvojení mluvené řeči, která umožňuje dokonalejší sociální komunikaci a současně i vývoj myšlení,
- orientace v elementárních hodnotách dané kultury (chápání hezkého a ošklivého, pravdy a lži, slušného a neslušného, morálního a nemorálního atd.),
- přijmutí a uskutečňování role svého pohlaví a věku (tj. diferencované chování chlapců a děvčat) podle obvyklých standardů,
- věku přiměřená míra sebeovládání a chování v souladu s požadavky rodičů (rodiče psychicky normální, kteří usměřují chování svého dítěte v souladu se společenskými standardy a morálními normami).

V rámci procesu primární socializace se z psychologického hlediska Nakonečný (2003) uvádí tři druhy sociálního učení:

Identifikace: neboli ztotožnění. Objektem identifikace je rodič stejného pohlaví, jako je dítě. Dítě se chová jako rodič, zvnitřňuje si své chování na základě pozitivního citového vztahu k rodiči. Snaží se být jako jeho rodič, poskytující lásku a obdiv. V raném věku je rodič pro dítě dokonalou osobou.

Internalizace: neboli zvnitřnění. Může probíhat samostatně nebo v souladu s identifikací. Jedná se o chování a jednání dítěte v souladu s morálními hodnotami a standardy chování. Osvojení morálních hodnot a standardů chování je pod kontrolou druhých, která následně vede k sebekontrolě.

Imitace: neboli napodobování. Jedná se o celoživotní způsob sociálního učení, ve smyslu napodobování pozitivních vzorů a vyvarování se vzorů negativních. Osoby, které jsou pro dítě sympatické, příjemné, milé, obdivované, poskytují určitý vzor vedoucí k úspěchu. Chování druhých ukazuje dítěti jak dosáhnout odměn a zároveň, jak se vyhnout trestům. Pozitivní a negativní vzory poskytují nejen lidé z okolí, ale mohou to být filmové, televizní, literární, sportovní, umělecké a historické osobnosti. Imitace bývá nevědomá a mnozí lidé si neuvědomují, že jejich životní styl a způsoby chování jsou výsledkem imitace.

5.2 Sekundární socializace

Na primární socializaci navazuje socializace sekundární a rozhodující úlohu sehraává základní škola. Vstup do základní školy, přijetí role školáka a žáka, plnění nových povinností, úkolů, zvládání nových situací v základní škole jsem popsala ve třetí kapitole a to všechno je zahrnováno do sekundární socializace. (Franclová, 2013)

Souhlasím s autory Průchou, Walterovou, Marešem (1995, s. 202), že „socializace ve škole má svoji specifickou podobu.“ Žáci se musí přizpůsobit podmínkám a požadavkům výchovně vzdělávací instituce.

Podle Heluse (2009) se dítě začleňuje do školy jakožto do socializačně institucionalizovaného zařízení:

- orientovaného zejména na vzdělávání,
- organizovaného podle závazných osnov, projektů a plánů,

- kontrolovaného stanovenými veřejnými orgány,
- s dítětem v roli žáka je pracováno systematicky, s oporou o vzdělávací dokumenty,
- výsledky jsou podle předem daných pravidel hodnoceny.

Zásadní význam je připisován vzdělávání, které výrazně převládá a zastihuje výchovnou stránku sekundární socializace. Občas se stává, že někteří učitelé nevěnují pozornost kamarádkým vztahům a utváření kolektivu ve třídě. Všichni učitelé a především učitelé žáků prvních tříd by se měli věnovat i výchovné sekundární socializaci, protože je to právě ona, která je na počátku školní docházky velmi důležitá a může pozitivně i negativně ovlivnit školní docházku žáka. Neuspokojivé vztahy v průběhu školních let mohou změnit život dítěte natolik, že se uzavře do sebe, přestane komunikovat, bude neoblíbený a vyloučen z kolektivu.

Franclová (2013) zmiňuje utváření kolektivu a postupné formování soudržnosti třídy. Děti na počátku školní docházky chápou skupinu jen v omezeném významu. Zpočátku má dítě jednoho až dva kamarády. Obvykle se soustředí na žáka, kterého zná z mateřské školy, se kterým sedí v lavici, společně chodí do školy nebo ze školy atd. Vývoj vrstevnických vztahů, vědomí sounáležitosti a podpora žáků k uvědomění si a rozvíjení skupinové identity – my všichni, záleží z velké části na učiteli. Vrstevnické vztahy se utváří za přítomnosti učitele např. při skupinové výuce, soutěži ve výuce, projektovém vyučování, ale i mimo přímý dohled učitele např. o přestávkách. Učitel může zůstat pouhým pozorovatelem, ale musí stále vědět, co se mezi žáky odehrává. Jednak z důvodu poznávání spontánního průběhu utváření vrstevnických vztahů, ale i z důvodu důležitých zjištění a inspirace pro uplatňování svého působení na utváření vrstevnických vztahů.

Pro vytvoření zdravých vztahů a zdravého soužití učitele a žáků, žáků navzájem je klíčové stanovení třídních pravidel. Je velmi strategické, když si děti vytváří pravidla samy, nejlépe hned v 1. třídě základní školy. Tuto zkušenost většina dětí má již z předchozí docházky do mateřské školy. Učitel děti pouze koriguje a je rádcem. Stanovení pravidel dětem umožňuje si uvědomit význam řádu a dávají dětem pocit jistoty, stability a bezpečí. Děti musí tato pravidla znát, musí je dodržovat a musí si je neustále připomínat. Stanovená pravidla podporují utváření zdravých vztahů a vytvoření pospolitosti, která se díky nim upevňuje a prohlubuje. (Franclová, 2013)

5.3 Socializace dítěte – socializační aspekty

Z vývojového, ale i pedagogického hlediska jsou pro psychology, pedagogy a vychovatele socializačními aspekty dítěte velmi podstatné a důležité. Tyto aspekty se komplexně nazývají socializace dítěte. (Čáp, Mareš, 2001).

Socializaci dítěte Průcha, Walterová, Mareš (1995) dělí do tří etap.

1. etapa

Dítě se ztotožňuje s matkou a objevuje rovnováhu vztahů ve společnosti.

2. etapa

Dítě se postupně osamostatňuje, hledá své místo v množství sociálních vztahů, kde se utváří určitý základ vlastností a hodnot jedince

3. etapa

Dítě se začleňuje do širších sociálních vztahů a systému sociálních rolí, které nejsou určeny jen životem v rodině, ale vymezují je další sociální skupiny, do kterých dítě postupně během svého života vstupuje.

Socializace dítěte je závislá na jeho zkušenostech a je důležitým předpokladem pro úspěšnou adaptaci dítěte na školní prostředí a tudíž by mělo být optimálně sociálně připraveno.

Vágnerová (2001) uvádí hned několik aspektů, které hrají v socializaci dítěte důležitou roli. Jedním z nich je chování dítěte a rozlišování různých rolí. Dítě musí vědět, jak se má vhodně chovat k učiteli, a že učitel k němu nezaujímá osobní vztah jako rodič, a tak by se měl i k učiteli chovat. V prvních třídách se občas najdou děti, které učiteli tykají, chtějí pochovat a chovají se příliš familiárně. Tyto projevy vypovídají o tom, že dítě nechápe význam a osobitost role učitele, který má určité pravomoci, které musí respektovat a plnit. Děti opožděné v socializačním vývoji se budou velmi špatně adaptovat na školní prostředí a zákonitě budou podávat i horší školní výkony.

Další ze socializačních aspektů, který také sehrává důležitou roli v socializaci dítěte, je řeč dítěte. Jestliže dítě nerozumí tomu, co mu učitel sděluje, logicky se hůře orientuje a chová se nepatřičně. Zhoršení řeči ať už po stránce formální nebo obsahové má sociální význam a zhoršuje i zpětné reakce učitele. Porucha řeči narušuje a mění vztah mezi žákem a učitelem. Komunikace je často obtížná a žáci i učitel se jí raději vyhnou. Důsledkem toho je izolovanost dítěte. Stane – li se, že je komunikace nevhodná, dítě je z komunikačního hlediska více či méně omezeno, a to opět vede k sociální izolaci a k podávání špatných školních výkonů. (Vágnerová, 2001)

Neméně důležité je z hlediska socializace dle Vágnerové (2001) rozlišení a stabilita komunikace v různých sociálních skupinách. Dítě může komunikační vzorce chápat jiným způsobem. Neporozumění komunikaci zhoršuje adaptaci na školní prostředí, ale i adaptaci na roli žáka.

Mezi další socializační aspekt, který Vágnerová (2001) zmiňuje je orientace v systému hodnot a norem chování. Dítě přichází do školního prostředí vybaveno hodnotovým systémem z rodiny. Někdy tyto hodnoty a normy nejsou z pohledu společnosti vždy přijatelné. Ojediněle případný nesoulad mezi hodnotovým systémem rodiny a společnosti může pro dítě představovat velkou zátěž. Žák v 1. třídě základní školy chápe a respektuje základní morální normy a uznává je podle skupin, kterých je součástí – rodina, spolužáci v základní škole, kamarádi z okolí bydliště... Dítě považuje za „správné“ to, co považují za „správné“ druzí. Dítě je ovlivněno vzájemnými vztahy a plní to, co se od něho ostatní očekávají. Potřeby a pocity druhých ve značné míře ovlivňují rozhodování dítěte. Pravidla a normy dodržuje dítě tak, aby nemělo pocit, že selhalo. Při dodržování pravidel a norem by měla být emocionální stránka v pozadí a dítě by mělo být pravidlům zcela podřízeno. Daná pravidla mají svůj význam, hodnotu a platnost a nesmí být porušovány. (Vágnerová, 1997, 2004, 2010)

Socializace je úzce spjata s adaptací. V následující kapitole se zabývám problematikou adaptace.

6 ADAPTACE

„Adaptace z psychologického a sociologického hlediska zahrnuje přizpůsobení se chování, myšlení, emocím, vnímání, normám a postojům dané společnosti. Je to proces postupného přizpůsobování se jedince sociálnímu okolí a podmínkám.“ (Průcha, Veteška, 2012, s. 16)

Dle Hartla, Hartlové (2000, s. 16) je adaptace *„obecná vlastnost organizmů přizpůsobovat se podmínkám, ve kterém existují. „Z psychologického hlediska dle těchto autorů „adaptace zahrnuje přizpůsobení se chování, vnímání, myšlení, postojů.“* (Hartl, Hartlová, 2000, s. 16) Z hlediska sociálního se užívá termín sociální adaptace, kterou Hartl, Hartlová (2000, s. 16) vysvětlují jako *„proces postupného přizpůsobování se člověka sociálním podmínkám.“*

Děti, které nastupují do 1. třídy základní školy, se musí postupně přizpůsobit novému prostředí, jeho podmínkám, organizaci režimu dne, pravidlům, nárokům a požadavkům učitele. Musí se začlenit do kolektivu, potlačit své spontánní projevy, zvládnout se chovat disciplinovaně, překonávat překážky, které jim přinese školní prostředí a plnit mnohem náročnější pracovní úkoly, jak po stránce kvality, tak i kvantity.

Dobrá adaptace na školní prostředí, přijmutí role školáka a žáka je pro žáka 1. třídy základní školy velice důležitá. Říká se, že každý začátek je těžký a je naprosto pochopitelné, když na počátku školní docházky mají některé děti s adaptací problémy a ne vše probíhá tak hladce, jak by mělo. V každé 1. třídě základní školy se najdou děti, kterým přizpůsobení na základní školu a školní režim činí značné potíže. Je samozřejmostí těmto dětem při adaptaci pomoci, ale pokud se to nepovede, je důležité včas situaci řešit.

Nejčastějšími adaptačními projevy některých dětí na počátku školní docházky mohou být tělesné nebo psychické problémy, např. bolest břicha, hlavy, teplota, zvracení... Tyto symptomy bývají reakcí na zvýšenou zátěž a většinou samy odezní, jak si začne dítě postupně zvykat. (Beníšková, 2012)

Jiným dětem zpočátku činí problémy zorientovat se a pohybovat se v prostorách školy. Nejsou si zcela jisté, jestli najdou svoji třídu, mají obavy, zda se mezi ostatními dětmi neztratí. Celé dopoledne jsou v napětí, nervózní, strachují se, jestli na ně bude po škole čekat maminka. (Klégrová, 2003)

Dalším problémem, který zmiňuje Klégrová (2003) může být přizpůsobení se školnímu režimu. Ve škole je totiž převážná část činností ovlivněna časem a vždy je potřeba něco udělat do nějaké doby, např. včasná příprava na hodinu, převlékání se na tělocvik, společná práce v požadovaném čase, doba svačiny, oběda apod. Svižné tempo a rychlejší rytmus dělá problémy pomalejším dětem. Změna režimu se netýká jen dopoledne, kdy je dítě ve škole, ale týká se i odpoledne a v podstatě celého dne. Dítě už si nemůže pořád jenom hrát, s čímž mají některé děti velké problémy, ale musí si udělat úkoly, připravit si aktovku, zkontrolovat pomůcky, jednoduše řečeno, musí myslet na svoje povinnosti a hlavně je musí vykonávat.

Klégrová(2003) dále uvádí, že se dítě hůře přizpůsobuje autoritě učitele. Dítě má problém s tím, že pokyny, které dává učitelka, dává všem dětem najednou a pokud někdo nedává pozor nebo dělá něco jiného, je paní učitelkou napomínán. A právě s napomínáním se některé děti neumí vyrovnat, cítí se dotčené, uražené, domnívají se, že je paní učitelka nemá ráda. Dítě mnohdy nabývá dojmu, že jej paní učitelka nehodnotí zcela spravedlivě. „*Být spravedlivý je těžké.*“ (Klégrová, 2003, s. 62). Každé dítě je jiné, každé pracuje jiným způsobem, některé dítě je více nadané, jiné méně. Některé dítě je rychlejší, jiné je pomalejší. Některé dítě se dokáže soustředit, jiné má se soustředěností problémy. Je dobré, když je dítě připraveno na možné neúspěchy, a situace, které ho v základní škole přirozeně potkají. Ale ne vždy se s nimi bude ztotožňovat a souhlasit.

Rodiče dětí, které mají některé z uvedených potíží a přibližně do dvou měsíců po nástupu do základní školy se nedokážou na nové prostředí základní školy a školní režim zadaptovat, by se měly obrátit na odbornou pomoc např. pedagogicko – psychologické poradny, protože nebudou-li problém adaptace svého dítěte řešit hned v prvopočátku, může se stát, že jejich dítě ztratí veškerý zájem o jakékoliv učení a přijímání nových informací a poznatků, a zákonitě dojde i ke zhoršení jeho školních výsledků. Pro takovéhle děti bývá řešením dodatečný odklad povinné školní docházky a možnost zařazení dítěte zpět do mateřské školy nebo do přípravné třídy.

6.1 Přípravné třídy

Přípravné třídy se v ČR začaly zřizovat pro děti se sociálním a kulturním znevýhodněním nebo – li pro děti, které pochází z prostředí, ve kterém není příliš sociálně podnětné prostředí v oblasti přípravy na školní docházku. Jedná se především o děti z romské komunity. Jelikož se během určité doby ukázaly přípravné třídy jako zajímavá a velmi prospěšná forma předškolní přípravy, naplnily se přípravné třídy i jinými typy dětí, včetně těch se speciálními vzdělávacími potřebami. (Kendíková, Vosmik, 2016)

Zřizování a fungování přípravných tříd se řídí Školským zákonem (Zákon č. 561/2004Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění.) § 47odstavec (1), kde je uvedeno: „ *Obec, svazek obcí, kraj mohou se souhlasem krajského úřadu zřizovat přípravné třídy základní školy pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj, přednostně děti, kterým byl povolen odklad povinné školní docházky. Přípravnou třídu lze zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat nejméně 10 dětí.*“

Dále Školský zákon (Zákon č. 561/2004Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění.) § 47 odstavec (2) zmiňuje: „*O zařazování žáků do přípravné třídy základní školy rozhoduje ředitel školy na žádost zákonného zástupce dítěte a na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení, které k žádosti přiloží zákonný zástupce. Obsah vzdělávání v přípravné třídě je součástí školního vzdělávacího programu.*“

Dle vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky §7 stanovuje maximální počet dětí v přípravných třídách na 15. K vyloučení dítěte z přípravné třídy může dojít na základě žádosti zákonného zástupce dítěte. Dítě může být z přípravné třídy vyloučeno i tehdy, pokud nenavštěvuje přípravnou třídu permanentně nejméně jeden měsíc bez omluvy zákonných zástupců nebo jeho absence bez omluvy zákonných zástupců překročí 30 dní ve školním roce. Vyučování v přípravných třídách se uskutečňuje dle RVP ZV (2016) pro první ročník ve dvaceti hodinách týdně. Na konci druhého pololetí vypracovává učitel přípravné třídy zprávu o průběhu předškolní přípravy dítěte v daném školním roce. Zpráva obsahuje: vyjádření o dosažené úrovni hlavních cílů vzdělávání ve struktuře vymezené RVP PV (2017), vyjádření speciálních vzdělávacích potřeb, předpokládaných schopností, nadání a zájmů dítěte, případné doporučení pro přípravu individuálního vzdělávacího plánu pro vzdělávání dítěte v dalším období, popřípadě další doporučení pro vzdělávání dítěte. Škola na konci druhého pololetí předá zprávu o dítěti zákonným zástupcům

(7) Zprávu podle odstavce 6 předá škola na konci druhého pololetí školního roku zákonnému zástupci dítěte a škole, ve které bude dítě plnit povinnou školní docházku, pokud se nejedná o školu, ve které bylo dítě zařazeno do přípravné třídy. Zároveň se zpráva stává součástí dokumentace školy.

Jak jsem již uvedla na začátku kapitoly, do přípravných tříd jsou zařazovány děti, kterým byl doporučen při zápisu do 1. tříd odklad povinné školní docházky a které potřebují více času, aby dosáhly patřičné úrovně školní připravenosti, aby se vyrovnal jejich celkový vývoj a ony mohly zahájit povinnou školní docházku. Prostřednictvím výuky v přípravné třídě mají tyto děti možnost dozrát, osvojit si pracovní návyky a zařadit se do kolektivu svých vrstevníků.

Aby mělo vzdělávání v přípravných třídách smysl, musí probíhat podle stanovených pravidel a za určitých podmínek, o které se musí postarat vedení školy. Ze základních věcí uvádí Kendíková, Vosmik (2016, s. 67) následující:

- školní vzdělávací program,
- podnětné a kvalitně vybavené prostředí,
- zajištění pedagoga,
- organizační záležitosti,
- financování,
- podpora speciálního pedagoga nebo poradenského pracovníka.

V současné době mají již přípravné třídy ve vzdělávacím systému své místo. Vzdělávání, které přípravné třídy poskytují, má svůj stanovený obsah a je součástí školního vzdělávacího programu. Jelikož přípravné třídy ještě patří k předškolnímu vzdělávání, obsah vzdělávání vychází z RVP PV (2017). Vzdělávací obsah musí odpovídat konkrétním potřebám a možnostem dětí zařazených do přípravných tříd. Tvorba třídního vzdělávacího programu má své „pilíře“ právě v RVP PV (2017). Vzdělávací obsah třídního vzdělávacího programu vytváří učitel s ohledem na speciální potřeby, individuální a věkové zvláštnosti dítěte.

Přípravné třídy jsou užitečným prostředkem pro zlepšení přípravy dětí na výuku v základní škole. V rámci vzdělávání v přípravných třídách v nich děti získávají spoustu nových vědomostí, vylepšují si své individuální schopnosti, učí se spolupracovat s vrstevníky, získávají větší sebejistotu a posilují si sebevědomí. Tyto aspekty mu zajistí a ulehčí následnou adaptaci na základní škole. (Kendíková, Vosmik, 2016)

Šikulová a kol. (2011) poukazuje na hlavní záměr přípravných tříd, čímž je získání přiměřené fyzické, psychické a sociální samostatnosti dítěte. Konkrétně uvádí, co to znamená pro dítě.

- rozvíjet a podporovat sebevědomí dítěte, jeho spokojené prožívání, sebejistotu a důvěru ve vlastní schopnosti,
- učit dítě dívat se kolem sebe, být otevřené poznání,
- učit děti přijímat změny a přizpůsobovat se jim,
- učit děti žít mezi ostatními, spolu s nimi komunikovat, nacházet mezi nimi své kamarády pro život, hru i učení,

- učit je snášenlivosti a toleranci k odlišnostem druhých,
- rozvíjet v nich schopnosti uplatnit se a prosadit se mezi ostatními. (Šikulová a kol., 2001, s. 27)

Zaměření přípravných tříd musí být v souladu se stanovenými cíli současného vzdělávání a vzhledem k věku dítěte prostřednictvím nejrůznějších výchovně vzdělávacích prostředků, metod a forem práce, které svým obsahem a povahou odpovídají stupni vývoje dítěte. (RVP PV, 2017)

6.2 Mateřské školy

Mateřské školy jsou v rámci vzdělávací soustavy vedeny jako instituce zajišťující předškolní vzdělávání, které směřují k osvojování klíčových kompetencí dětí od útlého věku a k získávání předpokladů vedoucích ke vzdělávání po celý život. Předškolní vzdělávání je určeno zpravidla pro děti od 3 do 6 let. Od 1. 9. 2020 je předškolní vzdělávání určeno dětem ve věku od 2 do zpravidla 6 let. (RVP PV, 2017)

S účinností od 1. 1. 2017 je předškolní vzdělávání od počátku školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne pátého roku věku, do zahájení povinné školní docházky, povinné. (RVP PV, 2017, s. 6)

Význam předškolního vzdělávání spočívá v přípravě dítěte na další jeho životní etapu, respektive na povinné základní vzdělávání. Jak uvádí Mertin a Gillnerová (2015, s. 236) „základní škola obecně staví na výsledcích práce mateřské školy a současně má řadu požadavků, které dítě nezíská prostým zráním, přítomností ve společnosti a někdy ani jen rodinnou výchovou, ale je k němu zapotřebí specifický trénink.“ Jelikož není v možnostech základní školy náležitě pracovat s výraznějšími rozdíly mezi dětmi, musí mateřská škola i základní škola „koordinovat své požadavky tak, aby mezi nimi existovala jasná návaznost, aby se některé dovednosti získané v mateřské škole přechodem do základní školy neztrácely a aby naopak mateřská škola připravovala na faktické požadavky základní školy.“ (Mertin, Gillnerová, 2005, s. 236)

Z tohoto důvodu vznikl v roce 2002 RVP PV, který vyšel v platnost v roce 2004. Zároveň se vznikem RVP PV se staly mateřské školy oficiálně součástí vzdělávacího systému. (Koťátková, 2008)

Všechny RVP definují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání. Jsou vzájemně propojeny a stanovují „ *konkrétní cíle, formy, délku, povinný obsah vzdělávání a podmínky, za jakých se vzdělávání uskutečňuje.*“ (Pilařová, Šimek, 2012) Návaznost veškerého vzdělávání zajišťují:

- společná koncepce, která zohledňuje specifika jednotlivých období,
- vzdělávací cíle,
- očekávané výstupy předškolního vzdělávání, jako vstupní předpoklady základního vzdělávání,
- očekávané výstupy v podobě klíčových kompetencí (Pilařová, Šimek, 2012).

Provázanost RVP PV a RVP ZV uvádím v příloze č. 2.

Úkolem předškolního vzdělávání je systematicky připravit dítě na základní vzdělávání a komplexně rozvíjet celou jeho osobnost, aby se bezproblémově mohlo přizpůsobit školnímu prostředí, režimu základní školy a požadavkům učitele. Z tohoto důvodu učitelé mateřských škol organizují různorodé činnosti, přihlížejí k individuálním zvláštnostem dětí, úrovni vědomostí, dovedností a schopností.

7 CÍLE A METODIKA VÝZKUMU

7.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu empirické části diplomové práce je zjistit u žáků 1. tříd na základních školách v regionu Prahy 9 s jakými problémy v oblasti sociální adaptace se potýkají a analyzovat, jak vidí rodiče adaptaci svých dětí. Ke splnění tohoto cíle použiji metodu dotazníku, který je určený rodičům dětí 1. tříd na ZŠ Prahy 9.

Dílčím cílem je zjistit, jaký názor a postoj na problematiku adaptace v sociální oblasti u žáků 1. tříd zaujímají pedagogové. Ke splnění tohoto cíle použiju metodu rozhovoru, který provedu s vybranými pedagogy vyučující žáky 1. tříd základní školy.

Posledním cílem je zjistit, jakým způsobem se žáci 1. tříd základní školy, mající problémy s adaptací v sociální oblasti nejčastěji projevují. Ke splnění tohoto cíle použiju metodu pozorování.

7.2 Výzkumné otázky

- 1. Jak vnímají proces adaptace v sociální oblasti rodiče u svých dětí?*
- 2. Jak vnímají proces adaptace v sociální oblasti učitelé 1. tříd základní školy u prvňáčků?*
- 3. Jak se děti adaptují na učitele, nové prostředí a požadavky základní školy?*
- 4. Jaké jsou nejčastější projevy dětí s problémy v oblasti sociální adaptace?*

7.3 Metodologie

7.3.1 Metody, kriteria a vyhodnocení výzkumu

Pro získání co největšího množství dat a zpracování konkrétních výsledků jsem zvolila kombinaci kvantitativního a kvalitativního výzkumu. Kvantitativní výzkum i vzhledem ke zvolené metodě dotazníku poskytuje na základě připravených otázek informace od velkého množství respondentů v poměrně krátkém čase. (Gavora, 2000)

V rámci kvalitativního výzkumu jsem použila metodu rozhovoru a pozorování, jelikož jejich prostřednictvím získáme odůvodněné informace od dotazovaných. Me-

toda rozhovoru je snadno použitelná a je to nejdostupnější metoda. Realizovala jsem polostrukturovaný rozhovor, při kterém se využívá předem připravené osnovy nebo připravených otázek. (Hendl, 2008) Metoda je náročná na čas, přípravu a zpracování. (Gavora, 2000)

7.4 Charakteristika a popis výzkumného vzorku

Výzkumné šetření zjišťuje adaptaci žáků prvních tříd základní školy prostřednictvím jejich rodičů ve školním roce 2016/2017. Realizace kvantitativního i kvalitativního šetření proběhla v průběhu měsíce října a listopadu 2016 na základních školách v regionu městské části Praha 9. Vybrány byly základní škola Vysočanská, ve které pracuji již deset let a dále dvě základní školy v blízkém okolí. Základní škola Balabenka a Základní škola Litvínovská 500.

7.4.1 Organizace výzkumného šetření

Osobně jsem požádala vedení základních škol o distribuci dotazníků, oslovila jsem učitelky 1. tříd těchto základních škol, vysvětlila jsem jim co je mým záměrem a požádala je o rozdání dotazníků rodičům dětí 1. tříd základní školy. Rozdala jsem 200 dotazníků a vrátilo se mi zpět 125 dotazníků, tedy 62%. Dotazník vytvořený pro respondenty - rodiče obsahuje 21 otázek a jeho cílem je získat fakta od respondentů – rodičů. Volba dotazníku byla záměrná, jelikož vyplňování dotazníku není pro respondenty složité a získaná data se dobře zpracovávají. Při tvorbě dotazníku jsem dbala na to, aby dotazník nebyl příliš dlouhý, a aby byly otázky dobře formulovány a neodradily respondenty od jejich zodpovězení. Dotazník přikládám ke své diplomové práci jako přílohu č. 3.

Realizace kvalitativního šetření proběhla na základních školách, kde probíhalo kvantitativní šetření – ZŠ Špitálská, ZŠ Balabenka, ZŠ Litvínovská 500. Rozhovor jsem uskutečnila s 6 učitelkami 1. tříd základní školy – ZŠ Špitálská, ZŠ Balabenka, ZŠ Litvínovská 500. Na každé základní škole mi poskytly rozhovor dvě učitelky 1. tříd základní školy. Rozhovory s učitelkami 1. tříd základní školy jsem realizovala v jejich známém prostředí, aby se cítily příjemně. Prostřednictvím individuální komunikace s učitelkami jsem získala potřebný materiál, který jsem analyzovala a zpracovala. Rozhovor obsahuje 5 otázek, které se svým obsahem přibližují otázkám v dotazníku pro

rodiče. Cílem rozhovoru je získání faktických informací od 6 pedagogů různých základních škol a následné srovnání a vyhodnocení stanovisek pedagogů a rodičů na danou problematiku. Před samotným rozhovorem jsem dotazované seznámila se svým výzkumem a jeho cílem. Ujistila jsem dotazované, že poskytnuté informace budou sloužit pouze pro účely k vypracování diplomové práce, a že bude zachována jejich anonymita. Záznamy z rozhovorů přikládám jako přílohu č. 4 – přílohu č. 9.

Na již uvedených základních školách jsem se aktivně účastnila pozorování. Realizovala jsem 6 strukturovaných pozorování v 1. třídách základní školy a pozorovala jsem v každé 1. třídě jednoho žáka vytypovaného třídní učitelkou. Na ZŠ Špitálské jsem pozorovala 2 chlapce s odkladem povinné školní docházky, na ZŠ Balabenka jsem pozorovala 1 dívku a 1 chlapce, kteří nastoupili do základního povinného vzdělávání v řádném termínu, a na ZŠ Litvínovská 500 jsem pozorovala 1 chlapce, který nastoupil do základního povinného vzdělávání v řádném termínu a 1 dívku s odkladem povinné školní docházky. Cílem pozorování bylo sledovat vnější projevy žáků, jejich chování a jednání během vyučování. Pro pozorování jsem si vytvořila vlastní pozorovací arch, který obsahuje pozorovatelné jevy, které jsem při výzkumném šetření sledovala a korespondují s otázkami v dotazníku i v rozhovoru. Pozorovací archy jsou přiloženy jako příloha č. 10 – příloha č. 15.

7.5 Výsledky a jejich hodnocení

7.5.1 Analýza a interpretace dat kvantitativního výzkumu

U navracených dotazníků jsem zkontrolovala, zda jsou vyplněny všechny položky. Dotazníky jsem zpracovala elektronicky na PC a zaznamenala a analyzovala odpovědi. Získaná data prezentuji v grafické podobě. Data uvedená v nominálních hodnotách jsou v tabulce č. 1, data uvedená v procentech jsou v grafu č. 1 – grafu č. 6, data v nominálních hodnotách jsou uvedena v grafu č. 7 – grafu č. 27.

Tabulka vykazuje údaje o nástupu dětí do povinného vzdělávání k 1. 9. 2016. První sloupec vyznačuje počet let a měsíců věku dítěte v době nástupu do základní školy k 1. 9. 2016. Další tři sloupce uvádí nominální hodnoty celkových počtů dětí, počtů děvčat a chlapců. Červené údaje uvádí počty dětí s odkladem povinné školní docházky.

Tabulka č. 1 – Údaje nastupujících dětí do základní školy k 1. 09. 2016

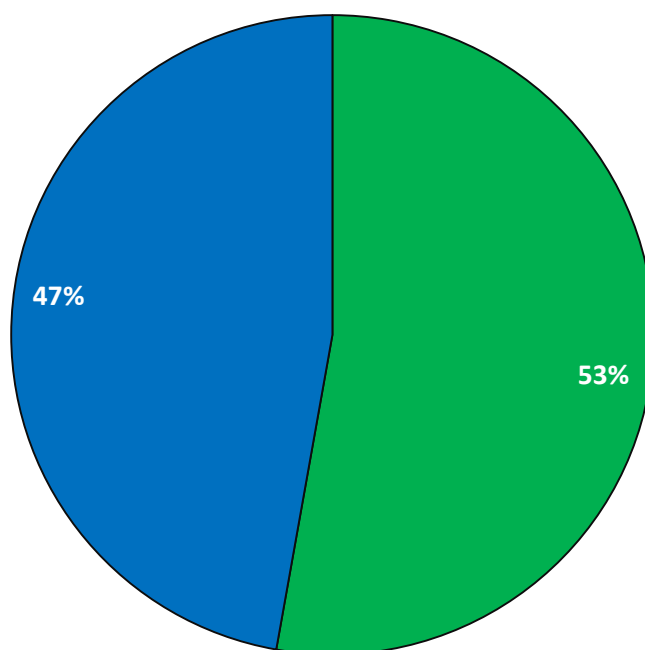
Počet let a měsíců dítěte ke dni 1. 9. 2016	Celkem	Děvčat	Chlapců
6 let	3	1	2
6 let 1 měsíc	5	3	2
6 let 2 měsíce	5	4	1
6 let 3 měsíce	5	3	2
6 let 4 měsíce	8	3	3
6 let 5 měsíců	12	7	5
6 let 6 měsíců	7	5	2
6 let 7 měsíců	5	0	5
6 let 8 měsíců	7	3	4
6 let 9 měsíců	10	3	7
6 let 10 měsíců	11	7	4
6 let 11 měsíců	14	6	8
7 let	7	4	3
7let a 2 měsíců	5	3	2
7 let 3 měsíce	1	0	1
7 let 4 měsíců	4	3	1
7 let 5 měsíců	4	1	3
7 let 6 měsíců	1	0	1
7 let 7 měsíců	2	1	1
7 let 8 měsíců	5	1	4
7 let 9 měsíců	3	0	3

Z celkového počtu 125 dětí bylo 66 děvčat a 59 chlapců.

Graf č. 1

Pohlaví dětí

■ děvčata 66 ■ chlapci 59

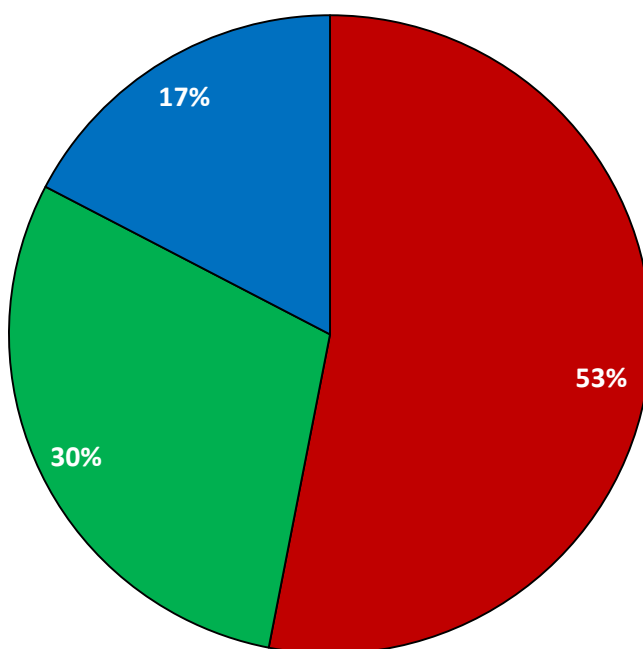

Více jak polovina dětí má staršího sourozence. 29 dětí má sourozence mladšího a 17 dětí nemá sourozence žádného. I počet dětí v rodině a jejich věk, můžeme ovlivnit vstup dítěte do povinného základního vzdělávání.

Graf č. 2

Sourozenci

■ starší sourozenec 52 ■ mladší sourozenec 29 ■ žádný sourozenec 17

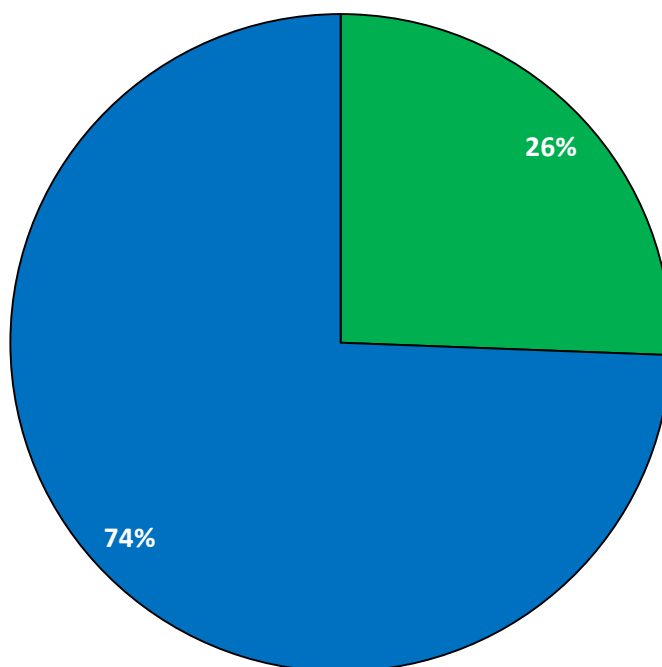

Ze 125 dětí mělo 32 dětí odklad povinné školní docházky a 93 dětí zahájilo povinné základní vzdělávání v řádném termínu, jak stanovuje Školský zákon č.561/2004Sb.

Graf č. 3

Odklad povinné školní docházky

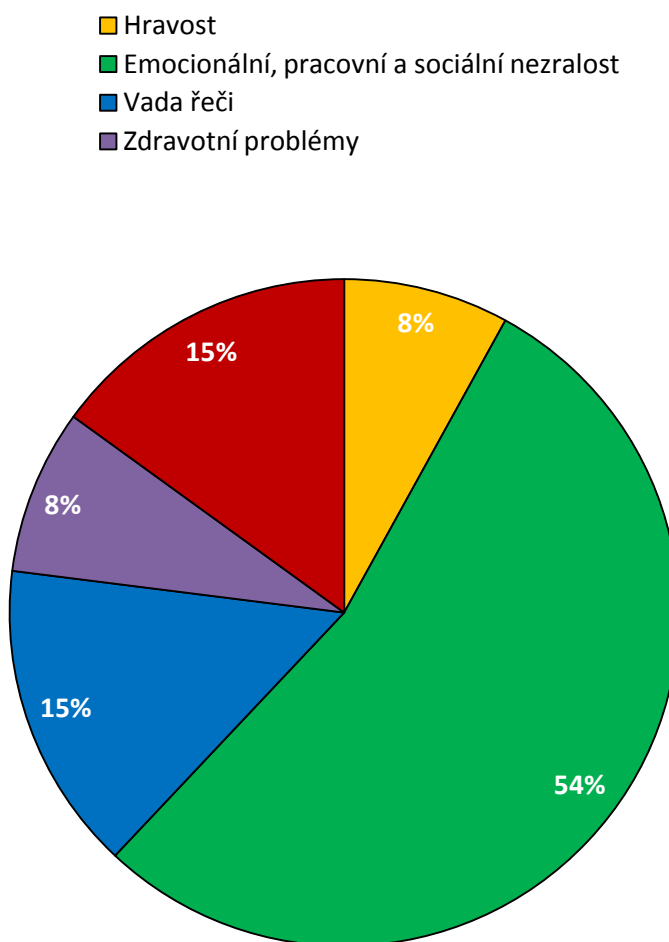
■ ano 32 ■ ne 93

Jak výsledky ukázaly, největším důvodem odkladu povinné školní docházky dětí je emocionální, sociální a pracovní nezralost. Tyto důvody mají 54% zastoupení. V závažnosti důvodů odkladu povinné školní docházky jsou vady řeči s 15% zastoupení a zdravotní problémy dětí také s 15% zastoupení. 8% zastoupení z uvedených důvodů má hravost dětí.

Graf č. 4

Důvody OŠD

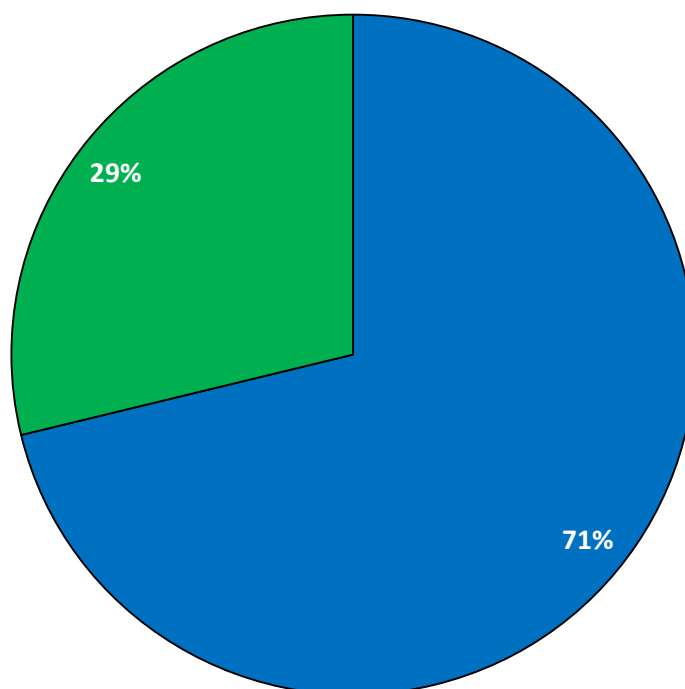

Z celkového počtu 125 dětí navštěvovalo mateřskou školu 89 dětí. 36 dětí mateřskou školu nenavštěvovalo. Pouze jeden rodič uvedl, že dítě navštěvovalo 2x týdně kroužek atletiky a kroužek keramiky. Ostatní rodiče dětí, které nenavštěvovaly mateřskou školu, nevedly žádná jiná zařízení, která by mohla jejich děti navštěvovat. Můžeme předpokládat, že zbylých 35 dětí se nesetkávalo hromadně se svými vrstevníky a dle toho lze i usuzovat, že tyto děti měly při nástupu do základní školy potíže nejen se socializací, ale i adaptací.

Graf č. 5

Předškolní vzdělávání v MŠ

■ MŠ ano 89 ■ MŠ ne 36

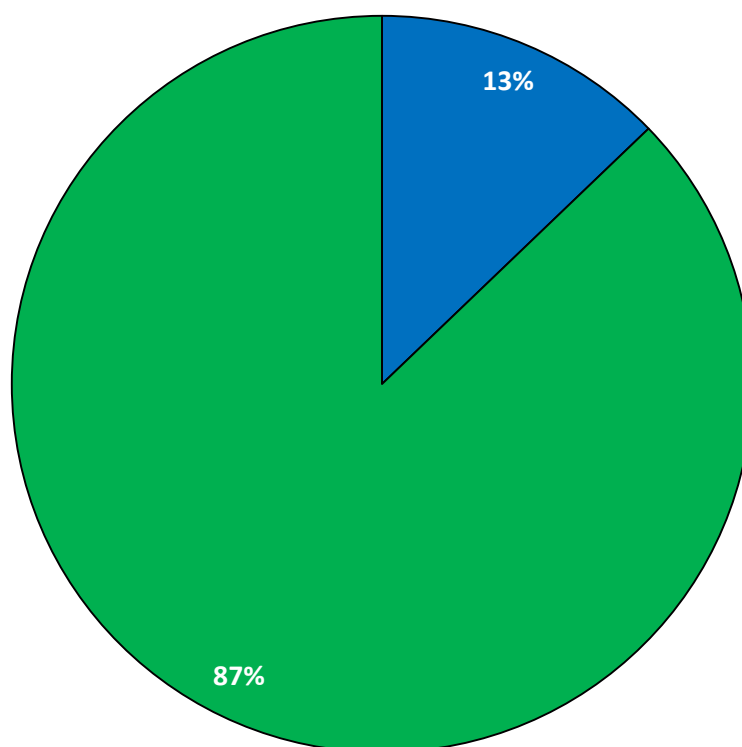

Přípravnou třídu navštěvovalo 16 dětí z 32. Byly to děti s odkladem povinné školní docházky.

Graf č. 6

Přípravné třídy

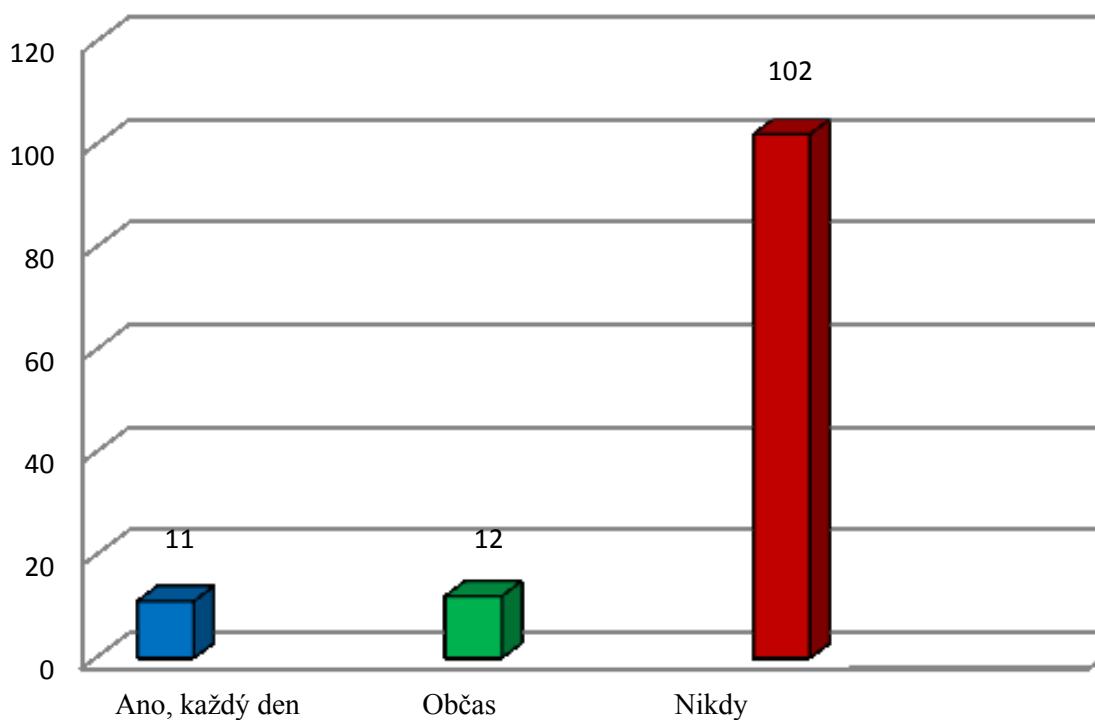
■ Ano 16 ■ Ne 109

Z grafu je viditelné, že většina dětí se do základní školy těšila. 102 rodičů ze 125 uvedlo, že jejich děti nikdy při příchodu do školy neplakaly, 12 rodičů ze 125 připustilo, že občas jejich děti při příchodu do školy plakaly a 11 rodičů ze 125 potvrdilo, že jejich děti při příchodu do školy plakaly každý den. To, že děti na začátku povinné školní docházky pláčou, může mít různé důvody, ale jak uvádí Vágnerová (2001), dítě přichází do nového školního prostředí a zpočátku se nemusí cítit zcela jistě.

Graf č. 7

1. Plakalo vaše dítě při příchodu do školy?

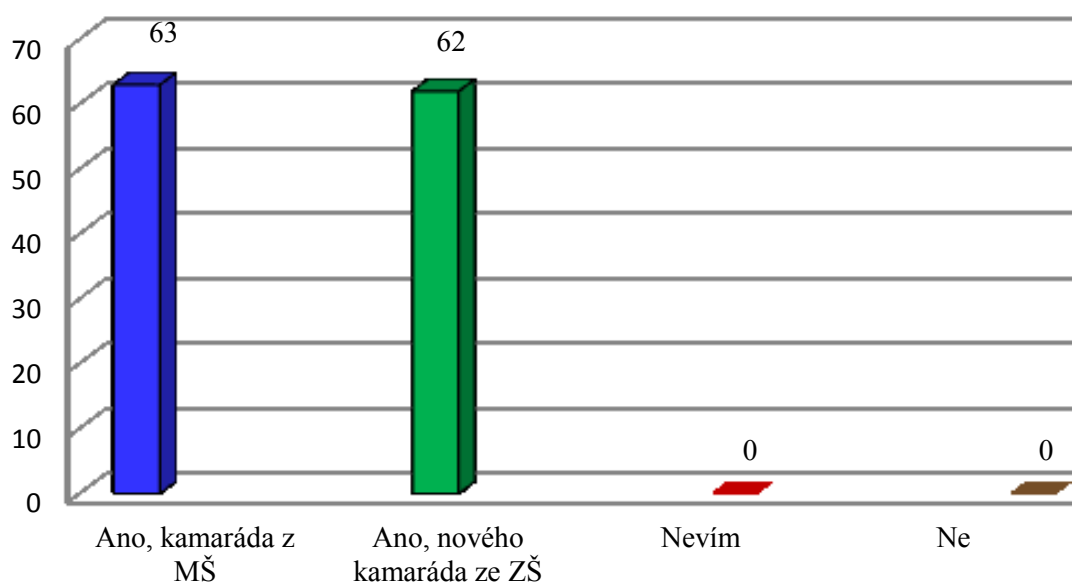
Najít si ve třídě kamaráda není pro děti problém. Většina dětí se zná z mateřské školy a mnohdy i rodiče u zápisu požadují, aby bylo jejich dítě zařazeno do třídy právě s nějakým kamarádem z mateřské školy a proto není divu, že 63 rodičů ze 125 uvedlo tuto odpověď.

Franclová (2013) z hlediska socializace také uvádí, že se dítě na počátku školní docházky více soustředí na kamaráda, kterého odněkud zná.

62 rodičů ze 125 uvedlo, že si jejich dítě našlo nového kamaráda. Tím můžeme potvrdit to, co uvádí Otevřelová (2016), že by dítě z hlediska sociální zralosti mělo být schopno navazovat kamarádské vztahy.

Graf č. 8

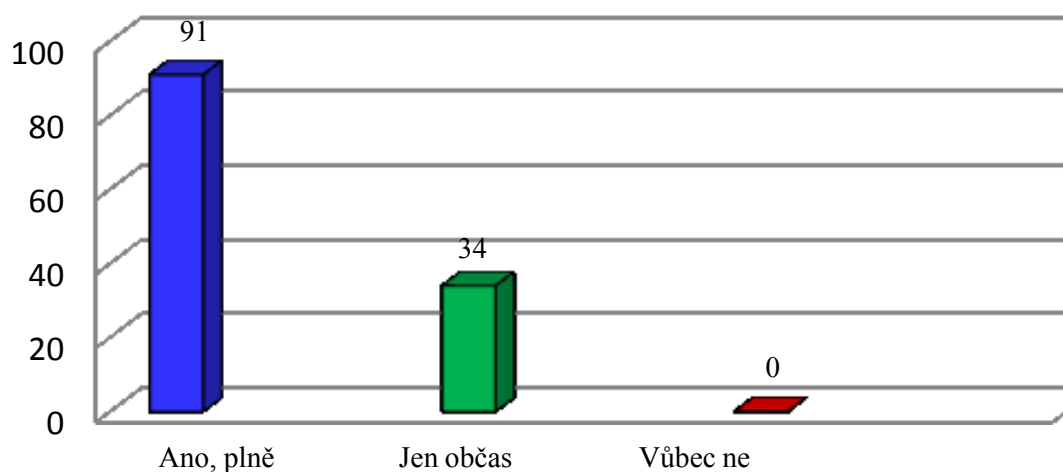
2. Našlo si vaše dítě ve třídě kamaráda?

Otevřelová (2016) uvádí, že by dítě nastupující do 1. třídy základní školy mělo z hlediska sociálního chování bezproblémově respektovat pravidla. Dle výzkumného šetření 91 dětí ze 125 nemá v této oblasti potíže a plně respektuje a reaguje na pokyny rodičů. To je pro prvňáčka velice chvályhodné, jelikož můžeme usuzovat, že nebude mít s dodržováním pravidel a respektováním autority učitele potíže. 34 rodičů ze 125 uvedlo, že je jejich děti občas nerespektují a nereagují na jejich pokyny. Dle Vágnerové (1997,2004, 2010) mají pravidla svůj význam, hodnotu a platnost a nesmějí být porušovány. Dítě se dle Vágnerové (1997, 2004, 2010) musí zcela podřídit. Tato sociální dovednost je pro školní vzdělávání velice důležitá, a pokud není podchycena včas, mohou se u dětí, které nerespektují požadavky a nereagují na pokyny autority učitele, projevit problémy jak v úspěšnosti ve školních výkonech, tak ale i např. v přijmutí je ostatními vrstevníky.

Graf č. 9

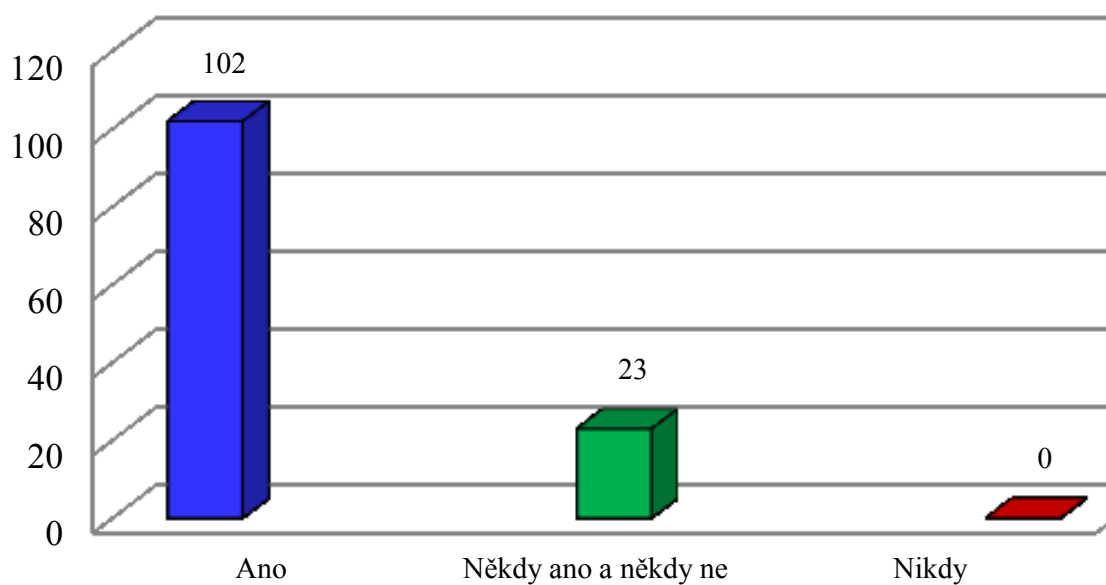
3. Respektuje a reaguje vaše dítě na vaše pokyny?

Děti touží po pochvale, chtějí být pozitivně hodnoceny. Dokazují to i zjištěné výsledky. 102 dětí ze 125 je schopno adekvátně přijmout pochvalu, 23 dětí ze 125 dětí jsou schopny pochvalu někdy přijmout a někdy ne.

Graf č. 10

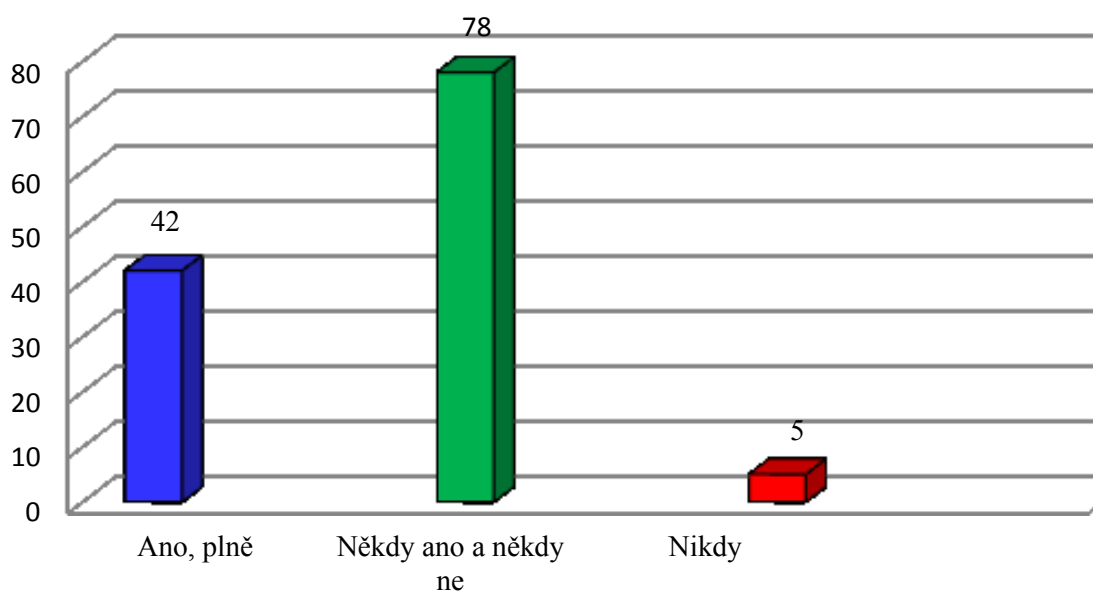
4. Je vaše dítě schopno adekvátně přijmout odměnu (pochvalu)?

Negativní hodnocení není pro žádného jedince příjemné. Z výzkumného šetření lze říci, jestliže 42 dětí ze 125 umí adekvátně přijmout trest, tak jsou si i vědomy svých prohřešků. 78 dětí ze 125 trest někdy přijme a někdy ne, což souvisí s předcházející položkou a můžeme tvrdit, že s negativním hodnocením se děti hůře vyrovnávají. 5 dětí ze 125 neumí nikdy adekvátně přijmout trest, což není tak obrovská propast nad vedlejšími výsledky. Dítě musí pochopit, jak zmiňuje Vágnerová (2001), že učitel bude žáka akceptovat v souvislosti s plněním požadavků. Tudíž nebude – li dítě plnit požadavky, které na něho klade učitel, musí přijmout i fakt negativního hodnocení.

Graf č. 11

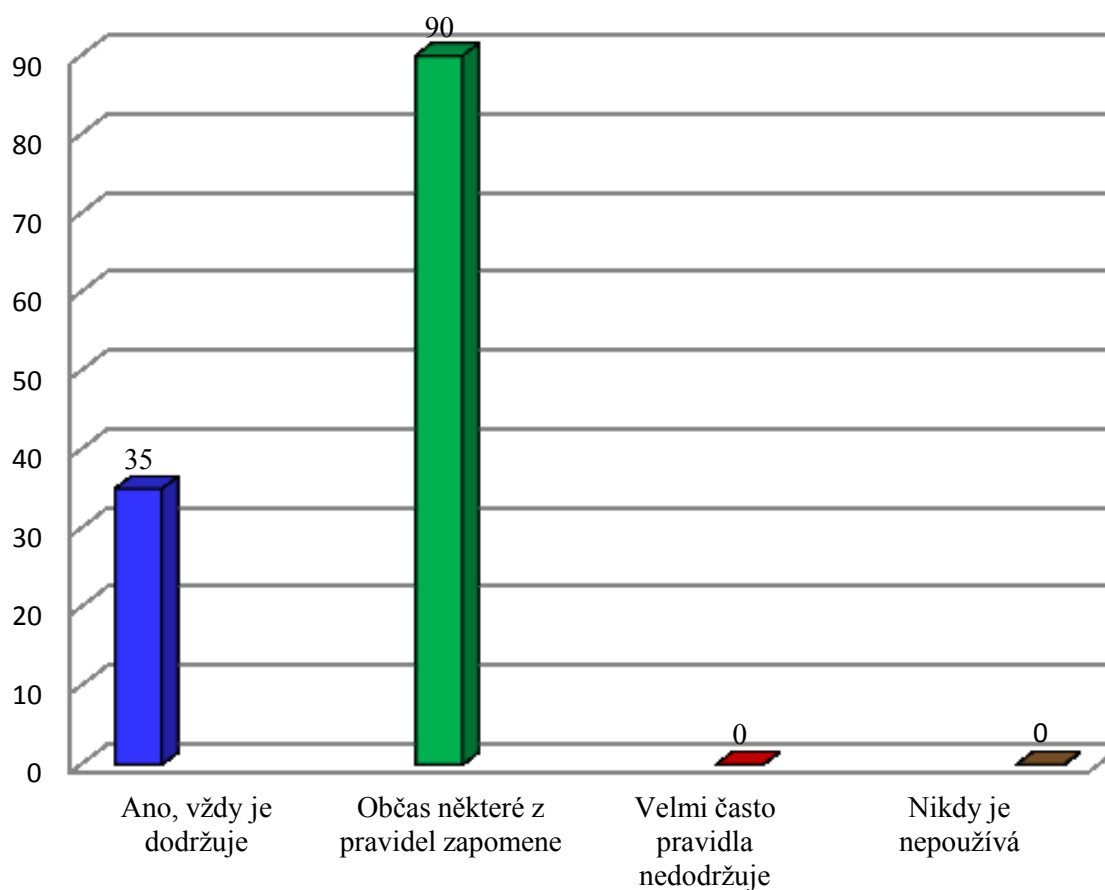
5. Je vaše dítě schopno adekvátně přijmout trest (pokárání)?

V oblasti společenských návyků se na prvním místě považuje dovednost pozdravit, poprosit, poděkovat... Výsledky výzkumného šetření nejsou zcela pozitivní, ale nejsou ani odstrašující. 35 dětí ze 125 vždy společenská pravidla dodržuje a 90 dětí ze 125 občas některé z pravidel zapomene.

Graf č. 12

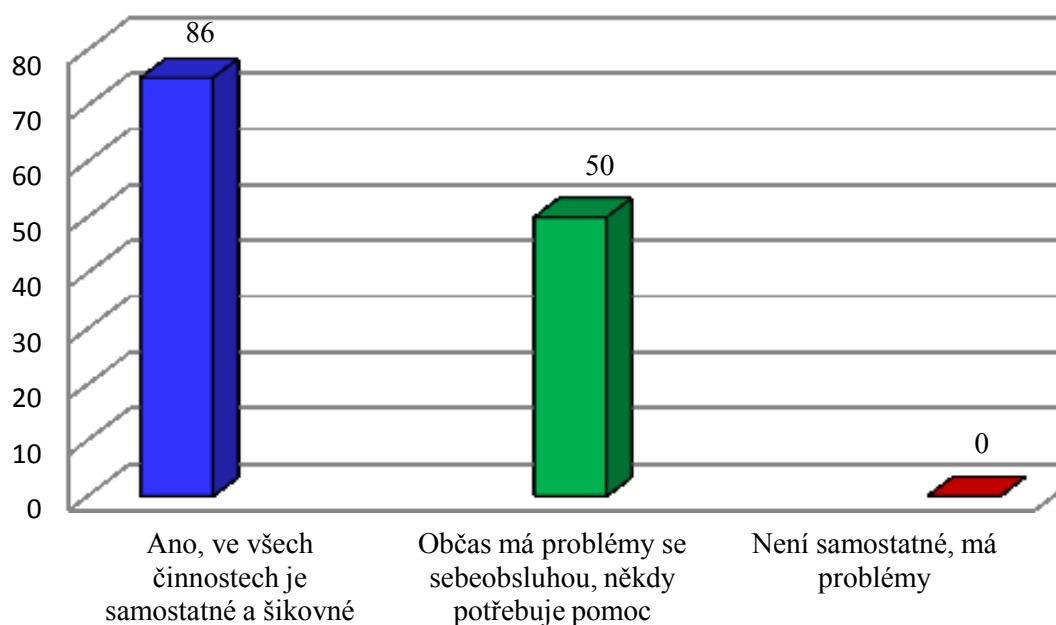
6. Umí vaše dítě používat a dodržovat základní pravidla společenského chování? (umí pozdravit, oslovit, požádat, poděkovat)

Bednářová, Šmardová (2010) zmiňují, že samostatnost závisí na zralosti CNS, ale že záleží i na celkové osobnosti dítěte a na výchově rodičů. 85 dětí ze 125, tj. více jak polovina se nevyznačuje optimální samostatností. 39 dětí ze 125 občas potřebuje ještě pomoc. Je možné se domnívat, že tyto děti nejsou ještě dostatečně sociálně a pracovní vyvrálé.

Graf č. 13

7. Je vaše dítě samostatné v sebeobsluze?

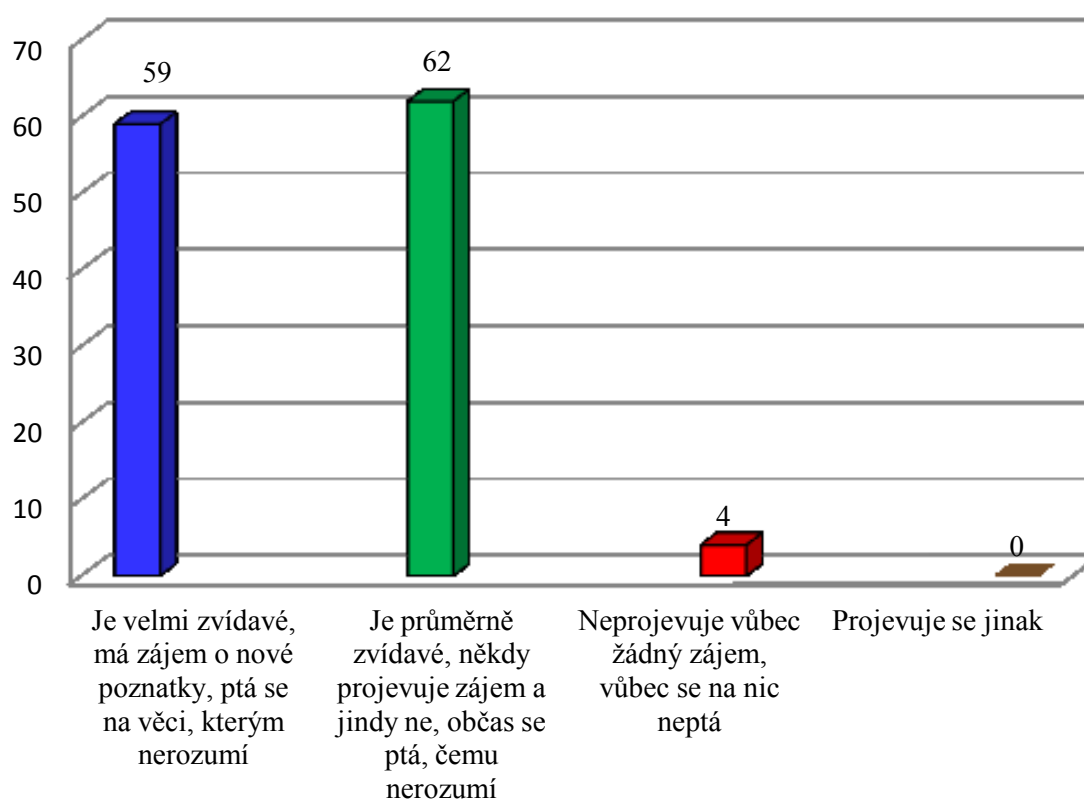

Velmi pozitivní výsledky se objevily při zjišťování vztahu dítěte k učení. 59 dětí ze 125 jeví o nové poznatky absolutní zájem a u 62 ze 125 dětí se projevuje vztah k učení jako průměrný. Při zpracovávání této otázky se ukázalo, že 4 děti ze 125, kteří neprojevují o učení vůbec žádný zájem jsou děti s odkladem povinné školní docházky.

Graf č. 14

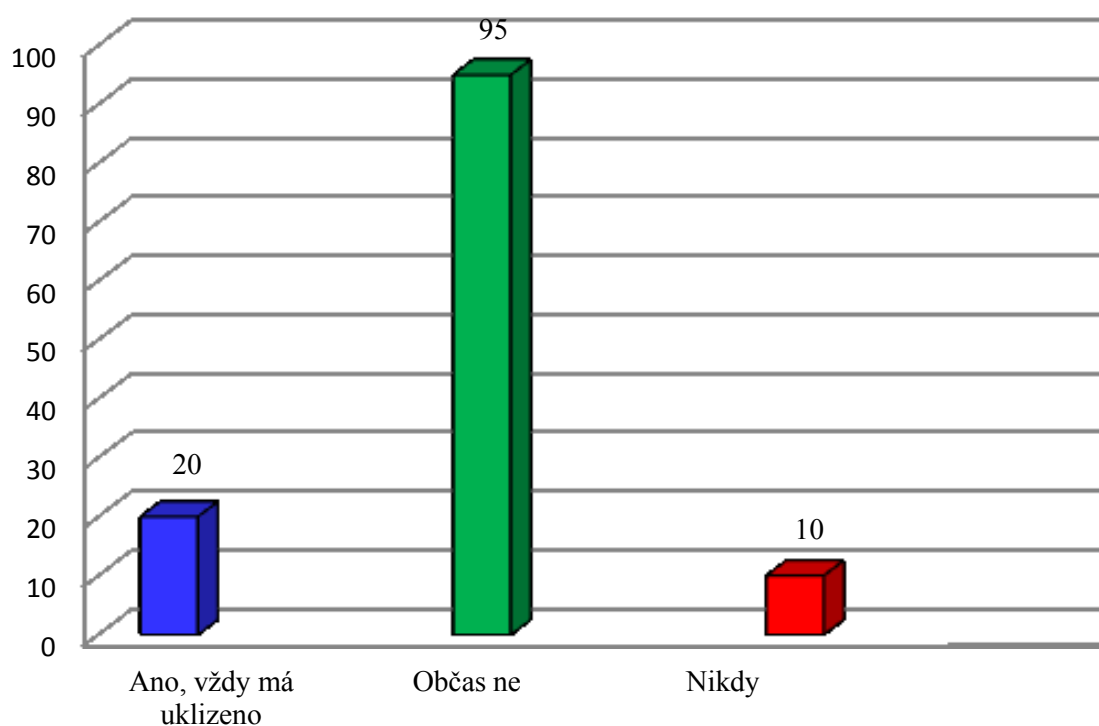
8. Jaký je vztah vašeho dítěte k učení?

Otázka je zaměřena na pracovní zralost dítěte. Výsledky ukazují, že 20 dětí ze 125 si dokáže bezpečně udržet své pracovní místo uklizené. 95 rodičů ze 125 uvedlo, že občas s udržením pořádku svého pracovního místa jejich děti mají potíže a 10 dětí ze 125 si pořádek neudrží nikdy.

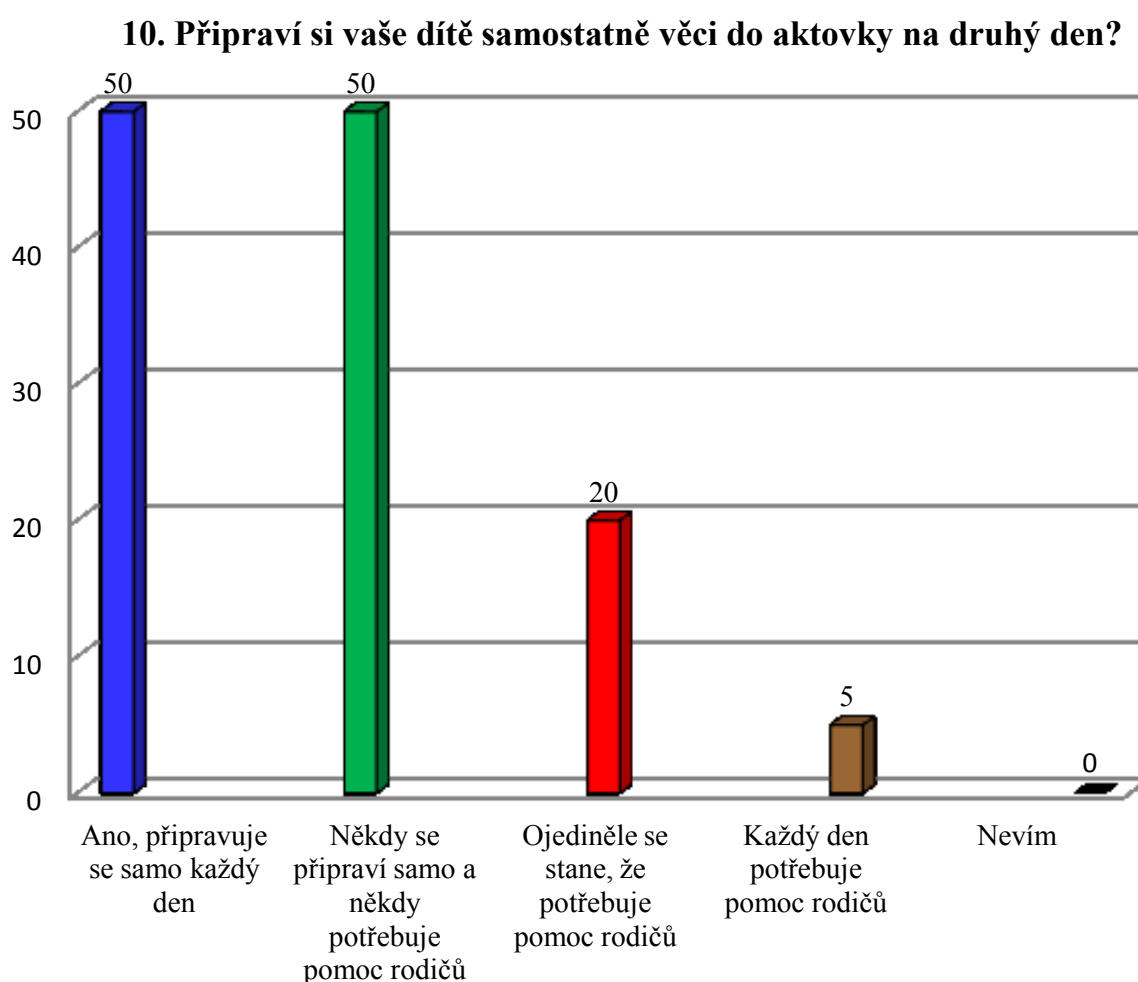
Graf č. 15

9. Dokáže vaše dítě udržet pořádek svého pracovního místa?

Ze získaných odpovědí vyplývá, že 50 dětí ze 125 je schopno si samostatně připravit věci do aktovky na druhý den. Dalších 50 dětí ze 125 někdy při přípravě pomoc rodičů potřebují. Jen 20 dětí ze 125 ojediněle potřebuje pomoc rodičů při přípravě a 5 dětí ze 125 potřebuje při přípravě pomoc každý den. I tyto výsledky ukazují, že ne všechny děti jsou po pracovní stránce dostatečně vyzrálé.

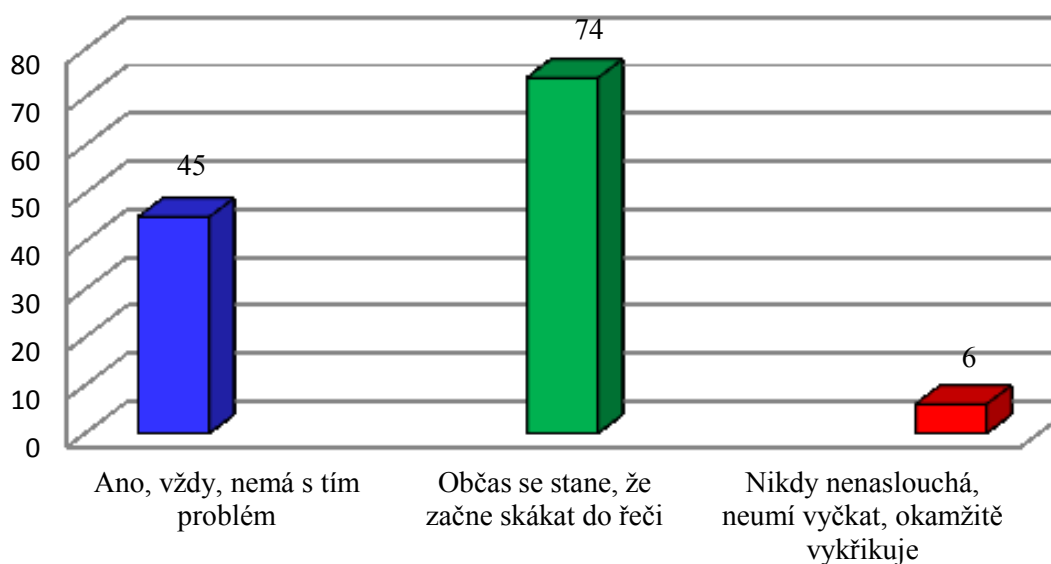
Graf č. 16

Jednou z důležitých sociálních dovedností je umění naslouchat. 45 dětí ze 125 nemá s nasloucháním druhých potíže. 74 dětí ze 125 potíže s nasloucháním občas ještě mají a 6 dětí ze 125 neumí vůbec naslouchat. Lze usuzovat, že větší část dětí není dostatečně zralá po stránce emocionální a sociální, anebo nemá dostatečně osvojena pravidla slušného chování.

Graf č. 17

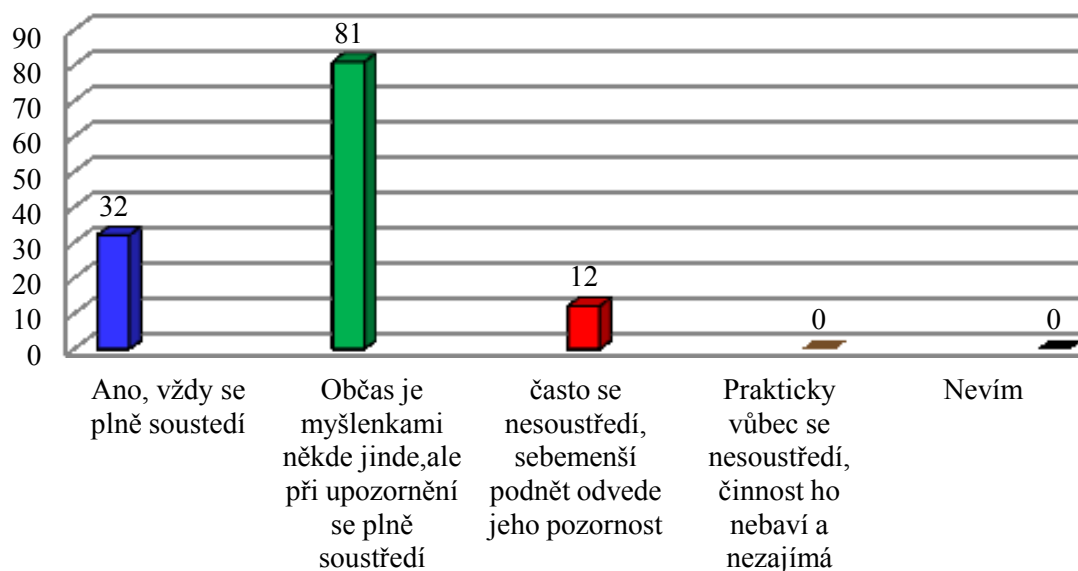
11. Dokáže vám vaše dítě naslouchat?

U dítěte, které zahajují povinnou školní docházku, se očekává, jak uvádí Bednářová, Šmardová (2010) určitá dávka koncentrace pozornosti. Výsledky ukazují, že 32 dětí ze 125 je schopno se soustředit. 81 dětí ze 125 má občas s udržení pozornosti potíže, 12 dětí ze 125 se často nedokáže soustředit. I tyto výsledky potvrzují ještě u mnohých dětí částečnou pracovní nezralost.

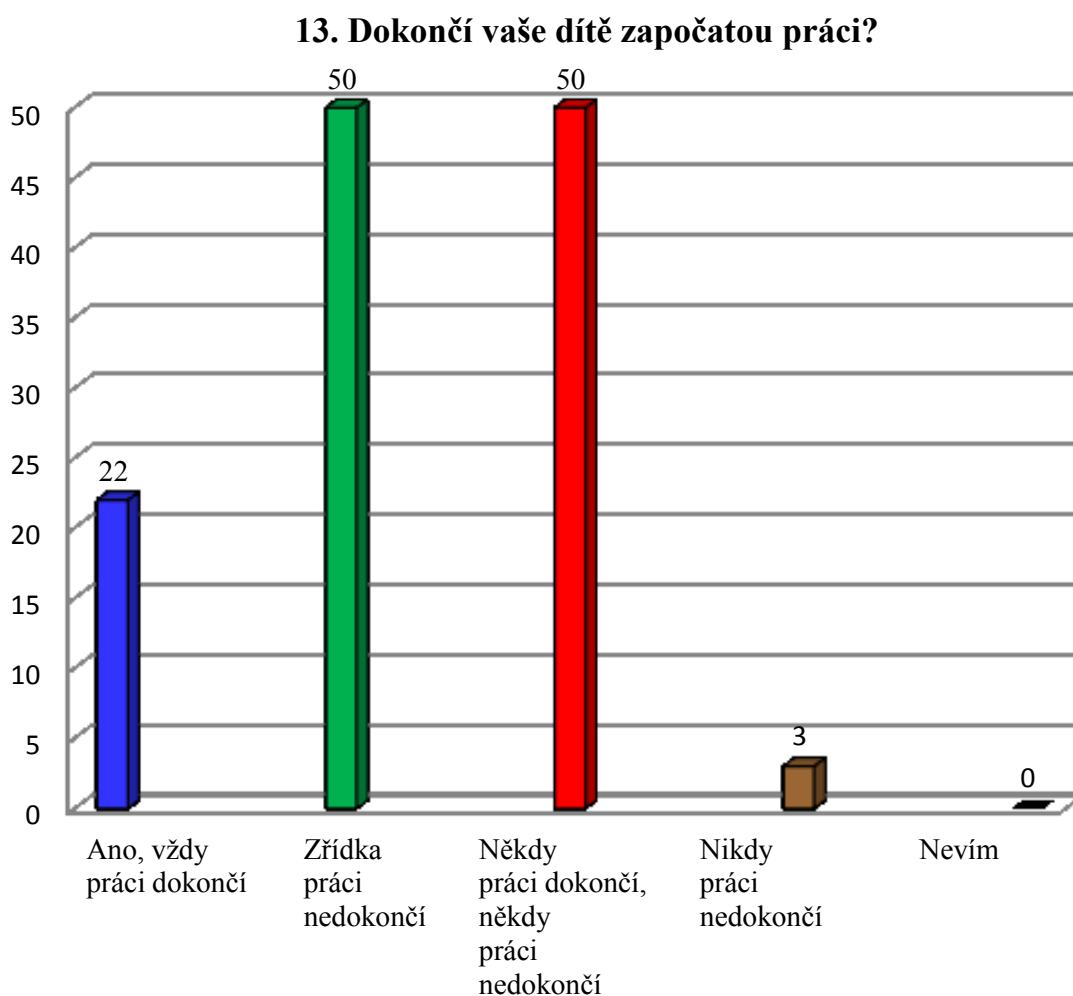
Graf č. 18

12. Udrží vaše dítě pozornost v rámci domácí přípravy na školní výuku?

I tato otázka je zaměřena na pracovní zralost dítěte. 22 dětí ze 125 vždy započatou práci dokončí. 50 dětí ze 125 zřídka započatou práci dokončí a 50 dětí ze 125 někdy započatou práci nedokončí. 3 děti ze 125 započatou práci nikdy nedokončí. Zde se nám znovu potvrzuje, že z hlediska pracovní zralosti, mají některé děti ještě určité rezervy.

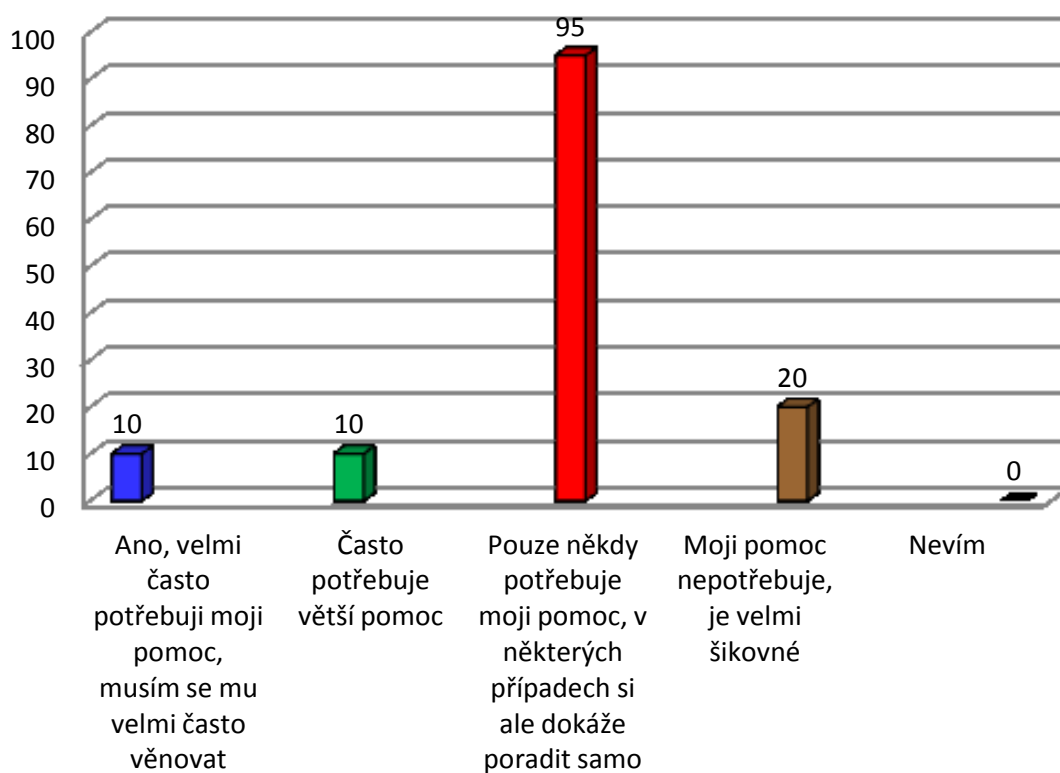
Graf č. 19

Získané výsledky ukazují, že rodiče musí ještě někdy dětem v určitých činnostech pomáhat, a že ne zcela všichni jsou dostatečně samostatné. 10 dětí ze 125 potřebuje pomoc rodičů velmi často, 10/125 dětí často potřebuje větší pomoc, 95 dětí ze 125 někdy potřebuje pomoc, jen 20 dětí ze 125 pomoc rodičů nepotřebuje. Sociální a pracovní návyky nemají některé děti ještě zcela zautomatizované.

Graf č. 20

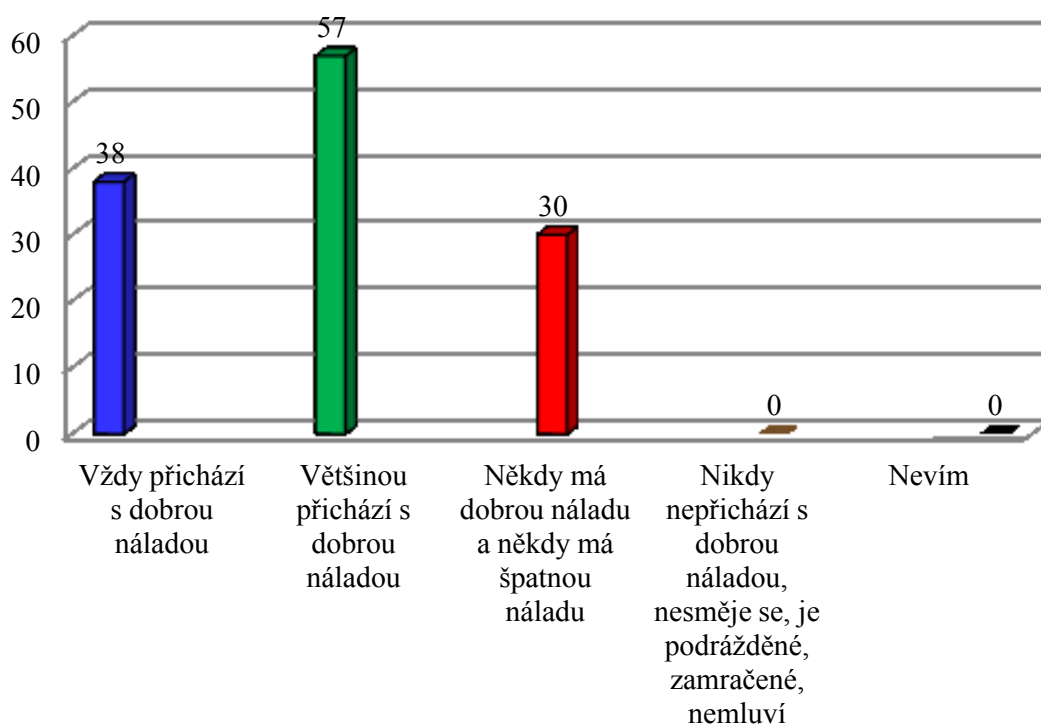
14. Potřebuje dítě vaši dopomoc?

Výsledky této otázky jsou velmi potěšující. 38 dětí ze 125 přichází s dobrou náladou, 57 dětí ze 125 většinou přichází s dobrou náladou. 30 dětí ze 125 má při příchodu ze školy dobrou náladu a někdy špatnou. Z tohoto zjištění můžeme tvrdit, že jsou děti ve škole spokojené, a že se jim v ní líbí.

Graf č. 21

15. Jakou náladu má vaše dítě při příchodu ze školy?

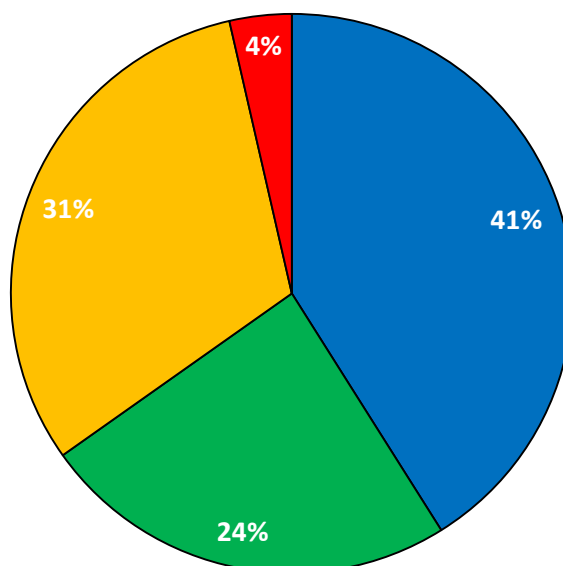

Výsledky šetření ukázaly, která témata jsou nejvíce zastoupena v oblasti komunikace dítěte a rodičů v době po příchodu ze školy. 41% rodičů uvedlo, že děti doma nečastěji povídají o kamarádech, druhé nejpočetněji zastoupené téma je povídání o zážitcích z družiny – 31%, 24% dětí doma vypravuje, co se učily ve škole, a 4% dětí nic rodičům nesdělují. Z výsledků můžeme usuzovat, že dítě na počátku školní docházky nepřikládá školnímu vzdělávání tak velký význam. Stále má touhu si ještě hrát, jsou pro něho důležití kamarádi, což je z hlediska socializace i adaptace a utváření kolektivu velmi pozitivní. Z analyzování dat vyšlo najevo, že o učivu vyprávějí více děvčata než chlapi.

Graf č. 22

16. O čem vaše dítě nejčastěji povídá po příchodu ze školy

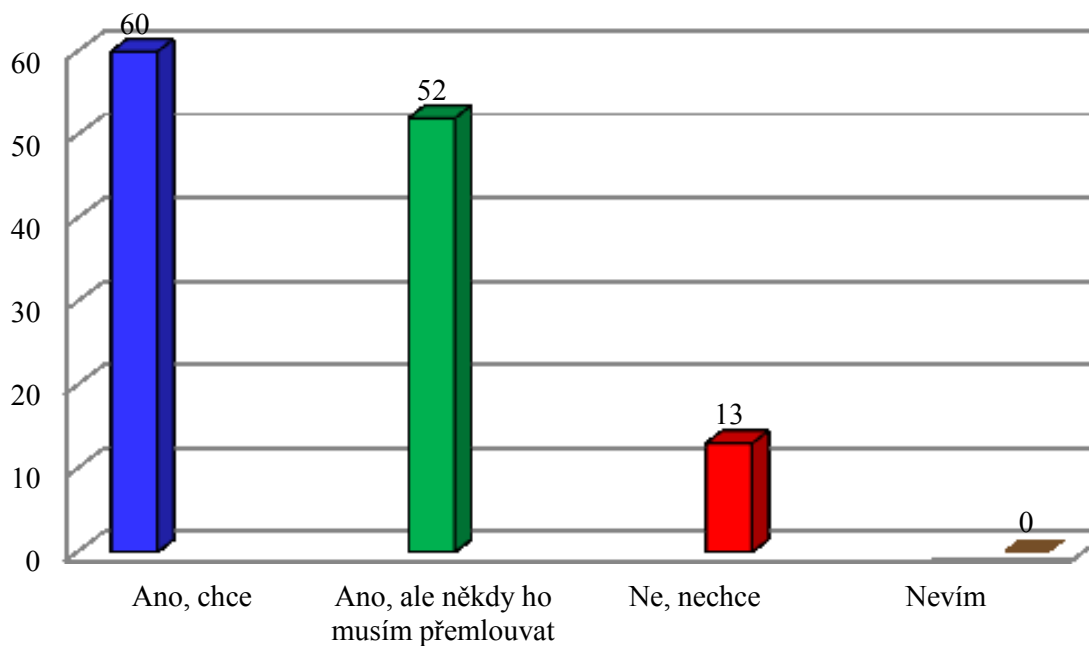
- O kamarádech 92
- O tom co se učili ve škole 54
- O zážitcích z družiny 70
- Sám nic neřekne 8

Tato otázka navazuje na předešlou a můžeme tvrdit, že dítě postupně přijalo požadavky učitele, že se chce dovídat nové věci, a že nejenom hra, ale i učení může bavit. 60 dětí ze 125 se chce připravovat do základní školy, 52 dětí ze 125 musí rodiče někdy přemlouvat. Při zpracovávání této otázky vyšlo najevo, že 13 dětí ze 125 se připravovat nechce a většina těchto dětí, má starší sourozence. Z toho můžeme usuzovat, že těmto dětem byly předány negativní zkušenosti ze strany starších sourozenců.

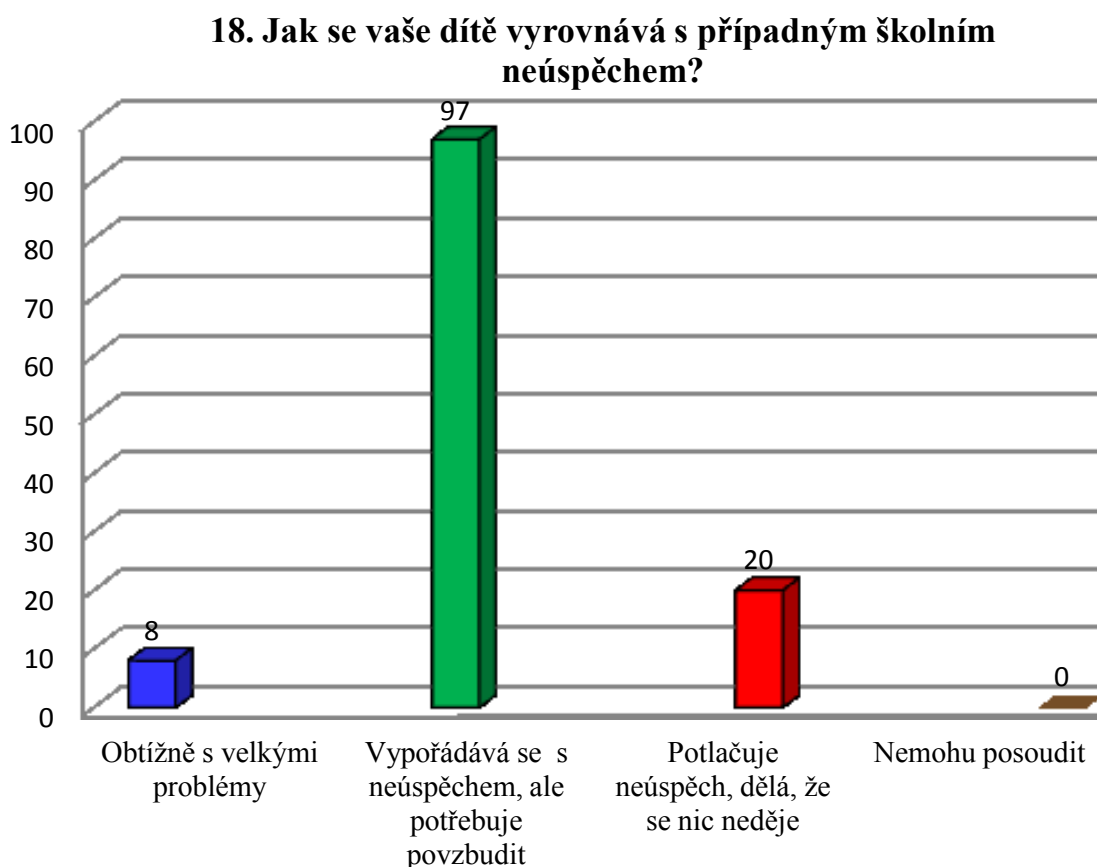
Graf č. 23

17. Chce se vaše dítě doma připravovat do školy? (psát úkoly, číst, počítat,...)

Děti potřebují zažívat úspěchy a v první třídě obzvláště. Ale ne vždy se dětem vše povede, a proto by měly být připraveny i na případný neúspěch. 8 dětí ze 125 se s neúspěchem vyrovnává s velkými problémy. 97 dětí ze 125 více jak polovina potřebuje podporu a povzbuzení. Pouze 20 dětí ze 125 neúspěch nijak neprožívá. Jak uvádí Čížková (2003), Stuchlíková (2005) vzhledem ke školní úspěšnosti dítěte je důležité, aby bylo emocionálně vyzrálé.

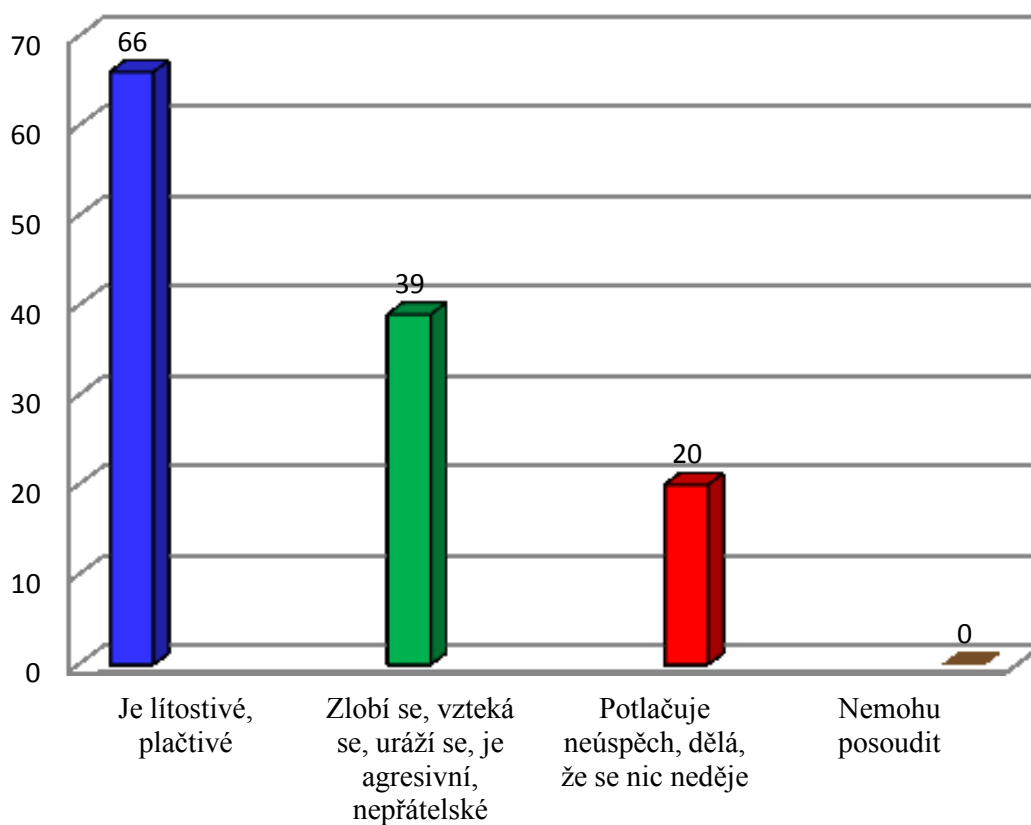
Graf č. 24

Je zjevné, že tato otázka navazuje na předchozí a také se týká emocionální zralosti dítěte. 66 dětí ze 125 reagují na neúspěch pláčem, 39 dětí ze 125 se zlobí, 20 dětí ze 125 úspěch potlačuje. Stuchlíková a kol. (2005) upozorňuje na včasný emocionální rozvoj dítěte, který velmi úzce souvisí s úspěšnou adaptací dítěte na školní prostředí.

Graf č. 25

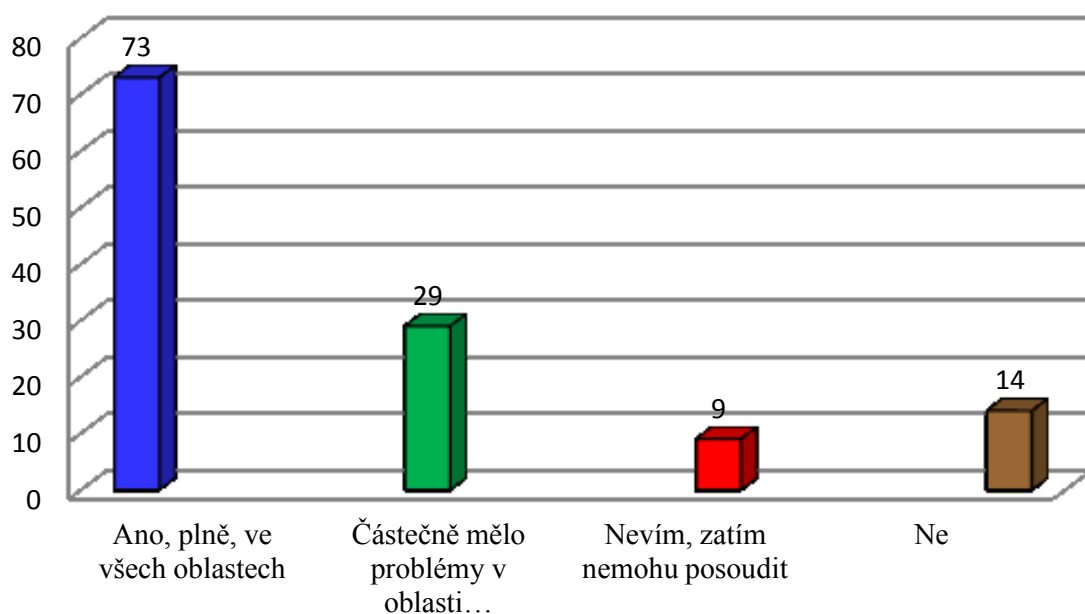
19. Jak vaše dítě reaguje na neúspěch?

Šetřením bylo zjištěno, že 73 dětí ze 125 bylo na vstup do základní školy plně připraveno ve všech oblastech. 24 rodičů ze 125 uvedlo, že jejich děti měly problémy v sociální, pracovní a emocionální oblasti a v adaptaci na nové prostředí. 9 rodičů ze 125 nedokázalo připravenost svých dětí posoudit a 14 rodičů ze 125 uvedlo, že jejich děti dostatečně připraveny nebyly. Důvody, které rodiče uvedli jsou: řečové a komunikační nedostatky, citová nevyrovnanost, nesamostatnost, nesoustředěnost.

Graf č. 26

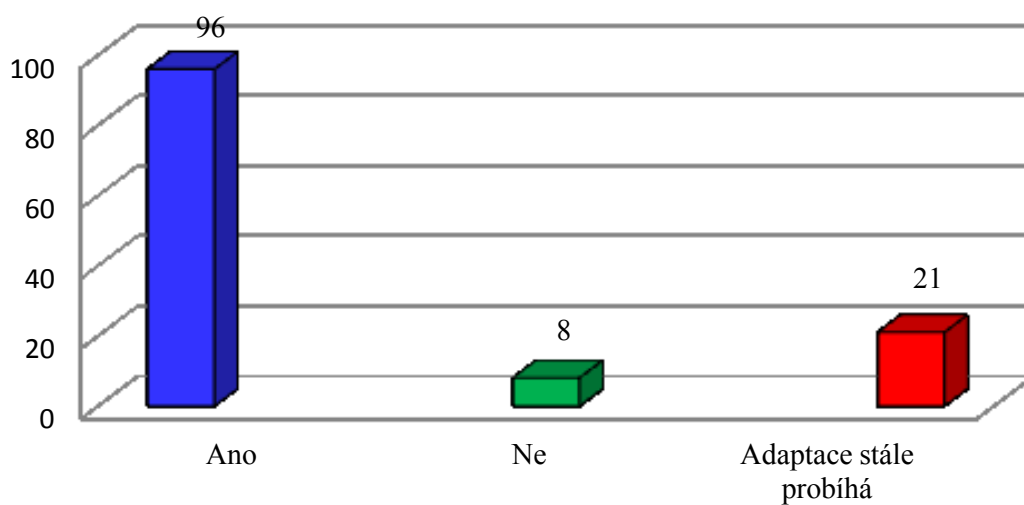
20. Myslíte si, že bylo vaše dítě dostatečně připraveno na vstup do základní školy?

96 rodičů ze 125 uvedlo, že adaptace jejich dítěte proběhla úspěšně. 8 rodičů ze 125 uvedlo, že se adaptace dětí do školního prostředí nezdařila a 21 rodičů ze 125 uvedlo, že adaptace jejich dětí stále probíhá.

Graf č. 27

21. Byla podle Vás adaptace vašeho dítěte do školního prostředí úspěšná?

7.5.2 Analýza a interpretace dat kvalitativního výzkumu

Kvalitativní výzkum jsem uskutečnila v regionu městské části Prahy 9 na základních školách ZŠ Špitálská, ZŠ Balabenka, ZŠ Litvínovská 500. Prostřednictvím rozhovorů jsem získala důležité informace a na základě nich jsem data analyzovala, porovnávala a zhodnotila.

Tabulka č. 2 - Základní údaje o respondentech na Základní škole Špitálská

Označení respondentů	Věkové rozmezí	Pohlaví	Délka pedagogické praxe	Doba působení na stávající škole
Č.1	50 – 59	žena	32 let	14 let
Č. 2	40 – 49	žena	26 let	8 let

Rozbor jednotlivých otázek:

S jakými potížemi dětí v oblasti adaptace se nejčastěji setkáváte při jejich nástupu do 1. třídy ZŠ?

Obě dvě respondentky uvedly a shodly se v tom, že dnešní děti mají potíže při nástupu do 1. třídy základní školy se soustředěností a koncentrací pozornosti, a že nemají vypěstované návyky společenského chování - vykřikují, skáčou do řeči. Respondentka č. 1 ještě uvedla, že děti nejsou samostatné v sebeobsluze a mají potíže i v pracovní oblasti.

Máte nějaké osvědčené postupy, které zaujímáte k žákům s problémy adaptace?

Respondentka č. 1 uvádí trpělivost, kterou učitel rozhodně musí mít. Za významnou považuje motivaci, pozitivní hodnocení, pochvalu, povzbuzování. Respondentka č. 2 ještě přikládá význam vlastní empatii a uplatňování individuálního přístupu.

Dokážete vyhodnotit, jakým způsobem si žáci zvykají na školní prostředí? Jakým způsobem si zvykají na školní režim a školní povinnosti. Jakým způsobem si zvykají na Vás učitele?

I zde se respondentky shodly a vypověděly, že se každý žák na školní prostředí přizpůsobuje individuálně, jelikož je každý žák jiný. Respondentka č. 1 v rozhovoru zmínila i to, z jakého sociálního prostředí dítě přichází a jaké má zkušenosti v sociální oblasti.

Spolupracujete s někým v rámci zlepšení adaptace žáků?

V rámci zlepšení adaptace žáků respondentky uvedly, spolupráci s rodinou, kolegyňemi a školním psychologem. Respondentka č. 1 navíc uvedla ještě spolupráci s MŠ.

Jak vnímáte problematiku adaptace žáků 1. tříd ZŠ? Jsou dnešní děti jiné? V čem mají nejčastěji potíže? V čem naopak potíže nemají?

Dle rozhovorů se můžeme domnívat, že problematiku adaptace žáků 1. tříd ZŠ nevnímají zcela pozitivně. Stěžují si nevhodné chování dětí. Potíže především v sociální a emocionální nezralosti dětí. Respondentka č. 1 se odvolávala na výchovu a důslednost rodičů k dětem. Dále uvedla, že děti nemají potíže s technickými věcmi - mobil, PC, tablety...

Tabulka č. 3 - Základní údaje o respondentech na Základní škole Balabenka

Označení respondentů	Věkové rozmezí	Pohlaví	Délka pedagogické praxe	Doba působení na stávající škole
Č.1	50 - 59	žena	34 let	1rok
Č. 2	60 -69	žena	38let	2 roky

S jakými potížemi dětí v oblasti adaptace se nejčastěji setkáváte při jejich nástupu do 1. třídy ZŠ?

Z následujícího rozhovoru z první otázky vyvstávají společné odpovědi v potížích sebeobsluhy. Respondentky se shodují v tom, že děti se nedokážou obléci, obout, zavázat si tkaničky, neohlídají si své věci. Respondentka č. 1 dodala, že děti přichází do 1. Třídy citově a sociálně nevyzrálé, mající problémy s odloučením od rodičů, hůře se adaptují nejen na školní prostředí, ale i na spolužáky a učitele. Respondentka č. 2 upozornila na fakt, že dětem dělá problém respektování pravidel.

Máte nějaké osvědčené postupy, které zaujímáte k žákům s problémy adaptace?

Respondentky se shodují v osvědčeném postupu, který zaujímají k dětem, čímž je motivace. Kladou důraz na citlivý a individuální přístup a trpělivost. Respondentka č. 1 volí jako vhodný a osvědčený postup pro snazší adaptaci různé zajímavé hry a aktivity.

Dokážete vyhodnotit, jakým způsobem si žáci zvykají na školní prostředí? Jakým způsobem si zvykají na školní režim a školní povinnosti. Jakým způsobem si zvykají na Vás učitele?

I v této otázce se respondentky shodly v tom, že každý žák je jiný a jakým způsobem si zvyká na školní prostředí, režim a povinnosti je individuální. Zároveň obě respondentky poukazují na sociální oblast dětí a na to, v jakých sociálních skupinách se děti pohybovaly a jaké mají zkušenosti ze sociální oblasti.

Spolupracujete s někým v rámci zlepšení adaptace žáků?

Zde obě respondentky uvádí prakticky stejné odpovědi. V rámci zlepšení adaptace žáků spolupracují s MŠ, rodiči dětí, kolegyněmi a pedagogicko psychologickou poradnou.

Jak vnímáte problematiku adaptace žáků 1. tříd ZŠ? Jsou dnešní děti jiné? V čem mají nejčastěji potíže? V čem naopak potíže nemají?

Možná vzhledem k věku respondentek, k jejich délce praxe a množství zkušeností vnímají obě respondentky problematiku adaptace žáků 1. tříd velmi silně. Respon-

dentka č. 1 největší potíže shledává především v sociální oblasti, komunikaci. Respondentka č. 2 je stejného názoru. Dle respondentky č. 1 žáci bezpečně ovládají techniku.

Tabulka č. 4 - Základní údaje o respondentech na Základní škole Litvínovská 500

Označení respondentů	Věkové rozmezí	Pohlaví	Délka pedagogické praxe	Doba působení na stávající škole
Č. 1	40 - 49	žena	22 let	9 let
Č. 2	40 - 49	žena	20 let	7 let

S jakými potížemi dětí v oblasti adaptace se nejčastěji setkáváte při jejich nástupu do 1. třídy ZŠ?

Nezávazně na sobě se obě respondentky shodly ve skutečnosti, že děti nemají osvojené sociální dovednosti. Respondentka č. 1 ještě dodala, že děti nemají rozvinutou emoční inteligenci, jsou emocionálně nepřípravené a nevyzrálé.

Máte nějaké osvědčené postupy, které zaujímáte k žákům s problémy adaptace?

V této odpovědi se respondentky opět nikterak nelišily. V rámci snazší adaptace žáků se přiklánějí k individuálnímu přístupu, podpoře spolupráce, trpělivosti, empatii. Osvědčenými postupy respondentky č. 1 jsou hry, básničky, říkadla a rytmické hry. Respondentka č. 2 vidí největší pozitivum v motivaci, ocenění, pochvale, povzbuzení a kladném hodnocení.

Dokážete vyhodnotit, jakým způsobem si žáci zvykají na školní prostředí? Jakým způsobem si zvykají na školní režim a školní povinnosti. Jakým způsobem si zvykají na Vás učitele?

Respondentka č. 1 na tuto otázku nedokázala odpovědět. Respondentka č. 2 také zcela přesně nedokázala vyhodnotit způsoby adaptace dětí na školní prostředí. Zmínila,

že dle jejího názoru příčiny pramení v rodině a její výchově. Poukázala na nedostatečnost zkušeností dětí.

Spolupracujete s někým v rámci zlepšení adaptace žáků?

Spolupráci s kolegyněmi považují respondentky za přirozené a běžné. I spolupráci se školní psychologkou zmínily obě respondentky. Respondentka č. 2 uvedla ještě spolupráci s rodiči.

Jak vnímáte problematiku adaptace žáků 1. tříd ZŠ? Jsou dnešní děti jiné? V čem mají nejčastěji potíže? V čem naopak potíže nemají?

K problematice adaptace se obě respondentky nevyjádřily nikterak nadšeně a pozitivně. Respondentka č. 1 vidí negativní vlivy volné výchovy a vliv dnešní zmodernizované doby. Dle ní, mají žáci problémy v komunikaci, vyjadřování a často se u nich objevují vady řeči. I respondentka č. 2 poukazuje na nevhodný vliv ze strany rodičů. Dle ní, mají žáci potíže po stránce sociální a emocionální. I tato respondentka neopomněla uvést, jak jsou dnešní děti technicky zdatné.

7.5.3 Analýza a interpretace dat kvalitativního výzkumu

Výzkumné šetření metodou pozorování jsem provedla na základních školách Špitálská, Balabenka, Litvínovská 500. V měsíci listopadu jsem postupně navštívila jednotlivé třídy základních škol a na základě doporučení třídní učitelky jsem pozorovala vytypované děti, provedla jsem výzkumné šetření zjišťující četnost projevů dětí s problémy adaptace.

Z pozorování vytypovaných dětí na základních školách jednoznačně vyplynulo, že mají potíže se soustředěním a pozorností. Dvě děti byly při výuce částečně samostatné, ale 4 děti potřebovaly pomoc učitele. Děti při činnostech pracují pomaleji a většina činnost nedokončí. U dvou dětí převládá hravost nad učením. Prokázalo se, že děti jsou rušivými elementy pro ostatní spolužáky, často vykřikovaly a neumí naslouchat učiteli ani spolužákům. Děti nedokážou ovládat své chování a často si dělají to, co chtějí a nerespektují stanovená pravidla ani nejsou schopny plnit požadavky učitele. Zároveň se špatně vyrovnávají s neúspěchem. Nemají dostatečně osvojené pracovní návyky,

nejsou schopné si udržet pořádek ve vlastních věcech. Viditelně nemají osvojené sociální dovednosti, neumějí pozdravit, poděkovat, přizpůsobit se společné činnosti a změnám. Po stránce emocionální jsou nedostatečně vybaveny, dívky byly spíše labilnější a chlapci naopak roztěkanější a impulsivnější. Čtyři děti stále ještě nezvládly odloučení od rodiny. Děti se vyznačovaly spíše samotářsky, nejevily potřebu se zapojit mezi své vrstevníky a ani nevyhledávaly kamarády. Z pozorování jsem vysledovala, že děti výuka moc nezajímá a jejich aktivita byla spíše nulová.

Z výzkumného šetření lze usuzovat, že děti nejsou dostatečně školsky vyzrálé a připravené na plnění povinností a požadavků školy. Nemají upevněné pracovní návyky a sociální dovednosti. Jsou emočně nestálé. Z pozorovatelných jevů se můžeme domnívat, že u těchto dětí stále ještě probíhá proces adaptace.

8 SHRNU TÍ A DISKUZE

Cílem výzkumu bylo zjistit, s jakými problémy se potýkají žáci nastupující do 1. třídy základní školy v oblasti sociální adaptace a jak tento proces adaptace vnímají jejich rodiče. Z výsledného kvantitativního šetření metodou dotazníku bylo zjištěno, že rodiče v průběhu sociální adaptace svých dětí neshledali větší potíže a adaptaci v sociální oblasti vnímají vcelku pozitivně, jelikož jejich odpovědi byly převážně kladné. Dle jejich odpovědí děti umí dodržovat pravidla, plní povinnosti a požadavky učitele v optimální normě bez výrazných extrémů. Ve vztahu dítěte k učení se vyjadřovali kladně. Děti mají zájem se vzdělávat a získávat nové informace, ve škole jsou spokojené a chodí do ní rády. Přípravu do školy děti zvládají dobře, občas je ale pomoc rodičů nezbytná. Z hlediska samostatnosti rodiče potvrdili, že drobné nedostatky děti mají a občas jim musí ještě pomáhat. Větší problém dětí vidí rodiče v koncentraci pozornosti a v oblasti naslouchání. Po stránce emocionální a pracovní mají děti ještě rezervy. Více jak polovina rodičů si myslí, že jejich děti byly dostatečně připraveny na vstup do základní školy a 96 rodičů ze 125 tvrdí, že adaptace jejich dětí proběhla úspěšně. Pravděpodobnost, že by odpovědi rodičů byly negativní je malá. Musíme brát v potaz, že rodiče nemusely být vždy při odpovídání na otázky zcela objektivní, to je riziko metody dotazníku, ale tento fakt musíme brát v úvahu. Na druhou stranu, určitě nebylo záměrem rodičů informace zkreslovat. Četnost pozitivních odpovědí není malá, a proto se budeme domnívat, že rodiče vnímají adaptaci svých dětí bezproblémově a pozitivně.

Zjištěné výsledky kvalitativního výzkumu metodou rozhovoru na problematiku adaptace žáků 1. tříd základní školy jsou od výsledků z kvantitativního výzkumu dost odlišné. Učitelé vnímají proces adaptace mnohem intenzivněji. Můžeme usuzovat, že na problematiku adaptace žáků 1. tříd základní školy se dívají z jiného úhlu pohledu. Mají dostatečné pedagogické zkušenosti s dětmi v základním vzdělávání, dostatečně rozumí problematice adaptace a posují děti zejména tak, jak se projevují ve škole. S rodiči se shodují v názorech na nedostatečnou koncentraci pozornosti a na nedostatky v samostatnosti dětí. Dle nich nemají děti dostatečně osvojeny sociální dovednosti a společenské návyky, zaostávají v oblasti sebeobsluhy. Poukazují na důležitost pozitivní motivace, pochvaly a povzbuzování, ale i na důslednost rodičů a vhodného vý-

chovného působení. Mínění a názory učitelů na adaptaci žáků 1. tříd základní školy se od názorů rodičů podstatně liší a učitelé vnímají problematiku adaptace dětí 1. tříd základní školy spíše negativně. Učitelé zmiňují, že se děti adaptují na školní prostředí a požadavky obtížně z důvodu malých sociálních zkušeností. Mimo nedostatečné sociální adaptace zmiňují i potíže dětí v pracovní a emocionální oblasti.

Prostřednictvím metody pozorování jsme zjišťovali, jaké jsou nejčastější projevy dětí, které mají potíže se adaptovat na školní prostředí. Dle chování a jednání vytipovaných pozorovaných žáků jsme zaznamenali i zde potíže v koncentraci pozornosti a soustředěnosti. Respektování pravidel a plnění požadavků učitele dělá žákům 1. třídy základní školy značné potíže. Shodujeme se s učiteli, že žáci 1. tříd základní školy nejsou dostatečně vybaveny sociálními dovednostmi. Neumějí pozdravit, poprosit, poděkovat, neumí naslouchat, dělají si prakticky to, co chtějí, někteří jsou stále ještě hraví. Se sociálními návyky úzce souvisí pracovní návyky, které také žáci 1. tříd základní školy nemají zautomatizované. Mnozí potřebují pomoc učitele, aby vůbec dokončili svoji práci. Co se týče emocionální stránky, i zde mají děti problémy. Některé jsou ustrašené, plačtivé, lítostivé a naopak některé zejména chlapci se projevují velmi bouřlivě, jsou roztěkaní, na změny reagují nevhodným a nepřiměřeným způsobem. Nepatřičně se chovají i ke svým spolužákům. Musím konstatovat, že vybraní žáci 1. tříd základní školy, které jsem pozorovala, rozhodně adaptační potíže v té době měli.

Prostřednictvím použitých metod dotazníku, rozhovoru a pozorování jsme získali dostatečné množství dat a informací, abychom mohli analyzovat problematiku adaptace žáků 1. tříd základní školy. Rodiče adaptační potíže dětí vnímají mnohem pozitivněji než učitelé. Jejich mínění a názory na adaptaci žáků 1. tříd základní školy se rozcházejí.

9 ZÁVĚR

Tématem této diplomové práce je sociální adaptace žáka 1. třídy základní školy, pohled rodičů na adaptační potíže svých dětí a názory učitelů na tuto problematiku. Cílem bylo zjistit, s jakými problémy v oblasti adaptace se potýkají žáci 1. tříd základní školy.

Zahájení povinné školní docházky bývá pro budoucí prvňáčky velkou změnou v jejich životě a pro většinu z nich je tato změna zásadní a náročná. Vstup dítěte do školy je spojen s jeho školní zralostí a připraveností, ale i se schopností úspěšné socializace a adaptace. Škola otvírá školákovi cestu k novým poznatkům, zážitkům a zkušenostem. Poskytuje co nejvíce možností, aby se mohl harmonicky rozvíjet po všech stránkách své osobnosti. Současně ale škola očekává, že školák bude dostatečně školsky připravený, zralý a vybavený přiměřenými dovednostmi, aby byl adaptační proces co nejméně problémový.

V současné době se stále častěji učitelé 1. tříd setkávají s žáky, kteří nejsou samostatní, nedovedou se postarat nejen o své věci, ale ani o sebe samé, nejsou schopni se soustředit, komunikovat, spolupracovat nejen s vrstevníky, ale i s učiteli. Mnohým chybí sociální vyspělost, a to bohužel zřejmě nejvíce trápí učitele žáků 1. tříd.

Vzhledem k realizaci výzkumného šetření, kterému jsem věnovala podstatnou část svého času, mohu konstatovat, že na zmírnění adaptačních potíží současných dětí by se měli mnohem více zaměřit zejména rodiče.

Velkou pozornost musí rodiče věnovat rozvoji sociálních dovedností u svých dětí v předškolním věku, aby do základní školy nastupovaly děti samostatné, soustředěné, pozorné, vyrovnané a schopné bezproblémové adaptace na školní prostředí, režim i pracovníky základní školy.

Práce s žáky s adaptačními potížemi je pro učitele nesmírně náročná. Při řešení těchto potíží hraje velkou roli rodina současně se základní školou. Proto by měli být rodiče nápomocni nejen dětem, ale i jejich učitelům.

Vzájemná spolupráce s rodiči, společné přístupy, včasné řešení daných problémů znamená velkou pomoc nejen pro dítě, ale má i pozitivní dopad na rodinné prostředí.

Současně ovlivňuje vnitřní pohodu učitelů důležitou pro vykonávání jejich profese a klima třídy, ve které se dítě adaptuje.

Pro prevenci a nápravu adaptačních potíží dětí zahajujících povinnou školní docházku existuje celá řada možností, způsobů, metod a forem práce, které mohou mnohé adaptační potíže ve velkém rozsahu eliminovat.

Trpělivost, laskavost, motivace, důslednost by měly být nejdůležitějšími aspekty, kterými by rodiče i učitelé měli disponovat, aby svým dětem – žákům 1. tříd pomohli zvládnout úspěšný nástup do základní školy.

10 Seznam použitých informačních zdrojů

- BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. : *Školní zralost*. Brno: Computer Press, 2010. ISBN 978 – 80 – 251 – 2569 – 4.
- BENÍŠKOVÁ, T.: *První třídou bez pláče*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978 – 80 – 247 – 1906 – 1.
- ČAČKA, O.: *Psychologie dítěte*. Tišnov: Sursum α Hroch, 1994. ISBN 80 – 85799 – 03 – 0.
- ČÁP, J., MAREŠ, J.: *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80 – 7178 – 463 – X.
- ČÍŽKOVÁ, J.: *Přehled sociální psychologie*. Olomouc: UP, 2000. ISBN 80 – 244 – 0150 – 9.
- FRANCLOVÁ, M.: *Zahájení školní docházky*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978 – 80 – 247 – 4463 – 6.
- GREGER, D.: *Spravedlivý start? Nerovné šance v předškolním vzdělávání a při přechodu na základní školu*. Praha: UK, 2015. ISBN 978 – 80 – 7290 – 861 – 5.
- GAVORA, P.: *Úvod do pedagogického výzkumu*. Praha: Paido, 2000a. ISBN 80 – 85931 – 79 – 6.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H.: *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010. ISBN 80 – 7178 – 303 – X.
- HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978 – 80 – 7367 – 628 – 5.
- HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978 – 80 – 247 – 1168 – 3.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. ISBN 978 – 80 – 7367 – 485 – 4.
- JANOUSEK, J. a kol.: *Sociální psychologie*. Praha: SPN, 1988. ISBN 14 – 683 – 88.
- JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H.: *Je naše dítě zralé pro vstup do školy?* Praha: Grada, 20014. ISBN 978 – 80 – 247 – 4750 – 7.
- KLÉGROVÁ, J.: *Máme doma prvňáčka*. Praha: Mladá fronta, 2003. ISBN 80 – 204 – 1020 – 1.

- KNEDLÍKOVÁ, J., VOSMIK, M.: *Jak zvládnout problémy dětí se školou*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978 – 80 – 88163 – 36 – 7.
- KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B., *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80 – 7178 – 585 – 7.
- KOŤÁTKOVÁ, S., *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978 – 80 – 247 – 1568 – 1.
- KROPÁČKOVÁ, J.: *Budeme mít prvňáčka*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978 – 80 – 7367 – 359 – 8
- KUTÁLKOVÁ, D.: *Jak připravit dítě do 1. Třídy*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80 – 247 – 1040 – 4.
- LANGMAIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. : *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 978 – 80 – 247 – 1284 – 0.
- MATĚJČEK, Z.: *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum, 1986. ISBN 08 – 011 – 86.
- MERTIN, V., GILLNEROVÁ, I.: *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978 – 80 – 262 – 0977 - 5
- MONATOVÁ, L.: *Speciálně pedagogická diagnostika z hlediska vývoje dětí*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80 – 85931 – 86 – 9.
- NAKONEČNÝ, M.: *Úvod do psychologie*. Praha: Academia, 2003. ISBN 80 – 200 – 0993 – 0.
- OPRAVILOVÁ, E.: *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978 – 80 – 271 – 9087 – 4.
- OTEVŘELOVÁ, H.: *Školní zralost a připravenost*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978 – 80 – 262 – 1092 – 4.
- PIAGET, J.: *Psychologie dítěte*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978 – 80 – 262 – 0691 – 0.
- PILAŘOVÁ, D., ŠIMEK, P.: *Vstup do školy*. Praha: Raabe, 2012. ISBN 978 – 80 – 87553 – 53 - 4
- PRŮCHA, a kol.: *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978 – 80 – 7367 – 546 – 2.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., *Pedagogický slovník*. Praha:Portál, 1995. ISBN 80 – 7178 – 029 – 4.

- SKORUNKOVÁ, R.: *Úvod do vývojové psychologie*. Univerzita Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 978 – 80 – 7435 – 115 – 0.
- STUHLÍKOVÁ, I. a kol.: *Zvládání emočních problémů školáků*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80 – 7178 – 534 – 2.
- VÁGNEROVÁ, M.: *Kognitivní a sociální psychologie žáka Základní školy*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80 – 246 – 0181 – 8.
- VÁGNEROVÁ, M.: *Psychologie školního dítěte*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80 – 7184 – 487 – X.
- VÁGNEROVÁ, M.: *Úvod do psychologie*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80 – 246 – 0015 – 3.
- VÁGNEROVÁ, M.: *Základy psychologie*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80 – 246 – 0841 – 3.
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. [online] Praha: leden 2017. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_PV_2017.pdf
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online] Praha: leden 2016. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf
- Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů

11 Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1 – Údaje nastupujících dětí do základní školy k 1. 9. 2016

Graf č. 1 – Počty dětí

Graf č. 2 - Sourozenci

Graf č. 3 - OŠD

Graf č. 4 – Důvody OŠD

Graf č. 5 – Předškolní vzdělávání v MŠ

Graf č. 6 – Přípravné třídy

Graf č. 7 – Otázka č. 1

Graf č. 8 - Otázka č. 2

Graf č. 9 - Otázka č. 3

Graf č. 10 - Otázka č. 4

Graf č. 11 - Otázka č. 5

Graf č. 12 - Otázka č. 6

Graf č. 13 - Otázka č. 7

Graf č. 14 - Otázka č. 8

Graf č. 15 - Otázka č. 9

Graf č. 16 - Otázka č. 10

Graf č. 17 - Otázka č. 11

Graf č. 18 - Otázka č. 12

Graf č. 19 – Otázka č. 13

Graf č. 20 - Otázka č. 14

Graf č. 21 - Otázka č. 15

Graf č. 22 - Otázka č. 16

Graf č. 23 - Otázka č. 17

Graf č. 24 - Otázka č. 18

Graf č. 25 - Otázka č. 19

Graf č. 26 - Otázka č. 20

Graf č. 27 - Otázka č. 21

Tabulka č. 2 – Základní údaje o respondentech na ZŠ Špitálská

Tabulka č. 3 - Základní údaje o respondentech na ZŠ Balabenka

Tabulka č. 4 - Základní údaje o respondentech na ZŠ Litvínovská 500

12 Seznam příloh

Příloha 1 – Co u dítěte při zápisu sledují učitelé

Příloha 2 - Návaznost RVP PV a RVP ZV

Příloha 3 - Dotazník pro rodiče dětí 1. tříd

Příloha 4 – Doslovný přepis rozhovorů s respondentem č. 1 (Základní škola Špitálská)

Příloha 5 – Doslovný přepis rozhovorů s respondentem č. 2 (Základní škola Špitálská)

Příloha 6 – Doslovný přepis rozhovorů s respondentem č. 1 (Základní škola Balabenka)

Příloha 7 – Doslovný přepis rozhovorů s respondentem č. 2 (Základní škola Balabenka)

Příloha 8 – Doslovný přepis rozhovorů s respondentem č. 1 (Základní škola Litvínovská 500)

Příloha 9 – Doslovný přepis rozhovorů s respondentem č. 2 (Základní škola Litvínovská 500)

Příloha 10 – Pozorovací arch – žák Jakub, ZŠ Špitálská

Příloha 11 - Pozorovací arch – žák Jenda, ZŠ Špitálská

Příloha 12 - Pozorovací arch – žákyně Johanka, ZŠ Balabenka

Příloha 13 - Pozorovací arch – žák Dan, ZŠ Balabenka

Příloha 14 - Pozorovací arch – žák Petr, ZŠ Litvínovská

Příloha 15 - Pozorovací arch – žákyně Barbora, ZŠ Litvínovská

Příloha 1 - Co u dítěte při zápisu sledují učitelé

- Jestli dítě umí říct celé své jméno a příjmení, adresu a věk.
- Zda dítě dokáže poznat barvy.
- Zda dítě zvládá pojmenovat geometrické tvary – kruh, čtverec, trojúhelník, obdélník
- Zná – li dítě nějaká písmena, umí – li je napsat, popř. se podepsat. (Tato dovednost však není nutná, učení písmen spadá do kompetence školy.)
- Na jaké úrovni je řeč dítěte. Zda dítě umí přednést nějakou básničku nebo jestli umí zazpívat písničku. Celou dobu při rozhovoru s dítětem sledují jeho výslovnost.
- Na jaké úrovni je dítě v oblasti matematických představ. Umí – li vyjmenovat číselnou řadu. Zda dokáže určit větší a menší počet předmětů a jestli by je umělo spočítat.
- Jak se dítě dokáže orientovat v prostoru. Umí – li určit „ nahoře – dole“, „vepředu – vzadu“, „vpravo – vlevo“, „včera – dnes – zítra“...
- Na jaké úrovni je kresba dítěte. Umí – li dítě nakreslit postavu, jak kresba vypadá. V jaké ruce a jakým způsobem dítě drží tužku.
- Vyhraněnost laterality. Kterou rukou dítě kreslí, kterou rukou bere věci apod.
- Jak se celkově dítě u zápisu chová. Zda je vyrovnané, jisté nebo naopak úzkostné, nejisté, bojácné. Jakým způsobem pracuje s cizí osobou.

(Beníšková, 2007,s. 15)

Příloha 2 - Návaznost RVP PV a RVP ZV

Cílové kategorie	Předškolní vzdělávání	Základní vzdělávání
Rámcové cíle	<ul style="list-style-type: none"> ➤ rozvíjení dítěte, jeho učení a poznávání ➤ osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost ➤ získání osobní samostatnosti a schopnosti projevat se jako samostatná osobnost působící na své okolí 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení ➤ podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů ➤ vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci ➤ rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní a druhých ➤ připravovat žáky na to, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti ➤ vytvářet u žáků potřebu projevat pozitivní cítění v chování, jednání a v prožívání životních situací: rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně

		<p>odpovědný</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi ➤ pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci
Klíčové kompetence	<ul style="list-style-type: none"> ➤ k učení ➤ k řešení problémů ➤ komunikativní ➤ sociální a personální ➤ činnostní a občanské 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ k učení ➤ k řešení problémů ➤ komunikativní ➤ sociální a personální ➤ občanské ➤ pracovní
Vzdělávací oblasti	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dítě a jeho tělo ➤ Dítě a jeho psychika ➤ Dítě a ten druhý ➤ Dítě a společnost ➤ Dítě a svět 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Jazyk a jazyková komunikace ➤ Matematika a její aplikace ➤ Informační a komunikační technologie ➤ Člověk a jeho svět ➤ Člověk a společnost

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Člověk a příroda ➤ Umění a kultura ➤ Člověk a zdraví ➤ Člověk a svět práce
--	--	--

Příloha 3 – Dotazník pro rodiče dětí 1. tříd

Dotazník pro rodiče dětí 1. tříd

Vážení rodiče!

Jsem studentkou 5. ročníku Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, oboru učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Zpracovávám téma diplomové práce „Žák první třídy a jeho adaptace“. Cílem výzkumu diplomové práce je mapování počtu žáků 1. tříd na ZŠ Praha 9 s problémy adaptace v sociální oblasti.

Dovoluji si Vás požádat o vyplnění dotazníku, který je anonymní a Vaše odpovědi poslouží pouze a jen pro účely vypracování mé diplomové práce. Proto vás prosím o jeho pravdivé vyplnění, aby má práce byla smysluplná. Vybranou odpověď zakroužkujte, popř. kde je uvedeno, doplňte Váš názor.

Předem Vám děkuji za spolupráci.

Jaroslava Součková

Email: jarca001@centrum.cz

Datum narození vašeho dítěte: .....

Počet let a měsíců vašeho dítěte ke dni 1. 09. 2016

Pohlaví: **CHLAPEC – DĚVČE**

Sourozenci: **MLADŠÍ - STARŠÍ**

Odklad školní docházky: **ANO – NE**

Pokud **ANO**, napište z jakého důvodu:

.....
.....

Dítě navštěvovalo přípravnou třídu: **ANO - NE**

Dítě navštěvovalo MŠ: **ANO – NE**

Pokud **NE**, tak prosím uveďte, zda vaše dítě navštěvovalo jiné zařízení, kde mělo možnost kontaktu s jinými dětmi (zájmový kroužek, dětská skupina a pod....).

.....

1. Pláče dítě při příchodu do školy?

- a) Ano, každý den
- b) Občas
- c) Nikdy

2. Našlo si vaše dítě ve třídě kamaráda?

- a) Ano, kamaráda z MŠ
- b) Ano, nového kamaráda ze ZŠ
- c) Nevím
- d) Ne (napište proč).....

3. Respektuje a reaguje dítě na vaše pokyny?

- a) Ano, plně
- b) Jen občas
- c) Vůbec ne

4. Je vaše dítě schopno adekvátně přijmout odměnu(pochvalu)?

- a) Ano
- b) Někdy ano a někdy ne
- c) Nikdy

5. Je vaše dítě schopno adekvátně přijmout trest (pokárání)?

- a) Ano
- b) Někdy ano a někdy ne
- c) Nikdy

6. Umí vaše dítě používat a dodržovat základní pravidla společenského chování? (umí pozdravit, oslovit, požádat, poděkovat)

- a) Ano, vždy je dodržuje
- b) Občas některé z pravidel zapomene
- c) Velmi často pravidla nedodržuje
- d) Nikdy je nepoužívá

7. Je vaše dítě samostatné v sebeobsluze?

- a) Ano, ve všech činnostech
- b) Občas má problémy se sebeobsluhou, někdy potřebuje pomoc
- c) Není samostatný, má problémy v *(uveďte, prosím, konkrétně, jaké problémy žák má)*.....

8. Jaký je vztah vašeho dítěte k učení

- a) Je velmi zvědavé, má zájem o nové poznatky, ptá se na věci, kterým nerozumí.
- b) Je průměrně zvědavé, někdy projevuje zájem a jindy ne, občas se ptá, čemu nerozumí
- c) Neprojevuje žádný zájem, vůbec se na nic neptá
- d) Projevuje se jinak, napište .....

9. Dokáže vaše dítě udržovat pořádek svého pracovního místa?

- a) Ano, vždy má uklizeno
- b) Občas ne
- c) Nikdy

10. Připraví si vaše dítě samostatně věci do aktovky na druhý den?

- a) Ano, připravuje se samo každý den
- b) Někdy se připraví samo a někdy potřebuje pomoc rodičů
- c) Ojediněle se stane, že potřebuje pomoc rodičů
- d) Každý den potřebuje pomoc rodičů
- e) Nevím

11. Dokáže vám vaše dítě naslouchat?

- a) Ano, vždy, nemá s tím problém
- b) Občas se stane, že začne skákat do řeči
- c) Nikdy nenaslouchá, neumí vyčkat, okamžitě vykřikuje

12. Udrží vaše dítě pozornost v rámci domácí přípravy na školní výuku?

- a) Ano, vždy se plně soustředí
- b) Občas je myšlenkami někde jinde, ale při upozornění se opět soustředí
- c) Často se nesoustředí, sebemenší podnět odvede jeho pozornost
- d) Prakticky vůbec se nesoustředí, činnost ho nebaví a nezajímá
- e) Nevím

13. Dokončí vaše dítě započatou činnost?

- a) Ano, vždy práci dokončí
- b) Zřídka práci nedokončí
- c) Někdy práci dokončí, někdy práci nedokončí
- d) Nikdy práci nedokončí
- e) Nevím

14. Potřebuje vaše dítě vaši pomoc?

- a) Ano, velmi často potřebuje moji pomoc, musím se mu velmi často věnovat
- b) Často potřebuje větší pomoc
- c) Pouze někdy potřebuje moji pomoc, v některých případech si ale dokáže poradit samo
- d) Moji pomoc nepotřebuje, je velmi šikovné
- e) Nevím

15. Jakou náladu má vaše dítě při příchodu ze školy?

- a) Vždy přichází s dobrou náladou
- b) Většinou přichází s dobrou náladou
- c) Někdy má dobrou náladu a někdy špatnou náladu
- d) Nikdy nepřichází s dobrou náladou, nesměje se, je podrážděné, zamračené, nemluví
- e) Nevím

16. O čem vaše dítě nejčastěji povídá po příchodu ze školy, napište:

.....

17. Chce se vaše dítě doma připravovat do školy? (psát úkoly, číst, počítat...)

- a) Ano, chce
- b) Ano, ale někdy ho musím přemlouvat
- c) Ne, nechce
- d) Nevím

18. Jak se vaše dítě vyrovnává s případným školním neúspěchem?

- a) Obtížně s velkými problémy
- b) Vypořádává se s neúspěchem, ale potřebuje povzbudit
- c) Neúspěch nijak zvlášť neprožívá
- d) Nemohu posoudit

19. Jak vaše dítě reaguje na neúspěch?

- a) Je lítostivé, plačtivé
- b) Zlobí se, vzteká se, uráží se, je agresivní, nepřátelské
- c) Potlačuje neúspěch, dělá, že se nic neděje
- d) Nemohu posoudit

20. Myslíte si, že bylo vaše dítě dostatečně připraveno na vstup do základní školy?

- a) Ano, plně, ve všech oblastech
- b) Částečně mělo problémy v oblasti (napište v jaké oblasti) .....
- c) Nevím, zatím nemohu posoudit
- d) Ne (napište z jakého důvodu).....

21. Byla podle Vás adaptace vašeho dítěte do školního prostředí úspěšná?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Adaptace stále probíhá

Příloha 4 – Doslovný přepis rozhovorů s respondentem č. 1 (Základní škola Špitálská)

Věk pedagoga: 50 – 59

Pohlaví: žena

Délka pedagogické praxe: 32

Doba působení na stávající škole: 8 let

Otázka: S jakými potížemi dětí v oblasti adaptace se nejčastěji setkáváte při jejich nástupu do 1. třídy ZŠ?

Odpověď: Velmi často a především na počátku školní docházky se setkávám s nesamostatností dětí. Nejsou schopné se postarat o své věci, ohlídat si je, přichystat si a uklidit své pomůcky. Mnohé z nich si své věci nepoznají. Nemají vypěstovanou sebeobsahu, jsou nesamostatní v oblékání a obouvání. Problémy mají v udržení pozornosti, soustředěnosti, nevydrží sedět v klidu. Za dobu své dlouholeté pedagogické praxe mám v poslední době pocit, že děti se adaptují na školní prostředí hůře než v minulých letech.

Otázka: Máte nějaké osvědčené postupy, které zaujímáte k žákům s problémy adaptace?

Odpověď: V první řadě musím být trpělivá. Snažím se vyzdvihovat žakovy přednosti, chválím, motivuji, povzbuzuji.

Otázka: Dokážete vyhodnotit, jakým způsobem si žáci zvykají na školní prostředí? Jakým způsobem si zvykají na školní režim a školní povinnosti. Jakým způsobem si zvykají na Vás učitele?

Odpověď: Domnívám se, že je to hodně individuální. Jinak si zvykají chlapci, jinak děvčata. Myslím si, že záleží hodně na tom, zda navštěvovali MŠ, jaké mají zkušenosti se sociálním prostředím, v jakém žijí rodinném prostředí, jak jsou vychovávaní... Těch faktorů je mnoho. Je to opravdu individuální, každé dítě je jiné.

Otázka: Spolupracujete s někým v rámci zlepšení adaptace žáků?

Spolupracuji s kolegyněmi, bavíme se o dětech, které mají problémy s adaptací, hledáme různé způsoby a řešení, jak těmto dětem pomoci. Pak samozřejmě s rodiči, protože ty své dítě znají nejlépe. Také se obracíme na učitelky MŠ a zjišťujeme informace a popřípadě souvislosti, které by nám mohly pomoci k vyřešení daného problému. Využíváme i pomoc školního psychologa, který u nás na škole působí

Otázka: Jak vnímáte problematiku adaptace žáků 1. tříd ZŠ? Jsou dnešní děti jiné? V čem mají nejčastěji potíže? V čem naopak potíže nemají?

Odpověď: Mám pocit, že hodně rodičů spoléhá na učitele a svému dítěti se nevěnují. Současné děti jsou jiné. Třetina dětí ve třídě je plačtivá. Děti mají také problémy s komunikací a nasloucháním. Mají poměrně malý všeobecný přehled, nedokážou se velmi často vyjádřit, mají malou slovní zásobu. Adaptace probíhá poměrně dlouhou dobu, u některých dětí někdy ještě ke konci prvního školního roku. Co jím nedělá problémy je technika. (mobily, tablety, PC,...)

Příloha 5 – Doslovný přepis rozhovorů s respondentem č. 1 (Základní škola Špitálská)

Věk pedagoga: 40 - 49

Pohlaví: žena

Délka pedagogické praxe: 26 let

Doba působení na stávající škole: 14 let

Otázka: S jakými potížemi dětí v oblasti adaptace se nejčastěji setkáváte při jejich nástupu do 1. třídy ZŠ?

Odpověď: V poslední době zjišťuji, že děti jsou nesoustředěné, roztěkané, neklidné, nevydrží sedět v klidu, vykřikují, skáčou do řeči.

Otázka: Máte nějaké osvědčené postupy, které zaujímáte k žákům s problémy adaptace?

Zaujímám k nim empatický a individuální přístup. Hodně je povzbuzuji, chválím a motivuji. Dělán z nich své pomocníky. Mnohé se tak stávají důležití.

Otázka: Dokážete vyhodnotit, jakým způsobem si žáci zvykají na školní prostředí? Jakým způsobem si zvykají na školní režim a školní povinnosti. Jakým způsobem si zvykají na Vás učitele?

To záleží „ kus od kusu.“ Každé je jiné, má jinou povahu. Je to velmi individuální. Někdo si zvykne hned a někomu to trvá delší dobu, třeba i celý rok. I s takovými dětmi jsem se setkala. Ale ze svých zkušeností se mi osvědčilo využívat sociální, komunikační a soutěživé hry.

Otázka: Spolupracujete s někým v rámci zlepšení adaptace žáků?

Za nejdůležitější považuji spolupráci s rodinou, jelikož rodina Vám může poskytnout ty nejobektivnější informace o svém dítěti a vy pak víte, co na něho platí, jak s ním pracovat a jak mu pomoci. Pak samozřejmě spolupracuji s kolegyněmi. Navzájem

si sdělujeme zkušenosti a radíme si. V nejnútnejších případech využívám školního psychologa.

Otázka: Jak vnímáte problematiku adaptace žáků 1. tříd ZŠ? Jsou dnešní děti jiné? V čem mají nejčastěji potíže? V čem naopak potíže nemají?

Za dobu své praxe se toho ve školství dost změnilo. Musím říct, že i děti jsou jiné. Mám pocit, že jsou hodně nesamostatné, hlavně v sebeobsluze a chybí jim poslušnost. Mají problémy poslouchat dospělé, nereagují na sdělení, chybí důslednost. Těžko si zvykají na řád a pravidla.

Příloha 6 – Doslovný přepis rozhovorů s respondentem č. 1 (Základní škola Balabenka)

Věk pedagoga: 50 – 59

Pohlaví: žena

Délka pedagogické praxe: 34

Doba působení na stávající škole: 1 rok

Otázka: S jakými potížemi dětí v oblasti adaptace se nejčastěji setkáváte při jejich nástupu do 1. třídy ZŠ?

Odpověď: Asi nejvíce se setkávám s citovou a sociální nezralostí dětí. Převážně na počátku školní docházky jsou děti hodně vázané na rodiče. Často do školy přichází děti, které jsou lítostivé, plačtivé, hůře si zvykají na odloučení od rodiny a na nové prostředí, spolužáky i dospělé. Spousta dětí má problémy se sebeobsluhou, nejsou schopné se sami připravit pomůcky, pohlídat si své věci, některé děti si je ani nepoznají.

Otázka: Máte nějaké osvědčené postupy, které zaujímáte k žákům s problémy adaptace?

Především k nim zaujímám citlivý a individuální přístup, zpočátku jim hodně pomáhám. Neustále děti motivuju, povzbuzuju, chválím. Volím vhodné aktivity a hry, aby se snáze zadaptovaly.

Otázka: Dokážete vyhodnotit, jakým způsobem si žáci zvykají na školní prostředí? Jakým způsobem si zvykají na školní režim a školní povinnosti. Jakým způsobem si zvykají na Vás učitele?

Odpověď: Každé dítě si zvyká různě dlouho. Je to hodně individuální. Velkou roli zde hraje to, zda dítě chodilo do MŠ, jaké nároky jsou na něho kladeny ze strany rodičů, jaké mají zkušenosti, s jakými „problémy“ ze sociální oblasti se již setkaly.

Otázka: Spolupracujete s někým v rámci zlepšení adaptace žáků?

Odpověď: Spolupracuji s rodiči, s kolegyněmi, s MŠ do které dítě chodilo, se školní psycholožkou, ale i s pedagogicko-psychologickou poradnou.

Otázka: Jak vnímáte problematiku adaptace žáků 1. tříd ZŠ? Jsou dnešní děti jiné? V čem mají nejčastěji potíže? V čem naopak potíže nemají?

Odpověď: Problematiku adaptace vnímám podstatně intenzivněji než dříve. Určitě jsou dnešní děti jiné. Jsou nesamostatné, nesoustředěné, mají problém s komunikací, vyjadřováním, nasloucháním, s respektováním autority. Mají přehled v technických věcech, jako je mobil, počítač, tablet,...

Příloha 7 – Doslovný přepis rozhovorů s respondentem č. 2 (Základní škola Balabenka)

Věk pedagoga: 60 - 69

Pohlaví: žena

Délka pedagogické praxe: 38

Doba působení na stávající škole: 2 roky

Otázka: S jakými potížemi dětí v oblasti adaptace se nejčastěji setkáváte při jejich nástupu do 1. třídy ZŠ?

Odpověď: Poměrně často se setkávám u dětí s problémy v oblasti sebeobsluhy. Některé děti se neumí obléci, obout, natož zavázat si tkaničky. Velmi často děti potřebují moji pomoc. Další problém vidím v respektování pravidel a plnění požadavků. Některé děti toho nejsou vůbec schopny. S tím souvisí i naslouchání nejen dospělých, ale i svých kamarádů. Často skáčou do řeči, hádají se a bohužel někdy se i posmívají a ubližují si.

Otázka: Máte nějaké osvědčené postupy, které zaujímáte k žákům s problémy adaptace?

Odpověď: Jelikož je každé dítě jiné a každé má jiné adaptační potíže, tak ke každému dítěti přistupuji individuálně, s trpělivostí a vlídným přístupem. Neustále si věci opakuje, procvičujeme. Pozitivně děti hodnotím, chválím, povzbuzuju, motivuju.

Otázka: Dokážete vyhodnotit, jakým způsobem si žáci zvykají na školní prostředí? Jakým způsobem si zvykají na školní režim a školní povinnosti. Jakým způsobem si zvykají na Vás učitele?

Odpověď: Způsob jakým si děti zvykají žáci na školní prostředí, je velmi individuální. Děti, které navštěvovaly MŠ, mají problémy s adaptací menší než ty, které MŠ nenavštěvovaly. Děti, které musí dodržovat určitá pravidla doma, mají určitý režim v rodině a rodiče na ně kladou patřičné požadavky přiměřené jejich věku, jsou také více přizpůsobivější než děti z rodin, kde žádný řád nemají a vše za ně dělají rodiče.

Otázka: Spolupracujete s někým v rámci zlepšení adaptace žáků?

Odpověď: Nejvíce spolupracuji s rodiči dětí a s MŠ, do které dítě chodilo. Pak určitě s kolegyněmi, školní psycholožkou, s vedením školy a pedagogicko-psychologickou poradnou.

Otázka: Jak vnímáte problematiku adaptace žáků 1. tříd ZŠ? Jsou dnešní děti jiné? V čem mají nejčastěji potíže? V čem naopak potíže nemají?

Adaptaci žáků 1. tříd ZŠ vnímám jako hodně velký problém. Domnívám se, že příčiny pramení ze současného způsobu života rodin. Rodiče nemají na své děti čas, honí se za penězi a svým dětem se nevěnují. Děti si často dělají to, co chtějí, nemají stanovené mantinely a to se odráží v jejich chování a jednání. Mají problémy s komunikací, nasloucháním, respektováním, soustředěností a samostatností.

Příloha 8 – Doslovný přepis rozhovorů s respondentem č. 1 (Základní škola Litvínovská 500)

Věk pedagoga: 40 - 49

Pohlaví: žena

Délka pedagogické praxe: 22

Doba působení na stávající škole: 9 let

Otázka: S jakými potížemi dětí v oblasti adaptace se nejčastěji setkáváte při jejich nástupu do 1. třídy ZŠ?

Odpověď: Nejčastější problém adaptace dětí shledávám v sociální a emocionální oblasti. Děti nemají zautomatizované návyky, mají problém v sebeobslužných činnostech, jsou nesamostatné, nesoustředěné, vyrušují, vykřikují. Některé děti nejsou emocionálně připravené a vyzrálé. V této oblasti se setkávám s dětmi s různými emocionálními projevy. Do školy přichází často děti, které pláčou, jsou ustrašené, nechtějí komunikovat, stýská se jim po rodičích. Ale pak přicházejí do školy i děti, které si dělají to, co chtějí, nechtějí se přizpůsobit nikomu a ničemu, jsou „živé“, rušné, nedokážou se ovládat, stále si s něčím hrají. Seběmenší podnět je odvede od jakékoli činnosti. Upoutávají na sebe pozornost rušivým chováním.

Otázka: Máte nějaké osvědčené postupy, které zaujímáte k žákům s problémy adaptace?

Odpověď: Do výuky zařazuji množství her na rozvoj komunikace, spolupráce, tvořivosti. Používám básničky, říkadla, rytmické hry. Uplatňuji individuální přístup.

Otázka: Dokážete vyhodnotit, jakým způsobem si žáci zvykají na školní prostředí? Jakým způsobem si zvykají na školní režim a školní povinnosti. Jakým způsobem si zvykají na Vás učitele?

Odpověď: Řekla bych, že je to hodně individuální. Nedokážu to posoudit.

Otázka: Spolupracujete s někým v rámci zlepšení adaptace žáků?

Odpověď: Spolupracuji s kolegyněmi v paralelních třídách a občas se školní psychologem.

Otázka: Jak vnímáte problematiku adaptace žáků 1. tříd ZŠ? Jsou dnešní děti jiné? V čem mají nejčastěji potíže? V čem naopak potíže nemají?

Problematiku adaptace žáků vnímám v současném školství jako dost nedostatečnou. Dnešní děti mají dle mého názoru volnou výchovu. Velký vliv má na ně modernizace, která je brzdí v jejich uvažování a rozvoji. Děti nemají všeobecný přehled, mají chudý slovník, nedokážou se dostatečně a smysluplně vyjádřit, často mívají vady řeči. Co velmi dobře ovládají, je elektronika, v té se vyznají zcela bezpečně.

Příloha 9 – Doslovný přepis rozhovorů s respondentem č. 2 (Základní škola Litvínovská 500)

Věk pedagoga: 40 - 49

Pohlaví: žena

Délka pedagogické praxe: 20

Doba působení na stávající škole: 7 let

Otázka: S jakými potížemi dětí v oblasti adaptace se nejčastěji setkáváte při jejich nástupu do 1. třídy ZŠ?

Největší problém vidím asi v nesamostatnosti dětí. Podle mého názoru tráví málo času s rodiči a chybí jim zkušenosti. Neumí pozdravit, poprosit, poděkovat. Problémy mají s komunikací. Hodně dětí má vady řeči, proto si nerozumí, neumějí se vyslechnout.

Otázka: Máte nějaké osvědčené postupy, které zaujímáte k žákům s problémy adaptace?

Odpověď: Na každého platí něco jiného. Záleží na povaze dětí, každé dítě je jiné. Důležitá je empatie, trpělivost, individuální přístup, pochvala, ocenění, povzbuzení, motivace. Najít na dítěti vždy něco pozitivního.

Otázka: Dokážete vyhodnotit, jakým způsobem si žáci zvykají na školní prostředí? Jakým způsobem si zvykají na školní režim a školní povinnosti. Jakým způsobem si zvykají na Vás učitele?

Odpověď: Přizpůsobivost vidím spíše jako problémovou. Ale nedokážu posoudit ani vyhodnotit, proč tomu tak je. Domnívám se, že příčiny pocházejí z rodiny, chybí důslednost ze strany rodičů. V mnoha rodinách neexistuje žádný řád, nedodržují se pravidla, dětem chybí příklady a zkušenosti. Děti si zvykají pomalu a těžko. Říká se, že adaptace trvá přibližně dva měsíce, ale ze svých zkušeností musím říct, že tomu je mnohdy i déle. Některým dětem trvá několik měsíců, než se zadaptují.

Otázka: Spolupracujete s někým v rámci zlepšení adaptace žáků?

Spolupracuji s rodiči, pokud jsou přístupní. Někdy je s nimi spolupráce velmi obtížná, i přesto že se vyskytující problémy týkají jejich dětí. Pak spolupracuji s kolegyněmi a školní psycholožkou.

Otázka: Jak vnímáte problematiku adaptace žáků 1. tříd ZŠ? Jsou dnešní děti jiné? V čem mají nejčastěji potíže? V čem naopak potíže nemají?

Adaptace některých žáků není zcela uspokojivá a bohužel některým rodičům dětí, které mají problémy s adaptací, je to jedno. Ano, dnešní děti jsou jiné. Jsou nesamostatné, choulostivé, vzdorovité, emocionálně a sociálně nepřípravené na školní prostředí a jeho nároky. Potíže nemají s technickými přístroji.

Příloha 10 – Pozorovací arch - žák Jakub ZŠ Špitálská

Jméno žáka: Jakub

Škola: ZŠ Špitálská

Datum: 21. 11. 2016

Čas: 8. 00 h. – 11. 45 h.

Pozorování realizovala a zpracovala: Jaroslava Součková

Cíl: vnější projevy žáků

X označení

Pozorované jevy ve výuce	Rozhodně ano	Spíše ano	Někdy ano, někdy ne	Spíše ne	Rozhodně ne
Žák					
Je pozorný a soustředěný na činnost				X	
Je samostatný při výuce			X		
Potřebuje pomoc učitele			X		
Pracuje velmi pomalu	X				
Dokončí započatou práci				X	
Stále si při výuce s něčím hraje	X				
Vyrušuje spolužáky	X				

Vykřikuje	X				
Umí naslouchat			X		
Povaluje se na lavici	X				
Bez dovolení se prochází po třídě			X		
Dokáže se ovládat		X			
Dokáže se vyrovnat s neúspěchem			X		
Respektuje stanovená pravidla ve třídě				X	
Respektuje a plní požadavky učitele			X		
Dokáže se přihlásit o slovo	X				
Dokáže obhájit svůj názor			X		
Dokáže si připravit učení			X		
Udržuje pořádek na lavici					X
Umí pozdravit	X				

Umí poprosit a poděkovat			X		
Umí se přizpůsobit společné činnosti				X	
Umí se přizpůsobit změnám				X	
Na změny reaguje přiměřeně věku				X	
Je roztěkaný					X
Je sdílný		X			
Je aktivní	X				
Stýská se mu po rodičích					X
Je plačtivý, smutný					X
Je ustrašený					X
Posmívá se spolužákům		X			
Ublížíje spolužákům			X		
Je kamarádský			X		
Je zvědavý				X	

Příloha 11 – Pozorovací arch - žák Jenda, ZŠ Špitálská

Jméno žáka: Jenda

Škola: ZŠ Špitálská

Datum: 22. 11. 2016

Čas: 8. 00 h. – 11. 45 h.

Pozorování realizovala a zpracovala: Jaroslava Součková

Cíl: vnější projevy žáků

X označení

Pozorované jevy ve výuce	Rozhodně ano	Spíše ano	Někdy ano, někdy ne	Spíše ne	Rozhodně ne
Žák					
Je pozorný a soustředěný na činnost			X		
Je samostatný při výuce			X		
Potřebuje pomoc učitele			X		
Pracuje velmi pomalu			X		
Dokončí započatou práci			X		
Stále si při výuce s něčím hraje	X				
Vyrušuje spolužáky				X	

Vykřikuje					X
Umí naslouchat					X
Povaluje se na lavici	X				
Bez dovolení se prochází po třídě				X	
Dokáže se ovládat			X		
Dokáže se vyrovnat s neúspěchem					X
Respektuje stanovená pravidla ve třídě				X	
Respektuje a plní požadavky učitele				X	
Dokáže se přihlásit o slovo				X	
Dokáže obhájit svůj názor				X	
Dokáže si připravit učení				X	
Udržuje pořádek na lavici					X
Umí pozdravit		X			

Umí poprosit a poděkovat				X	
Umí se přizpůsobit společné činnosti				X	
Umí se přizpůsobit změnám				X	
Na změny reaguje přiměřeně věku				X	
Je roztěkaný					X
Je sdílný					X
Je aktivní					X
Stýská se mu po rodičích		X			
Je plačtivý, smutný		X			
Je ustrašený		X			
Posmívá se spolužákům					X
Ublížíje spolužákům					X
Je kamarádský			X		
Je zvědavý					X

Příloha 12 – Pozorovací arch - žákyně Johanka ZŠ Balabenka

Jméno žáka: Johanka

Škola: ZŠ Balabenka

Datum: 10. 11. 2016

Čas: 8. 00 h. – 11. 45 h.

Pozorování realizovala a zpracovala: Jaroslava Součková

Cíl: vnější projevy žáků

X označení

Pozorované jevy ve výuce	Rozhodně ano	Spíše ano	Někdy ano, někdy ne	Spíše ne	Rozhodně ne
Žák					
Je pozorný a soustředěný na činnost				X	
Je samostatný při výuce				X	
Potřebuje pomoc učitele	X				
Pracuje velmi pomalu	X				
Dokončí započatou práci				X	
Stále si při výuce s něčím hraje	X				
Vyrušuje spolužáky				X	

Vykřikuje					X
Umí naslouchat					X
Povaluje se na lavici			X		
Bez dovolení se prochází po třídě			X		
Dokáže se ovládat			X		
Dokáže se vyrovnat s neúspěchem					X
Respektuje stanovená pravidla ve třídě				X	
Respektuje a plní požadavky učitele				X	
Dokáže se přihlásit o slovo				X	
Dokáže obhájit svůj názor				X	
Dokáže si připravit učení				X	
Udržuje pořádek na lavici				X	
Umí pozdravit			X		

Umí poprosit a poděkovat				X	
Umí se přizpůsobit společné činnosti				X	
Umí se přizpůsobit změnám				X	
Na změny reaguje přiměřeně věku				X	
Je roztěkaný					X
Je sdílný					X
Je aktivní					X
Stýská se mu po rodičích	X				
Je plačtivý, smutný	X				
Je ustrašený		X			
Posmívá se spolužákům					X
Ublížíje spolužákům					X
Je kamarádký				X	
Je zvědavý					X

Příloha 13 – Pozorovací arch - žák Dan, ZŠ Balabenka

Jméno žáka: Dan

Škola: ZŠ Balabenka

Datum: 11. 11. 2016

Čas: 8. 00 h. – 11. 45 h.

Pozorování realizovala a zpracovala: Jaroslava Součková

Cíl: vnější projevy žáků

X označení

Pozorované jevy ve výuce	Rozhodně ano	Spíše ano	Někdy ano, někdy ne	Spíše ne	Rozhodně ne
Žák					
Je pozorný a soustředěný na činnost				X	
Je samostatný při výuce					X
Potřebuje pomoc učitele	X				
Pracuje velmi pomalu	X				
Dokončí započatou práci					X
Stále si při výuce s něčím hraje	X				
Vyrušuje spolužáky	X				

Vykřikuje	X				
Umí naslouchat					X
Povaluje se na lavici			X		
Bez dovolení se prochází po třídě				X	
Dokáže se ovládat				X	
Dokáže se vyrovnat s neúspěchem					X
Respektuje stanovená pravidla ve třídě					X
Respektuje a plní požadavky učitele					X
Dokáže se přihlásit o slovo					X
Dokáže obhájit svůj názor					X
Dokáže si připravit učení					X
Udržuje pořádek na lavici					X
Umí pozdravit				X	

Umí poprosit a poděkovat				X	
Umí se přizpůsobit společné činnosti				X	
Umí se přizpůsobit změnám				X	
Na změny reaguje přiměřeně věku					X
Je roztěkaný	X				
Je sdílný					X
Je aktivní					X
Stýská se mu po rodičích			X		
Je plačtivý, smutný				X	
Je ustrašený					X
Posmívá se spolužákům	X				
Ublížíje spolužákům	X				
Je kamarádký				X	
Je zvědavý					X

Příloha 14 – Pozorovací arch – žák Petr, ZŠ Litvínovská 500

Jméno žáka: Petr

Škola: ZŠ Litvínovská 500

Datum: 11. 11. 2016

Čas: 8. 00 h. – 11. 45 h.

Pozorování realizovala a zpracovala: Jaroslava Součková

Cíl: vnější projevy žáků

X označení

Pozorované jevy ve výuce	Rozhodně ano	Spíše ano	Někdy ano, někdy ne	Spíše ne	Rozhodně ne
Žák					
Je pozorný a soustředěný na činnost				X	
Je samostatný při výuce				X	
Potřebuje pomoc učitele		X			
Pracuje velmi pomalu		X			
Dokončí započatou práci				X	
Stále si při výuce s něčím hraje			X		
Vyrušuje spolužáky			X		

Vykřikuje			X		
Umí naslouchat			X		
Povaluje se na lavici			X		
Bez dovolení se prochází po třídě			X		
Dokáže se ovládat			X		
Dokáže se vyrovnat s neúspěchem			X		
Respektuje stanovená pravidla ve třídě			X		
Respektuje a plní požadavky učitele			X		
Dokáže se přihlásit o slovo			X		
Dokáže obhájit svůj názor			X		
Dokáže si připravit učení				X	
Udržuje pořádek na lavici				X	
Umí pozdravit			X		

Umí poprosit a poděkovat			X		
Umí se přizpůsobit společné činnosti				X	
Umí se přizpůsobit změnám				X	
Na změny reaguje přiměřeně věku			X		
Je roztěkaný			X		
Je sdílný			X		
Je aktivní			X		
Stýská se mu po rodičích				X	
Je plačtivý, smutný				X	
Je ustrašený				X	
Posmívá se spolužákům			X		
Ublížíje spolužákům			X		
Je kamarádký			X		
Je zvědavý			X		

Příloha 15 – Pozorovací arch – žákyně Barbora, ZŠ Litvínovská 500

Jméno žáka: Barbora

Škola: ZŠ Litvínovská 500

Datum: 14. 11. 2016

Čas: 8. 00 h. – 11. 45 h.

Pozorování realizovala a zpracovala: Jaroslava Součková

Cíl: vnější projevy žáků

X označení

Pozorované jevy ve výuce	Rozhodně ano	Spíše ano	Někdy ano, někdy ne	Spíše ne	Rozhodně ne
Žák					
Je pozorný a soustředěný na činnost				X	
Je samostatný při výuce			X		
Potřebuje pomoc učitele			X		
Pracuje velmi pomalu	X				
Dokončí započatou práci			X		
Stále si při výuce s něčím hraje			X		
Vyrušuje spolužáky			X		

Vykřikuje				X	
Umí naslouchat			X		
Povaluje se na lavici		X			
Bez dovolení se prochází po třídě				X	
Dokáže se ovládat			X		
Dokáže se vyrovnat s neúspěchem		X			
Respektuje stanovená pravidla ve třídě			X		
Respektuje a plní požadavky učitele			X		
Dokáže se přihlásit o slovo			X		
Dokáže obhájit svůj názor				X	
Dokáže si připravit učení			X		
Udržuje pořádek na lavici				X	
Umí pozdravit					X

Umí poprosit a poděkovat				X	
Umí se přizpůsobit společné činnosti			X		
Umí se přizpůsobit změnám			X		
Na změny reaguje přiměřeně věku			X		
Je roztěkaný		X			
Je sdílný	X				
Je aktivní			X		
Stýská se mu po rodičích		X			
Je plačtivý, smutný				X	
Je ustrašený				X	
Posmívá se spolužákům			X		
Ublížíje spolužákům			X		
Je kamarádský			X		
Je zvědavý				X	

Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta

M. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Evidenční list žadatelů o nahlédnutí do listinné podoby práce

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

**Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta
M. Rettigové 4, 116 39 Praha 1**

Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby práce před její obhajobou

Závěrečná práce:

Druh závěrečné práce: Diplomová práce

Název závěrečné práce: Žák 1. třídy a jeho adaptace v sociální oblasti z pohledu
rodičů a učitelů 1. tříd ZŠ

Autor práce: Jaroslava Součková

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byla jsem seznámena se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Jsem si vědoma, že pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny dané práce lze pouze na své náklady.

V Praze dne .....

Jméno a příjmení žadatele	
Adresa trvalého bydliště	

.....

podpis